

ISSN 1857-1565

BIBLIOTECA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA
LA BIBLIOTHÈQUE NATIONALE DE LA RÉPUBLIQUE DE MOLDOVA
THE NATIONAL LIBRARY OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA

IMAGINEA REPUBLICII MOLDOVA ÎN STRĂINĂTATE

L'IMAGE DE LA RÉPUBLIQUE DE MOLDOVA À L'ÉTRANGER

THE ABROAD IMAGE OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA

Almanah / Almanach / Almanac

nr. 8

Chișinău, 2010

Director general: Alexe Rău

Elaborare: Aliona Tostogan
Tatiana Luchian

Coperta: Dragoș Popa Miu
Lector: Raisa Plăieșu
Procesare computerizată: Rita Creangă

Imaginea Republicii Moldova în străinătate : Almanah, nr. 8 / Biblioteca Națională a Republicii Moldova ; elab. de Aliona Tostogan, Tatiana Luchian ; lector : Raisa Plăieșu. – Chișinău : BNRM, 2010 (Imprimeria BNRM). – 80 p.; 50 ex.

© Biblioteca Națională a Republicii Moldova, 2010

Asociația Basarabenilor din România

Sub genericul *Anul Basarabiei și Bucovinei 1918-2008*, Asociația a organizat în București o serie de manifestări comemorative, științifice și cultural-educative. Dintre acestea menționăm următoarele:

- 2 februarie – comemorarea a 100 de ani de la nașterea preotului profesor Vasile Țepordei, tribun al Basarabiei Martire, la Biserica și Cimitirul „Mărcuța”;
- 8 martie – lansări de carte în cadrul Târgului de Carte „Amplus”, desfășurat la Muzeul Național de Istorie a României;
- 27 martie – depunere de flori la mormintele membrilor din Sfatul Țării, la Cimitirul „Cernica”.

Pe lângă aceste acțiuni de comemorare a fost organizat un forum, numit Forumul Basarabenilor și Bucoveninilor, unde au fost discutate chestiuni istorice și politice. Igor Volnițchi, analist politic din Chișinău și Florian Gârț, analist militar (România) au susținut comunicări privind situația actuală din Republica Moldova. Reprezentanții din cadrul Cen-

trului Național de Vize și Departamentul Cetățeniei din Ministerul Justiției au prezentat aspecte legate de acordarea vizelor de călătorie și a cetățeniei române pentru cetățenii de peste Prut. Momentul artistic a fost susținut de grupul etnofolcloric *Ștefan Vodă* din Căpriana, condus de maestrul Tudor Ungureanu, având ca soliste pe artiste emerite Maria Iliuț și Zinaida Bolboceanu.

Acțiunile au continuat prin evenimentele care au avut loc în următoarele zile:

- La 1 aprilie a avut loc vernisajul expoziției de pictură, sculptură, grafică, intitulată *Maestri și ucenici*. Un număr de 18 pictori, originari din Basarabia și Bucovina, au expus timp de două săptămâni, peste 100 de lucrări la Muzeul Național de Istorie a României.
- La 5 aprilie a fost organizată o excursie de documentare, pe traseul București-Ploiești-Câmpina-Sinaia, cu vizitarea unor obiective culturale și istorice. Participanții au fost 40 de studenți și elevi din Basarabia, care studiază în unități de învățământ din București.

Asociația se implică permanent în realizarea activităților care vizează crearea unui cadru favorabil regăsirii unității culturale și spirituale a românilor de pe cele două maluri ale Prutului.

Activitățile preconizate de asociație:

- Organizarea unor întâlniri periodice cu studenții basarabeni din București, unde să fie dezbătute, împreună cu invitați de marcă subiecte de actualitate.
- Realizarea unor donații de carte românească la bibliotecile din Basarabia.

Ilustra dinastie a Cantemireștilor

În conformitate cu decizia autorităților centrale, în anul 2008 a fost omagiată dinastia Cantemir.

Proiectul planului de acțiuni pentru omagierea lui Dimitrie Cantemir a inclus: conferințe științifice internaționale dedicate acestei dinastii, mese rotunde, seminare etc. De asemenea, au fost elaborate lucrări științifice fundamentale și a fost lansat un program de stat pentru valorificarea moștenirii științifice și culturale a lui Dimitrie și Antioh Cantemir, activități dedicate marcării a 335 de ani de la nașterea lui Dimitrie Cantemir. S-a mai propus edificarea monumentului lui Dimitrie Cantemir în municipiul Chișinău și a copiei acestuia în orașul Țarițino din Federația Rusă.

Amintim că Dimitrie Cantemir a fost domn al Moldovei (1693 și 1710 - 1711) cărturar, enciclopedist, etnograf, geograf, filozof, istoric, lingvist, muzicolog, scriitor. Prin vasta operă pe care a lăsat-o, prin ideile inovatoare, prin spiritul său enciclopedic, Dimitrie Cantemir este una dintre personalitățile remarcabile nu numai ale neamului românesc, ci ale întregii culturi europene.

Cele mai importante acțiuni dedicate dinastiei cantemireștilor, realizate pe parcursul anului 2008 au fost următoarele:

- Emiterea timbrilor comemorative “Antioh Cantemir” și “Dimitrie Cantemir”;
- Punerea în circulație a monedelor jubiliare “Antioh Cantemir” și “Dimitrie Cantemir”;
- Producerea CD-ului și filmului documentar despre Dimitrie Cantemir;
- Elaborarea paginii web privind viața și activitatea lui “Dimitrie Cantemir” și “Antioh Cantemir”;
- Lansarea programului de stat pentru valorificarea moștenirii științifice și culturale a lui Dimitrie Cantemir și Antioh Cantemir;

- Editarea volumului 5, *Academica*, cu tema “Dinastia Cantemireștilor” (cu participarea cercetătorilor străini);
 - Crearea bibliotecii virtuale dedicate Cantemireștilor;
 - Elaborarea unor lucrări științifice fundamentale despre moștenirea științifică și culturală a lui Dimitrie Cantemir;
 - Realizarea unui șir de programe la radio și televiziune despre Dimitrie Cantemir și Antioh Cantemir;
 - Conferința științifică internațională dedicată dinastiei Cantemireștilor;
 - Organizarea meselor rotunde și conferințelor științifice naționale;
 - Realizarea unor acțiuni culturale-istorice de către misiunile diplomatice ale Republicii Moldova în străinătate dedicate dinastiei Cantemireștilor.
- Au fost lansate și câteva proiecte, asupra cărora se lucrează încă, realizarea lor necesitând un timp mai îndelungat, idei precum:
- Edificarea unui monument a lui Dimitrie Cantemir în municipiul Chișinău și a copiei lui la Moscova (Țarițino);
 - Elaborarea *Bibliografiei Cantemireștilor*;
 - Editarea primelor volume din operele complete ale lui Dimitrie Cantemir;
 - Editarea primelor volume din operele complete ale lui Antioh Cantemir.

Din multitudinea de acțiuni, dedicate celebrării dinastiei cantemireștilor, menționăm editarea **timbrilor**. Astfel, la 27 octombrie 2008 a fost pusă în circulație seria de mărci poștale *Dinastia Cantemireștilor*. Seria este compusă din 2 mărci poștale – *Antioh Cantemir* și *Dimitrie Cantemir*. Tirajul mărcilor *Antioh Cantemir* a fost de 166 800 exemplare și are valoarea de 1 leu și 20 bani. Tirajul timbrilor *Dimitrie Cantemir* a fost de 12 000 exemplare și are valoarea nominală de 3 lei. Alexei Colibneac este pictorul timbrilor tipărite la Tipografia Centrală din Chișinău.

Așa cum am menționat, subiec-

tul discutat a fost oglindit și în arta cinematografică. Așadar, Dimitrie Cantemir a fost protagonistul filmului documentar cu același nume care prezintă interviurile cercetătorilor științifici din: Republica Moldova (acad. Andrei Eșanu, dr. Victor Țvirunc, dr. Gheorghe Bobină); România (dna Rodica Ursu, dna Marcela Ciortea); Rusia (Mihail Patohin); Germania (Klaus Heitman, Klaus Bochman); Franța (Ștefan Lemny), Olanda (Win Van Meurs). Savanții vorbesc despre marele voievod, diplomat, scriitor, cărturar și filosof Dimitrie Cantemir, care, în secolul al XVII-lea, a jucat un rol deosebit în istoria, politica și cultura nu numai a Țării Moldovei, dar și a Țării Românești, Imperiului Otoman, Rusiei, a țărilor din conglomeratul german, Marii Britanii, Franței, etc. Dr. Victor Țvirunc relatează: „*Dimitrie Cantemir a fost o verigă de legătură dintre occident și orient, un mare diplomat și om politic, care a știut să mențină relații bune atât cu țările europene, cât și cu Imperiul Otoman*”. Dr. habilitat Gheorghe Bobină menționează: „*Măria sa a fost primul turcolog și arabist din lume și primul care a tradus Coranul*”. Acest fapt demonstrează citatul lui Bantiș Kamenski: „*Cantemir a fost cel mai învățat bărbat de pe timpul lui Petru cel Mare*”. El a efectuat primul raport analitic în Rusia, colaborând atât cu savanții din Constantinopol, dar și cu cei din Franța, Italia și alte țări europene. Parohul bisericii din Țarițino (Rusia), pe atunci moșia lui Dimitrie Cantemir, *Ciornie Greazi*, ne informează, că Dimitrie Cantemir a fost nu numai om învățat, diplomat, dar și un om cu credință în Dumnezeu. La acest subiect filmul difuzează mai multe imagini ale bisericii din Țarițino.

Filmul prezintă cele mai reprezentative lucrări ale scriitorului Dimitrie Cantemir (*Divanul, Descrierea Moldovei*) în care sunt incluse valoroase informații privind evoluția istorică a Moldovei atât până, cât și după instalarea stăpâni-

rii otomane.

Filmul documentar *Dimitrie Cantemir* urmărește scopul de a informa telespectatorul despre viața și activitatea marelui voievod Dimitrie Cantemir, ilustrând fenomenul sincretismului științific, filosofic și intelectual al coexistenței dintre Evul Mediu și Renaștere, dintre orientalism și occidentalism, dintre cele mai diverse domenii, cum ar fi arheologia, arhitectura, istoria, geografia, literatura, lingvistica, arta plastică, etnografia, muzica etc. Dimitrie Cantemir a fost unul din cei mai erudiți domni ai Țării Moldovei, care deschide în istoriografia noastră preocuparea pentru istoria culturii.

Nelipsite din șirul manifestărilor au fost conferințele naționale și internaționale, colocviile, mesele rotunde. Astfel, la 28 noiembrie 2008 a avut loc Conferința științifică internațională *Cantemireștii – o celebră Dinastie din sec. XVII-XVIII* cu participarea a circa 200 de cercetători din țară și de peste hotare, inclusiv Rusia (3), Turcia (3), România (2), Ucraina (1), Germania (1), Grecia (1), Polonia (1). Conferința a avut un program vast. În cadrul acesteia a fost lansat mai întâi volumul *Dinastia Cantemireștilor: (sec. XVII-XVIII)*, (Chișinău: Știința, 2008). Coordonator și redactor științific al volumului a fost acad. Andrei Eșanu. După lansarea volumului au fost rostite comunicările în plen. Moderatori au fost: academicianul Dan Berindei, prim-vicepreședinte al Academiei Române, Mariana Șlapac, dr. hab. în arte, vicepreședinte al A.Ș.M. La conferință au participat cercetătorii care urmează cu respectivele teme studiate cu acest prilej: Victor Țvirunc, dr. în istorie, conferențiar (Universitatea Pedagogică de Stat “Ion Creangă”), *Moștenirea Cantemireștilor: istoria și contemporaneitatea*, Constantin Rezachevici, dr. în istorie, prof. univ. (Institutul „Nicolae Iorga”, București, Academia Română), *Constantin Cantemir (1627-1693) – întemeietorul dinastiei Cante-*

mireștilor, Klaus Bochman, prof. univ., (Institutul Moldovei, Leipzig, Germania), *Dimitrie Cantemir - principe, savant, reprezentant al istoriei culturii europene*, Andrei Eșanu, acad. (I.I.S.D. al A.Ș.M.), *Dimitrie Cantemir și Sud-Estul Europei după campania de la Prut*, Ilona Czamanska, dr. hab. în istorie, prof. univ. (Universitatea „Adam Mickiewicz”, Poznan, Polonia), *Dimitrie Cantemir- martor ocular al epocii*, Gheorghe Bobină, dr. hab. în filosofie (I. F. S. Ș. P. al A.Ș.M.), *Filosofia istoriei în opera lui Dimitrie Cantemir*, Vladislav Grosul, dr. în istorie, prof. univ. (Institutul de Istorie a Rusiei, Academia de Științe din Rusia), *Дипломатическая деятельность Антиоха Кантемира*.

De rând cu alte acțiuni, au fost organizate mese rotunde, conferințe naționale și peste hotare. Astfel, la 7 octombrie 2008 la Biblioteca Publică “Ștefan cel Mare” din Chișinău a avut loc prezentarea cărții *Antioh Cantemir. Poet, gânditor și om politic*; la 9 octombrie, la Școala Medie nr. 30 din Chișinău a avut loc conferința „*Dimitrie Cantemir. O viață trăită la răscruce de veacuri*”; la 20 octombrie la Ungheni în Biblioteca “Dimitrie Cantemir” a avut loc conferința *Filosofia lui Dimitrie Cantemir*. Din manifestările de peste hotarele țării le menționăm pe următoarele: la 27 august la Bruxelles (Palatul Regal) a avut loc expoziția *Anul Cantemireștilor*; la 16 octombrie la Craiova s-a produs o lansare de carte, *Dimitrie Cantemir, Scrisoarea Moldovei*.

Cu prilejul sărbătoririi ilustrului nostru savant și a întregii dinastii au fost organizate festivități la Vilnius și Strasbourg. În cadrul acestora au fost omagiați atât Dimitrie Cantemir, cât și scriitorul nostru contemporan Ion Druță. Astfel, Ambasada Republicii Moldova în Republica Lituania a organizat o festivitate prilejuită de sărbătorirea celor două evenimente, la care au participat membri ai diasporei moldovenești în această țară.

Luând cuvântul în cadrul festivităților, ambasadorul Ion Ciornî a punctat rolul dinastiei Cantemireștilor în cultura, istoria și creația muzicală mondială și s-a referit la profunzimea operei scriitorului Ion Druță, care face parte din patrimoniul literar universal. Festivitatea a inclus vizionarea filmului documentar *A trăi pentru Moldova*, dedicat lui Dimitrie Cantemir. Cu aceeași ocazie, Biblioteca Națională din Lituania a oferit Ambasadei 10 cărți, cuprinzând lucrări din creația lui Antioh Cantemir și opere drugiene traduse în limba lituaniană.

Sub același semn al sărbătoririi personalităților alese ale poporului nostru, reprezentanții permanenți din Republica Moldova pe lângă Consiliul Europei a organizat la Universitatea „Marc Bloch” din Strasbourg, o întâlnire a membrilor diasporei moldovenești și a diasporei ruse consacrate *Anului Cantemireștilor și Anului Ion Druță*.

Reprezentantul permanent al RM pe lângă CE, Andrei Neaguța, a vorbit despre celebrarea în Republica Moldova a aniversării a 335 de ani de la nașterea lui Dimitrie Cantemir și a aniversării a 300 de ani de la nașterea lui Antioh Cantemir, despre locul în istorie a altor membri ai dinastiei Cantemir. De asemenea, vorbitorul s-a referit la semnificația creației lui Ion Druță, care demult a depășit hotarele naționale. Participanții la festivitate au vizionat filmul artistic *Dimitrie Cantemir*, produs la studioul „Moldova-film” în anul 1973.

Unul dintre savanții de la Leipzig, participant la Conferința internațională *Cantemireștii – celebră dinastie din sec. XVII–XVIII*, organizată la Chișinău este autorul unei lucrări editate în anul celebrării dinastiei, 2008, Klaus Bochmann. În colaborare cu Vasile Dumbrava, autorul menționat a fost coordonatorul unei lucrări cu titlul *Dimitrie Cantemir: Fürst der Moldau, Gelehrter, Akteur der europäischen Kulturgeschichte*, editată la Leipzig. Menționăm în treacăt despre volumul apărut.

Bochmann, Klaus. Dimitrie Cantemir : Fürst der Moldau, Gelehrter, Akteur der europäischen Kulturgeschichte / Klaus Bochmann, Vasile Dumbravă.–Leipzig : Leipziger Universitätsverlag, 2008.–312 p.

În lucrarea mai sus-menționată au fost incluse studiile mai multor specialiști din Germania, România, Franța. În volum găsim și studiul compatriotului nostru, Ion Eremia, numit *Politica rusofilă a lui Dimitrie Cantemir – mit și realitate*, din care vom oferi câteva fragmente în cele ce urmează:

„Sursele istorice de care dispun în prezent cercetătorii nu permit să ne facem o imagine destul de clară despre faza inițială a orientării lui Dimitrie Cantemir spre Rusia. Singur Dimitrie Cantemir, referindu-se la condițiile acceptării scaunului domnesc al Moldovei, afirma în *Istoria Imperiului Otoman*, scrisă între anii 1714 și 1716, că printre ele era și condiția că atâta timp cât el va domni, nu va plăti turcilor nici tribut și nu le va oferi nici peșcheșuri. Dar, la câteva zile după sosirea la Iași, chiehaia marelui vizir i-a solicitat, printr-o scrisoare, peșcheșul pentru sultan și marele vizir, cadou care, sublinia

demnitarul otoman, se achită întotdeauna cu ocazia întronării în scaunul țării, și, de asemenea, alte «multe nesuportabile sarcine». În asemenea situație, continuă cărturarul domn, el a văzut la «cât de puțină fidelitate se poate aștepta de la infideli», de aceea a rupt legătura cu turcii, considerând că este mai bine să sufere ca Iisus Hristos, decât să-și pună speranțele în seducătoarele tezaure ale Egiptului și a trimis o persoană de încredere la țară, oferindu-i acestuia serviciile sale împreună cu principatul său. În continuare, afirma Dimitrie Cantemir, a avut «schimbarea asigurărilor de fidelitate reciprocă». Așadar, Dimitrie Cantemir afirmă destul de limpede că inițiativa adresării la Petru I îi aparține lui”. (p. 61)

„Pe la sfârșitul anului 1710 doi boieri moldoveni, Ilie Abaza și Ion Merescu, erau la Petru I. Sursa, care amintește despre aceea că ei s-au întâlnit cu țarul rus, este un Concept al domnului Moldovei Mihail Racoviță și al boierilor din Sfatul domnesc privind restituirea moșilor lui Ioan Neculce și ale lui Ștefan Luca, alcătuit pe la 1720. Actul în cauză fixează că «în postul Crăciunului au trimis împăratul Moscului de-uluat pe Ilie Abaza și pe Ion Merescul din Chiove de i-au dus la Stălii cu poștăi...» (Documente 2000: III, 512).

Încercarea de a identifica numele Stălii cu vreo localitate din Ucraina ori Rusia ne-a dus, inițial, la localitatea Stolîn, situată între localitățile Sluț și Luț, dar se știe foarte bine că în postul Crăciunului din iarna anilor 1710-1711, Petru I nu a fost în localitatea dată, el a trecut pe aici abia în ultima decadă a lunii martie 1711,

la 28 al aceleiași luni, țarul era deja la Luțk (Письма и бумагу 1962: XI, 1, 155). În același timp în Dicționarul enciclopedic al lui F. Brockhaus și I. Efron se afirmă că după cucerirea Vyborgului în vara anului 1710, Petru I a venit la Petersburg unde s-a aflat până la 17 ianuarie 1711, când s-a pornit în campania de la Prut (Брокгауз, Ефрон 1898: 493). Afirmările autorilor numiți corespund adevărului, ele se confirmă de scrisorile lui Petru I din decembrie 1710 – 17 ianuarie 1711, care atestă faptul că în răstimpul indicat, țarul s-a aflat la Sankt Petersburg (Письма и бумагу 1956: X, 421 – 453; 1962: XI, 1, 346). Peste patru zile, la 21 ianuarie 1711 Petru I era la Moscova (Письма и бумагу 1962: XI, 1, 346). În acest caz, enigmaticul Stălii, nu poate fi identificat cu vreun loc sau localitate, ci, probabil, este o interpretare eronată a termenului „stoliță”, „stolinâi grad”, adică capitală, oraș de reședință a țarului, care a dat naștere cuvântului Stălii. Așadar, am putea afirma că cei doi boieri moldoveni, la porunca țarului, au fost foarte repede – cu caii de poștă – tocmai la Petersburg”. (p. 63)

„Prima știre sigură despre negocierile lui Dimitrie Cantemir cu țarul este oferită de cronicarul Axinte Uricariul care ne informează că încă «de cu iarnă» la Petru I a fost trimis un sol de la domnul Moldo-

vei, căpitanul Procopie Cunicov-schi, cu propuneri concrete de alianță: acesta promite țarului rus că domnul Moldovei se va alătura rușilor, iar dacă i se vor da bani, «va face și el vreo 20 000 de moldoveni» (Uricariul 1994: II, 233). Posibil că anume căpitanul Procopie să fie acel sol al «domnului muntean» amintit într-o scrisoare a lui Petru I din 15 februarie 1711 (Письма и бумагу 1962: XI, 1 p. 64) care a sosit la Moscova și pe care editorii documentului dat, nu știm în baza căror argumente, îl consideră ca fiind în realitate sol al domnului Moldovei Dimitrie Cantemir (Письма и бумагу 1962: XI, 1, 377). Oricum, către 22 februarie 1711, Petru I avea știri noi din Moldova. În scrisoarea adresată la această dată lui G. F. Dolgoruki, țarul își exprima opinia că ar fi bine ca trupele ruse să intre în Brașlav sau poate mai bine în Iași, să alunge dușmanul, să ocupe acel loc, fiindcă despre aceasta roagă «sărmanii creștini» (Письма и бумагу 1962: XI, 1, 73). În aceeași zi Petru I se adresași lui M. M. Golițan, prevenindu-l că în cazul în care trupele ruse vor intra în Moldova, să nu permită comportarea lor așa ca și în Polonia și dacă cineva v-a manifesta impertinență, să fie executat fără milă (Письма и бумагу 1962: XI, 1, 74). Și tot în aceeași zi a fost dat citire Manifes-

tului, privind începerea războiului cu Imperiul Otoman. Moldovenii sunt amintiți în el, alături de alte popoare creștine, pe de o parte, ca suferind din partea turcilor, pe de altă parte, ca aliați ai tătarilor, cu care au năvălit asupra localității Jagorlâk (Письма и бумагу 1962: XI, 1, 75, 79”). (p. 66)

Tot în această lucrare o găsim ca autoare pe Marina Dumbrava, stabilită la Leipzig, cu un studiu în limba germană, din care oferim un fragment.

„Der Film ist nicht nuzeine visuelle Quelle; als Massenmedium beeinflusst er massiv den Prozess der politischen Willensbildung. In dieser Funktion produzieren Filme Geschichtsbilder, die das kollektive Gedächtnis fleißig mitgestalten. Der Kult um die Leitfiguren nationaler Identität ist innerhalb aller europäischer Kinematografien vorzufinden (Rother 1998). Indem Filme als „Mythomotoren” fungieren, treten sie in Konkurrenz zu einem der stärksten Wirkungsfelder der Geschichtsschreibung. Auch Spielfilme betreiben Geschichtspolitik, weil sie Geschichte erzählen. Spielfilm und Historiographie organisieren beide den Diskurs über Vergangenheit und behaupten, jeder für sich, Expertise für die kollektive Erinnerung zu sein (Rother 1998)”. (p. 253)

Rău, Alexe. Filosofia numărului 175 / Alexe Rău // Biblioteca : Revistă de bibliologie și știința informării. – 2008. – Nr. 1. – P. 3-4.

Articolul editorial semnat pentru revista *Biblioteca* de Alexe Rău a fost scris cu tendința de a face o analiză cât mai amplă, din punct de vedere filosofic la subiectul ce este legat de activitatea Bibliotecii Naționale, îndeosebi la semnificația, importanța numărului 175.

Care sunt opiniile dumnealui? Puteți face cunoștință lecturând integral acest articol pe paginile Almanahului nostru:

„Astăzi am ajuns la concluzia că în structura BNRM (Biblioteca Națională a Republicii Moldova) trebuie să existe și un centru de Astrologie. Păcat că tocmai acum Guvernul anunță reducerea treptată a statelor de funcții în instituția noastră. Pentru că o astfel de structură ar însemna de zeci de ori mai mult decât NOT-urile de altădată. NOT pe atunci însemna Otdel Naucinoi Organizații Truda. Ce mai măsurători creau notiștii ăia. Și totuși, aveai mereu senzația că lipsește ceva. Iar ceea ce lipsea cel mai mult în acel sistem era tocmai omul. Acuma e cu totul altă treabă. Asculți dimineața la radio sau la televizor horoscopul zilei, te porțorți exact cum și s-a spus acolo și gata, ești om în toată regula. E rău numai că informația astrologică despre fiecare nu e centralizată într-o bază de date care să servească la luarea de decizii manageriale. De exemplu, ai de dat o însărcinare doamnei X. Computerul îți spune că azi ea nu are parametrii necesari pentru o astfel de activitate, dar poate fi în duși horoscopici peste o săp-

tămână. Dacă lucrarea nu e urgentă, aștepți o săptămână. E drept, însă, că doamna X citește și ea astrologie, așa că peste o săptămână nu se știe dacă nu se va isca vreun motiv de absență, de exemplu.

Nu, nu așa trebuie să facem. Trebuie să avem într-adevăr o bancă de date horoscopice, care să cuprindă toată informația de acest fel despre întreg colectivul instituției, numai că ea trebuie să fie aplicată într-un sistem avansat de management. Cum este, de exemplu, sistemul TQM. În baza acestor date totul se întemeiază pe conștiință (cât timp nu și-ai pierdut-o). Volumul de lucrări programat pentru un compartiment se distribuie salariaților în corespundere cu datele lor horoscopice. Ce-i drept, fiind disponibil horoscopic pentru o operație, nu ai cunoștințe biblioteconomice, și atunci musai să te școlarizezi câteva zile, cel puțin, dar când știi ce și cum să faci, semnul zodiacal într-un alt decanat...

O! Gata, ne-a venit ideea salvatoare. Sub semnele cerești trebuie să fie așezat întregul sistem de formare, de educație continuă, de organizare și funcționare a instituției bibliotecare etcetera. Și atunci ne vom alege cu următorul tablou. La facultate grupele la fiecare an de studii vor fi împărțite pe zodii: grupul racilor, grupul porcilor... Da, dar rectoratul va trebui să caute profesori compatibili cu aceste grupe, să găsească profesori potriviți pentru porci, pentru... lei (o, ce leoaice s-ar mai plimba prin auditoriu!). Pe urmă, vine alt aspect al problemei. Aceeași structurare vor trebui să aibă și bibliotecile! Iar șefii de compartimente vor trebui să se potrivească cu colectivele serviciilor cum profesorii cu grupurile de studenți...

Acesta-i un SWOT ceresc, cosmic, nu ca banalitatea de până acum ce poartă acest nume...

Dar mai sus de instituții?...

Știi ce, hai mai bine să vedem ce cod s-ar ascunde în numărul 175, numărul de ani pe care îi împlinesc acum BNRM. Aici există premoniții mai abtite ca-n zodii, dar noi nu vom intra în toate nuanțele. Și așa 1 este întregul, începutul începuturilor, izvorul care, așa cum zicea Noica, e

mai mare ca oceanul. El înseamnă unitatea primordială, începutul iubirii. Dar tot el este și simbolul singularului care trebuie să-și croiască singur drum în viață și care seamănă cu această cifră dacă are tărie de caracter. Nu a trecut oare biblioteca noastră prin toate aceste vămi?

Dar ce înseamnă 7-le?

Cifra 7 înseamnă încheierea unei activități. Și oare nu am încheiat noi primenirea blocului nr. 2, și acum sfârșim SIBIMOLUL și alte lucruri pe care ni le-am plănuțit? 7-le semnifică că cineva dorește să-și stăpânească mai bine lucrurile, activitatea, și asta e ceea ce facem noi în acești ani.

Cifra 5 înseamnă unirea a două jumătăți, a yinului și yangului, a celor începuturi născătoare și prelungitoare de viață. Bărbatul este simbolul puterii, femeia - pământul și toleranța. În situația actuală din Moldova, noi am fost și sub una și sub alta. Dar poate mai mult sub prima. Dacă visează cineva cifra 5, înseamnă că norocul nu e departe. Hai s-o visăm împreună ca să ne mântuim cât mai curând și noi și instituția pe care o slujim și din care ne câștigăm pâinea noastră cea de toate zilele.

Dacă te-ai uita și din altă parte la acest număr, ai vedea semnul Domnului creator 1, cei doisprezece apostoli (7+5), zilele creației (în ziua a șaptea Dumnezeu s-a odihnit și ne poruncește și nouă să procedăm la fel). E drept că în suma lor, numerele 175 dau treisprezece, însă numărul 13 zic unii că e norocos, iar de nu-i așa, să facem ce ne arată numărul cinci și 12 și vom izbândi. Iar a izbândi în situația actuală înseamnă a salvagarda.

Iată că am citit în ceruri și în numere ca în cărțile din biblioteca noastră. Un fel de citire ne-a arătat o față, cealaltă, alta. S-o alegem pe cea dreaptă. Să vă, să ne ajute Dumnezeu în această necutenă trudă spirituală întru binele acestei unice Bibliotecii păstrătoare de memorie națională pe care trebuie s-o transmitem urmașilor. Adresăm cele mai vibrând cuvinte de urare, de sănătate și de pomenire lungă în cărți tuturor slujitorilor acestei minunate instituții, acestei păstrătoare de comori la cea de a 175-a aniversare a sa.”

Bogatu, Petru. Vu de Moldavie scenarios catastrophes sur les rives du Prout / Petru Bogatu // Courrier International. – 2008. – 4-10 sept. (Preluat din Jurnal de Chișinău)

În periodicele din străinătate, în cazul de față cele din Franța, au fost reflectate evenimentele politice din țara noastră, pe parcursul anului 2008. În articolul prezentat, autorul discută despre manevrările politicii din țara noastră, care este foarte fluctuantă. Astfel, se ridică problema statutului țării, o chestiune nu doar la nivel teoretic, ci de o importanță practică capitală. În linii generale, sunt prevăzute două strategii de comportament în politica statului: prima constă în următoarele. Ca rezultat al colaborării cu Moscova, președintele va realiza o federalizare în raport cu problema transnistreană, acordându-i Tiraspolului drepturi de decizie în noul stat comun. În consecință, se „transnistrează” întreaga republică, Moscova câștigând o gubernie rusă. Cea de-a doua este asemănătoare celei din Georgia, anume ocuparea din partea Rusiei a unui teritoriu semnificativ din țară, numită altfel „o intervenție brutală” în politica unui stat. Ambele manevre de operațiuni sunt numite de autor periculoase. Oferim cititorului articolul din publicația franceză.

„Le 27 août dernier, nous avons fêté la journée de l'indépendance. Aujourd'hui plus que jamais, nous devons nous poser la question de la viabilité de notre Etat. La Moldavie est-elle réellement indépendante? Il ne s'agit pas d'une question purement théorique, mais d'une interrogation capitale, dictée par certaines réalités politiques pressantes.

Deux scénarios apocalyptiques sont en train de se dessiner pour notre pays. Tous deux sont à la fois cohérents et dangereux. Le premier est plus ancien: à la suite

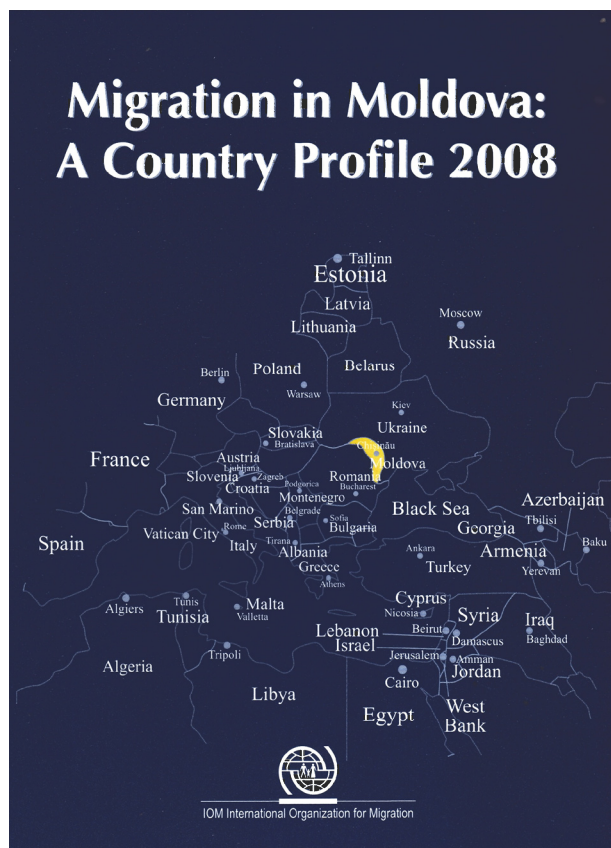
d'une transaction avec Moscou, le président Vladimir Voronine accepte l'idée d'une fédération par laquelle il cède à Tiraspol d'importantes prérogatives décisionnelles du nouvel Etat commun, en échange d'un retour dans le giron moldave. Dès lors, c'est toute la Moldavie qui va se "transdnestrer", le Kremlin gagnant ainsi une enclave russe étendue jusqu'aux frontières de l'Union européenne et de l'OTAN. Dans de telles conditions, la Moldavie actuelle serait, de facto, remplacée par une "république socialiste de Moldavie".

Le deuxième scénario aurait pu être mis en application depuis longtemps, sauf qu'il lui manquait le contexte nécessaire. A présent, l'idée est dans l'air; elle a pris forme après l'invasion et l'occupation russes d'une partie significative du territoire géorgien.

L'agression de Moscou a prouvé que ce n'était pas un problème de trouver un prétexte plus ou moins plausible pour envahir une ex-république soviétique. D'autant plus que, dans le cas de la Transdnestrrie, on parle d'un territoire armé jusqu'aux dents, qui peut mobiliser rapidement des dizaines de milliers de réservistes afin de résoudre seul, sans l'appui massif de Moscou, n'importe quel différend militaire avec Chisinau.

Le spectre du deuxième scénario peut aider la Russie à nous imposer le premier avant les élections législatives de 2009. Devant le péril d'une nouvelle intervention armée, l'Occident pourrait ainsi relâcher la pression en se résignant à un règlement à la sauce russe du conflit en Transdnestrrie. A mon grand regret, je ne vois pas de happy end pour la Moldavie”.

Migration in Moldova: A Country Profile . – Geneva : IOM International Organization for Migration, 2008. – 56 p.

În anul 2008 a ieșit de sub tipar studiul *Migration in Moldova : A country Profile* asupra fenomenului migrației în Republica Moldova.

Desprinderea de fosta URSS în 1991 și accesarea la independență a Republicii Moldova a afectat nu doar raporturile politice ale acesteia cu fosta metropolă, ci în primul rând cele economice.

În criza economică, au avut de suferit sectoare ale economiei naționale, mai întâi de toate, industria și agricultura. Această situație a accelerat și mai mult ritmul creșterii șomajului atât la nivelul localităților urbane, cât și la nivelul celor rurale, în care locuiește cea mai mare parte a populației țării.

Începând cu anul 1993, migrația moldovenilor în Europa, atât în vest cât și în est, în Federația Rusă și alte state ale CSI, a căpătat proporții din ce în ce mai mari. De regulă, această migrație poartă un caracter de muncă. Criza social-economică, dar și lipsa unor programe de stat bine articulate privind politica internă de ocupare a forței de muncă, a accentuat și mai mult tendințele migraționiste ale unei bune părți din populația țării, în special, ale tineretului. În același timp, migrația clandestină de muncă este o

consecință directă între nivelul de trai și remunera-re din Republica Moldova, Europa Occidentală sau Centrală.

Totodată, trebuie să accentuăm, că lipsa unui control adecvat la frontiera de est a țării, efectuat de autoritățile legale ale Republicii Moldova este un impediment serios în calea soluționării multor probleme legate de migrație. Faptul dat generează instabilitate și favorizează traficul de ființe umane, și fluxurile ilegale de migranți, orientat în direcția Europei Occidentale.

Astăzi, conform unor date statistice și sondaje so-cio-logice efectuate, fiecare al treilea moldovean apt de muncă lucrează peste hotare, adică peste 90 la sută dintre ei sunt clandestini. Cifra estimativă a ce-lora ce muncesc în străinătate este de peste 600 mii de oameni.

Cetățenii Republicii Moldova muncesc în urmă-toarele țări: Federația Rusă – 240-270 mii de oameni (dintre care în orasul și regiunea Moscova – 220 mii; Sankt Petersburg și regiunea Tiumen, orașele: Oriol, Breansk, Krasnodar), Italia – circa 150 mii.

Principalele cauze ale plecării peste hotare la mun-că, menționate de respondenți au fost:

- Neajunsul mijloacelor pentru consum curent (alimentație, îmbrăcăminte, servicii comunale, aparate electrocasnice) – menționat în 43,9% cazuri drept cauză principală a plecării, și în 32,6% cazuri ca a doua după importanță;

- Necesitatea investițiilor în casă și gospodărie (procurarea unui automobil, casă/apartament, reparația imobilului, petrecerea nunțiilor, înmormântărilor etc) – 19,0 % în primul rând, 28,6 % în al doilea rând;

- Neajunsul mijloacelor pentru consum speci-al (studii, sănătate, mobilă etc.) – 11,3% în primul rând, 21,4% în al doilea rând;

- Datoriile financiare – 21,2% în primul rând, 6,5% în al doilea rând.

Studiul *Migration in Moldova : A country Profi-le* este dotat cu o serie de tabele, diagrame, care ne familiarizează cu problema migrației în Republica Moldova, ne face cunoscuți cu diverse asociații ale moldovenilor din străinătate.

În cele ce urmează, prezentăm un fragment din studiul menționat:

“*The collapse of the Soviet Union not only allowed*

Moldova to re-claim its independence (on 27 August 1991) but also gave its citizens the opportunity to move relatively free across state borders with main flows heading primarily towards Europe. Moldovans started to emigrate soon enough after the country proclaimed its independence, but emigration (especially labour migration) has allegedly started to peak in the late 1990s following a severe economic crisis.

By 2005, the outflows of migrants had tripled and labour migration became the main component of Moldovan emigration (from less than 100,000 in 1999 to more than 400,000 in 2005). Most of this migration is temporary, as an IOM survey has shown, with only 14 per cent of the migrants planning to settle abroad permanently. Roughly 52 per cent of labour emigrants engage in seasonal work, most of them to countries of the Commonwealth of Independent States (CIS). By comparison, those who choose to migrate to the European Union (EU), e.g., Italy, Portugal, and United Kingdom, due to the risks and high costs involved in frequent illegal travel, leave Moldova for extended periods and a significant number even intend to settle abroad (23%).

As a result of the increasing outflows, remittances has become one of the most important sources of income for many Moldovan households, while also financing the country's trade account deficit. In fact, Moldova is a leading country in the world in terms of the share of remittances to the GDP. Around 40 per cent of the Moldovan population live in households that receive remittances (see Section 3 below). In these households, remittances play a major role in their finances. Specifically, remittances fund more than half of the current expenditures in about 60 per cent of all remittance-receiving households. To a certain extent, remittances may also alleviate the poverty incidence of the receiving households. The research also shows that remittances also have a positive impact on non-migrant households.

Immigration flows to Moldova has been a less researched issue. Current flows are rather insignificant in terms of regular migration (see Table 1). Irregular immigration numbers are equally low as Moldova is basically a net emigration country. On the other hand, irregular migration of Moldovans is quite extensive.

Its scope, whether crossing the border illegally, overstaying a regular tourist visa, or undertaking undocumented jobs, varies across destination countries. For example, since travelling to CIS countries is generally visa-free, the extent of irregular crossing of border is rather low; however, working with no authorization in the Russian Federation and Ukraine is a quite widespread phenomenon, resulting in many labour migrants having an irregular status. As to the extent of illegal migration to the EU, a research indicates that one in four migrants travel to the EU illegally. In general, 40 per cent of the migrants for both CIS (minus those that take on jobs in construction) and EU countries engage in irregular employment and live without proper documentation.

Given the recent advent of emigration, Moldovan diasporas are an emerging phenomenon in many countries (see Section 4 on how existing research distinguishes diasporas from migrant communities). However, existing Moldovan communities abroad do not qualify, with some exceptions, as established communities that help their country politically and financially (in the sense, fuelling money directly into the economy). However, Moldovan communities maintain a strong link to their home community, which is materialized through the sending of remittances, but this only indirectly helps the country. Such a connection can, however, be further developed by creating institutionalized mechanisms for accessing and mobilizing Moldovan migrants". (p.11-12)

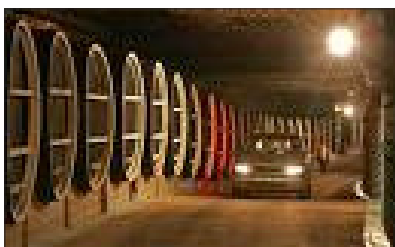
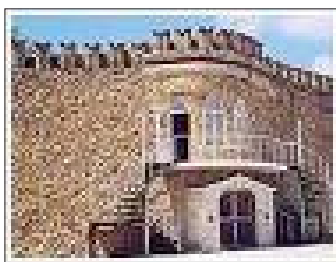
Mills, Kay. Moldova's going underground / Kay Mills // Los Angeles Times. – 2008. – 20 July. – P. L4-L5.

Republica Moldova, având faima de cea mai săracă țară din Europa, aflată totuși în centrul acesteia, este vizitată de străini, fie că este vorba de afaceri, colaborări, fie că din simpla curiozitate. Astfel, pe meleagurile mioritice a ajuns și americanul Kay Mills cu prietenul său Claude. Aflați în acest spațiu, tinerii își împărtășesc trăirile, impresiile în publicațiile țării sale. În articolul *Moldova's going underground* publicat în ziarul american *Los Angeles Times* autorul Kay Mills își dezvăluie impresiile acumulate vizitând Chișinăul, emoțiile provocate de vizita „împărățiilor subterane” - becurile Cricovei și Mileștilor Mici.

Înainte de a prezenta textul integral al articolului din *Los Angeles Times*, facem o prezentare succintă a istoricului depozitelor naturale de vinuri – galeriile calcaroase naturale, „regatele vinicole” Mileștii Mici și Cricova.

Pe măsură ce descoperi Republica Moldova, îți dai seama câtă mană cerească a semănat Cel de Sus peste brazda de pamânt hărăzită românilor. Șesuri nesfârșite cu viță nobila, canioane traversate de râuri limpezi și lunci înverzite, mănăstiri rupestre, păduri domnești, cetăți voievodale, sate și livezi, orașe albe din calcar - iată câteva dintre reperele pe care le descoperă cu uimire călătorul în această țară românească mult încercată de istorie. Mai presus de toate, însă, Basarabia se înfățișează lumii turistice cu două minuni unice în felul lor: orașele subterane de vinuri Cricova și Mileștii Mici. Declarate parte a Patrimoniului Național, după ce le vizitezi, poți afirma cu convingere că sunt și o parte a Patrimoniului Universal.

Basarabia, spun unii, are forma de strugure de poamă. Încă înainte ca sudul mănșos și exotic să-i fie ciuntit de către “Marele frate de la răsărit”, Basarabia avea aceeași asemănare cu fructul miraculos al viei. Pare predestinată să stăpânească taina vinului și, nu întâmplător, este unul dintre puținele state din lume care deține, de la Franța, licența șampaniei originale, inventate de celebrul călugăr Dom Perignon.

Anii '60 ai secolului trecut au adus Basarabiei un proiect genial: organizarea unor crame, în tunelu-

rile subterane rămase după extragerea calcarului folosit în construcții. Asemenea unor imense saline, aceste tuneluri au fost finisate și umplute cu butoaie și sticle. Temperatura constantă (12-14 grade), umiditatea perfectă, de 85-90%, sunt condițiile ideale pentru păstrarea rezervelor strategice moldovenești și la descoperirea calităților naturale ale vinurilor de elită. Afla-te la o adâncime de 40-85 de metri, cramele Cricova și Mileștii Mici au depășit repede micul circuit vinicol al mândrei fostei Republici Sovietice Moldovenești, devenind vedete imperiale. Cum fratelui de la răsărit îi place la nebunie “șampanska”, Cricova a primit ordinul să producă în primul rând șampaniile roșii mult căutate, iar Mileștii, vinurile cele mai bune. Cu timpul, specia-

lizarea celor două întreprinderi a fost abandonată la cerința pieței, vinul și șampania fiind produse și depozitate deopotrivă în cele două imense grote din jurul Chișinăului.

Se spune că pe basarabean nu îl cunoști nici după șabaș, nici după haină, nici după casă. Îl cunoști după vin. Cu cât e mai bună licoarea din pivniță, cu atât e mai bună părerea despre om. Până și fata de măritat e mai frumoasă în familia care produce vin bun. Basarabia a mai fost numită și “paradisul vinului”. Și nu orice paradis, ci unul “cu porțile deschise”. Așa cum sunt porțile orasului vinicol subteran Mileștii Mici. Acolo unde, după cum spune o reclamă, «sunt adunate adevăratele vinuri de tezaur – marea minune de la Mileștii Mici».

Comuna Mileștii Mici, localitate situată la 20 km la sud de Chișinău, în raionul Ialoveni, este unul dintre cele mai vechi sate moldovenești, fapt confirmat de scrierile vechi din letopisețe și cronici. Cercetările arheologice au găsit aici rămășițe ale diferitor epoci și culturi care datează începând cu mileniul X-XI î.e.n. Preotul Emanuil Brihuneț, protoiereul Bisericii “Sf. Nicolae” din satul Mileștii Mici, fondată în 1870 a găsit în manuscrise vechi informații despre sat care datează din 30 martie 1528.

Conform acestora, voievodul Petru Rareș, dăruiește cu o deosebită onoare nepotului său, Lașcu-Vodă, trei sate, două dintre care se aflau mai jos și unul mai sus de râul Ișnoveț. Lașcu-Vodă mai deținea și alte moșii. Unul dintre urmașii care s-a învrednicit să moștenească aceste bunuri se numea Milea. Acesta, la rândul său, și-a înveșnicit numele, dându-i-l satului pe care l-a primit în dar și contribuind, fără să știe, la dezvoltarea ulterioară a renumitei mărci comerciale *Mileștii Mici*.

Așadar, zăcămintele de calcar se extrag de aici din cele mai vechi timpuri, toate lucrările efectuându-se manual până în anii 60 ai secolului XX. Actualmente, galeriile subterane de la Mileștii Mici încântă imaginația oricui, întinzându-și mlădițele până la suburbiile Chișinăului.

Complexul de galerii (pivnițe) de la Mileștii Mici este la rândul său cel mai mare din Europa, întinzându-se pe aproape 250 km, din care doar 120 km sunt folosiți. Vinurile păstrate aici sunt în proporție de 70% vinuri roșii, cu numai 20% vinuri albe și 10% vinuri de desert.

Astăzi „împărăția subterană” provoacă emoțiile vizitatorilor ca și odinioară. Fericiților care au ajuns aici, li se oferă posibilitatea de a călători pe bulevardele umbrite și pe străzile cu șiruri și nișe, în care sunt aranjate cu grijă sticlele prețioase și butoaiile de vin. Acoperite de atributul vechimii – pânză de păianjen și praf cărunt – ele atrag, aidoma unui magnet, privirile. Și că trecerea în alt timp, să fie mai emoționantă, tuturor doritorilor li se oferă harta galeriilor de vinuri, sigilată cu ceară roșie. Ea este prezentă și pe etichete.

Minuțioase sunt încercările de a înțelege lumea infinită și simbolică a vinului. Și cum nu există soiuri similare de vin, așa nu există și două vinuri identice. „Cabernet”, „Cahor”, „Muscat”, „Aligote” – în fiecare dintre ele se găsește sufletul

creatorului, energia și inspirația sa, dar totodată aceste vinuri sunt percepute ca o parte a istoriei universale a vinificației, o parte integrantă a culturii.

Combinatul “CRICOVA” este perla vinificației moldave.

În subsolurile celebre din calcar natural, sub supravegherea prudentă a vinificatorilor se păstrează vinurile noastre excelente. Albe-fine, elegante și delicate, roșii – un pic astrigente, aromate, perseverente. Și toate acestea sunt foarte gustoase și originale, ceea ce se confirmă de o mulțime de medalii.

Din an în an vinificatorii noștri iscusiți completează celebra vinotecă Cricova, în care se păstrează vinurile vechi din toată lumea. Ele sunt de neprețuit. De aceea vizitarea sălilor de degustare e nu numai o plăcere de a simți atmosfera incomparabilă a subteranei din Cricova, dar și o adevărată călătorie în lumea vinului.

Cricova este un oraș din sectorul Râșcani, municipiul Chișinău, Republica Moldova, situat la 11 km de Chișinău. Datorită galeriilor naturale de peste 120 km, majoritatea folosite pentru depozitarea vinului, Cricova este una dintre cele mai mari atracții turistice din Republica Moldova. Mai este supranumit și “Orașul stropilor de soare”.

Cricova se poate numi oraș din mai multe considerente. Pe parcursul istoriei sale, orașelul Cricova a dovedit să fie un oraș perspectiv. Pentru prima dată a fost pomenit în letopisețele regale din 1692, reprezentând un sătuc cu 200 de familii. Printre primii gospodari au fost: Vasile Vornic, Grigoraș Duga, Carpu Covrig, Petra sin Toader, Lupul sin Petru, aceștia având loturi

naturale folosite pentru depozitarea vinului, fiind supranumit și *orașul stropilor de soare*, Combinatul de Vinuri „Cricova” S. A. a fost fondat în 1952 și este de asemenea renumit pentru labirinturile sale subterane unice, care se extind pe o lungime mai mare de 60 km, labirinturi cu o microclimă unică și, în special, pentru vinurile sale excelente.

În subterane, pe parcursul întregului an, temperatura se păstrează

constantă în jurul la $+12^{\circ} - +14^{\circ}\text{C}$, iar umiditatea este de 97-98%. Datorită acestor condiții naturale optime este posibilă păstrarea vinurilor de calitate superioară, precum și a spumantului clasic, cu formarea caracterului autentic al acestora. „Cricova” este printre puținii producători din lume care produc vinuri spumante în conformitate cu metoda clasică franceză, inventată de celebrul călugăr **Dom Pierre Perignon**: „*Méthode Champenoise*”, prin fermentare secundară în sticlă și maturare ulterioară *cuvée* în poziție orizontală de cel puțin 3 ani.

Beciurile de la „Cricova” adăpostesc și o remarcabilă colecție de vinuri. Exponate unice, precum sunt „Ierusalim de Paști”, licoarea „Ian Beher” (recolta anului 1902), împreună cu încă 158 de mărci din Burgundia, Moselle, Tokaji, Rhein etc.

Astăzi „împărăția subterană” provoacă emoțiile vizitatorilor. Fericiților care au ajuns aici, li se propune o călătorie, pe care poate o face o dată în viață, și dacă o faci, n-o mai uiți. Pe marginea acestei idei, vă propunem să lecturați articolul integrat scris de Kay Mills.

„*Last year, my French friend Claude told me there were wine caves you could drive through in Moldova that had extraordinary wine collections. I like wine. I like travel. I decided to*

see for myself. Why not? Change is good.

Few people, myself included, know much about Moldova, and fewer still have visited here. This former Soviet republic is sandwiched between Romania and Ukraine. Its two state-run wineries, Cricova and Milestii Mici, have almost 100 miles of underground winemaking and storage facilities in old limestone mines.

A few months later, I was riding in a Toyota 4Runner through those caves, one of the more surreal experiences in my life.

Moldova also has private wineries, many of which are working hard to produce vintages that appeal to Western consumers. They prefer lighter, fruitier wines over the sweet varieties favored by Russians, who are Moldova's biggest but sometimes

mari de teren, chiaburi și membrii executivi ai primăriei locale. În ceea ce privește toponimul localității Cricova în tradiția locală există mai multe versiuni, una că Cricova a apărut de la cuvântul „cric” (strigăt), oamenii vorbeau că dacă strigi într-un capăt al stoniei, în celălalt rasună ecoul. Are dreptul la existență și o altă versiune că la baza lui ar sta numele unui vechi locuitor sau stapân al satului: Cricovan sau Cricovici, în documente sub astfel de nume de familie a fost găsit un singur om Petru Cricovici, scrib a lui Petru Rareș. Din trecut până în prezent Cricova a fost supusă multor schimbări: majorarea populației, dezvoltarea social-economică, crizele economice și alte evenimente importante. Astăzi avem ocazia să ne mândrim cu un loc atât de dezvoltat și cu nume mare. Suprafața e de 745 km patrați. Ultimul recensământ din 2008 a arătat că populația a crescut până la 15 000 de oameni.

Situat în orașul cu același nume, oraș cunoscut pentru galeriile sale

most troublesome customers.

During a 10-day trip in the spring, I visited seven private wineries, plus the two state-run operations.

I flew into the capital city, Chisinau (Kee-shih-now), from Paris. If you are thinking of going to Romania to see Dracula's Castle or to Ukraine for those onion-domed churches, consider Moldova too. U.S. citizens don't need a visa.

Explore Chisinau, then head out to the countryside, which is filled with grapevines and green fields, lovely but very poor.

Chisinau, in the center of the country, is slowly recovering from six decades of Soviet rule. This was the Moldavian Soviet Socialist Republic until independence in 1991. Construction cranes dot the skyline. Billboards advertising Mercedes-Benz cars and Orange cellphones appear on streets filled with aging buses belching exhaust and sidewalks often in poor repair.

Some might find Chisinau depressing, with gray, crumbling buildings. I found it a fascinating study, modernity trying to take hold in a country still dealing with its past. I loved walking around downtown, checking out shop windows, trying to read the labels in grocery stores. (Moldovans speak Romanian – or Russian – or both.)

In the countryside, I saw ruddy-faced families and farmworkers driving small horse-drawn carts. Women tilled the rich Moldovan soil with hoes.

A village pension in Trebujeni served a lunch of yellow peppers stuffed with brinza, a white cheese; soup with vegetables and goat meat; cabbage leaves stuffed with rice and carrots; and mamaliga, much like my mother's Dixie corn bread, only denser. We drank the homemade wine that many Moldovans make.

Exploring the caves

The caves at Cricova and Milestii Mici are so big, 34 and 62 miles long, respectively, that you drive through in a car or ride a small electric train. With winemaker Sergiu Galusca as our guide, my driver, translator and I took the Toyota through Milestii

Mici, 12 miles southwest of Chisinau. At times, we were more than 200 feet underground.

During our tour, Galusca pushed a button and a hidden limestone door rolled open. Behind it the winery hid 10,000 bottles of the winery's best stock – placed there during Soviet leader Mikhail Gorbachev's anti-alcohol campaign in the mid-1980s. That effort led to the destruction of many Moldovan vineyards and threatened the winery's historic collection.

The next day, we drove to Cricova, nine miles north of the capital. Most tourists ride a little red train through the caves, but we drove the faithful Toyota with our guide.

After passing racks of sparkling wine in production, we saw Cricova's historic collection. Its oldest wine is a 1902 vintage, kept on its side under a bell jar so no one will disturb it. The collection also includes 1930s vintages that the Soviets confiscated from No. 2 Nazi Hermann Goering as World War II ended.

We toured five tasting rooms, each done in a different style. One is an opulent, official-looking room with a table seating 25 to a side. Here, our guide explained, many state documents are signed.

Use of Cricova for official events may explain why the roads leading to it are decent. Elsewhere, they are often wretched.

Tour operators say that fixing the roads, providing bathroom facilities along them and building more hotels and restaurants outside Chisinau are fundamental to encouraging visitors. (Unless you are especially adventurous or speak Romanian or Russian, use a tourist agency that can put together a complete package to Moldova.)

Wine is the country's biggest export and may be its best economic and tourism hope. "For many years, we thought our wines were the best," said Gheorghe Arpentin, president of the Union of Oenologists of Moldova and a professor at Moldova State University. "Then we got independence and we started to travel abroad. We found that our wines weren't the best." He's trying to change that.

Historically, Moldova sold 80% of its output to Russians and thus tailored it to their tastes. But Russia has given this industry a one-two punch in the last two decades. First came Gorbachev's campaign. Then in 2006, Moscow banned Moldovan wine, supposedly for being tainted – but more likely for political reasons.

Although the embargo was lifted in 2007, it left the heavily agricultural country reeling. Wine production dropped by 63% in 2006 from the previous year, according to the U.S. Agency for International Development.

Now, private wineries, which produce the country's best vintages, are seeking to diversify their exports to Asia, Western Europe and the United States. Seven of them – Château Vartely, Acorex, Purcari, Dionysos-Mereni, Lion Gri, Bostavan and DK-Intertrade – have united to form the Moldova Wine Guild to promote their products and their country.

Most of these companies have staff that have worked at wineries in California, France and New Zealand and are familiar with Western tastes. For example, Constantin Stratan, winemaker at Dionysos-Mereni, worked one harvest at Kendall-Jackson in California's Russian River area. DK-Intertrade, in the far south near Vulcanesti, works with British and New Zealand consultants and produces an excellent line called Firebird Legend. A good bit of the wine I tasted could stand up with California products – if anybody could get them to the Golden State.

In the countryside

As we drove toward Purcari, a chateau-like winery near the border with Ukraine, we traveled through hillsides lush with yellow flowers and the soft greens of spring. White blossoms dotted the apple trees. People had planted red tulips in front of even the most modest homes in the small towns. Spring is a good time to visit, as is fall, when wine and opera festivals abound.

Most of the wineries look more like factories than their dressier cousins in California. All welcome tours by appointment. Château Vartely,

north of Chisinau, is clearly investing money in tourist accommodations – a large restaurant and four lodges in different national styles were under construction. Moldovan Victor Bostan, who owns Purcari, reportedly spent almost \$20 million remodeling it in 2004. The complex features a hotel with eight rooms, a billiard parlor, a vast dining and wine-tasting area and ponds for fishing or shoreline barbecues.

On our way back to Chisinau from Purcari, we saw several police officers at a turnoff from the main road watching for alcohol smugglers from Ukraine.

Moldova has a testy relationship with heavily Russian Transnistria, an autonomous region along the Ukrainian border that claims independence from Moldova. Border crossings there can be complicated, and the State Department has warned Americans that local authorities often prohibit the taking of photographs in sensitive areas. Transnistria is a throwback to the old Soviet Union, with a statue of Lenin in Tiraspol, its capital. The Tatrabis tour company even markets a day tour there that it calls *Back in the USSR*.

Moldova has had many different rulers over the centuries – Romans, Ottomans, Tatars and Russians – and all have left their mark on the country. We visited the stone ruins of Turkish baths along the Raut River near Orheiul Vechi. There's a fortress in northeastern Moldova built in 1499 by the national hero, Stefan cel Mare, who defeated the Ottomans in 15th century battles. One of Chisinau's major streets carries his name, and his statue stands at the entrance to the downtown park.

I saw families on outings and young couples stealing time alone on the park's benches, like young couples everywhere. They were watched over by a bust of Russian writer Aleksandr Pushkin, who spent two years in exile in Chisinau for his radicalism in Russia.

Diagonally across from Stefan's statue is the city's main Orthodox cathedral and another park. The nearby flower mart was ablaze with the reds and yellows of tulips and other spring blooms. A bazaar near the church was selling braided loaves of bread and round cakes for Easter, which is Moldova's biggest religious holiday.

About 2:30 a.m. on Easter, I walked from my rental apartment through deserted city streets toward the cathedral. As I crossed a boulevard, I saw holiday lights – think Christmas in any American downtown – blazing above the street and over the entryway to the church plaza.

Reaching the cathedral, I found hundreds of people, standing in rows outside, plus Moldovan TV with its bright lights.

It was a moving scene, especially coming after decades of Soviet repression, when religious observances went underground. The cathedral was an art museum then, one woman told me. But these people had kept their faith.

As they arrived, people went in and bought candles, lighting them with a flame flown in from Jerusalem. They had with them baskets of elaborate Easter cakes and breads, decorated eggs and bottles of wine to be blessed.

At 3:15 a.m., the priests emerged from the packed church and started moving through the throng, sprinkling congregants with holy water. Then they – and I – went home to sleep. Moldova, I was learning, was full of surprises”.

Древнее Причерноморье. Выпуск VIII. – Одесса : ФЛП «Фридман А.С.», 2008. – 392 с.

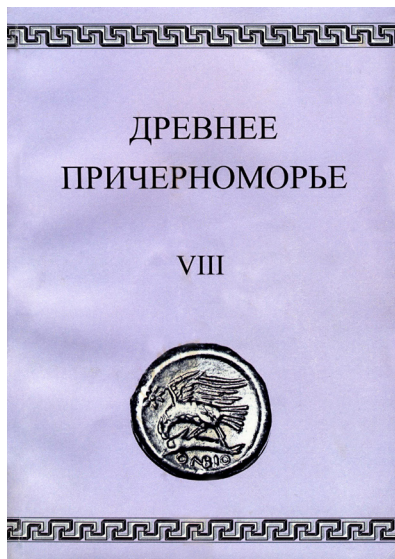
Lucrarea *Древнее Причерноморье* include articole științifice, dedicate numismaticii cu o abordare diversificată și profundă a celor mai reprezentative subiecte din acest domeniu. În antologie sunt prezentate studii și rezultate ale cercetărilor vizând probleme ale epigrafiei, arheologiei, evidențiate fiind în special regiunile de nord ale spațiului Mării Negre, la fel se abordează subiecte ale istoriei antice și medievale, ale bizantinologiei, ale istoriei Europei premoderne, științei istoriografice ș. a.

Ediția este închinată memoriei notoriului profesor, savantului specialist în antichități, P. O. Karișkovski.

Petru Karișkovski s-a născut la 12 martie, 1921 la Odesa și s-a stins din viață la 6 martie 1988. A fost doctor în istorie, profesor universitar. Din 1963 a fost șeful Catedrei de Istorie Antică și Medievală a Universității din Odesa.

În 1945 a absolvit Facultatea de Istorie a Universității din Odesa. Între anii 1946-1948 a fost doctorand la sectorul *Istoria lumii antice și a Bizanțului*. În 1951 Petru Karișkovski a susținut teza de doctor, publicând ulterior articole în revistele: „*Вопросы истории*”, „*Византийский временник*”, „*Вестник древней истории*”, materialele prezentate având ca subiect relațiile ruso-bizantine din secolul X.

Cu timpul interesele sale științifice s-au schimbat. Domnia Sa devine cercetător al Antichității, în special în istoria și cultura părții de nord a Mării Negre și a Bizanțului. A publicat circa 180 de lucrări, cele mai reprezentative fiind dedicate epigrafiei și numismaticii, în special monedelor de la Olvia, despre care savantul a tratat în teza sa de doctor habilitat, teză cu titlul „*Монетное дело и денежное обращение Ольвии (VI в. до н. э. – IV в. н. э.)*” publicată ca ediție aparte în 2003.

Savantul Karișkovski a fost membru-corespondent al Institutului german de arheologie, la fel al Societății americane de numismatică, a fost printre fondatorii Societății Arheologice din Odesa.

Lucrările de bază:

a) volume:

- *Восстание Спартака*. – М., 1956;
- *Древний город Тира*. – Киев: Наукова думка, 1985. – 159с. (Coautor cu I. V. Cleiman);
- *Куликовская битва*. – М., 1955;
- *Монетное дело и денежное обращение Ольвии (VI в. до н. э. – IV в. н. э.)*. – Одесса, 2003;
- *Монеты Ольвии*. – Киев, 1988.

b) articole:

- *Балканские войны Святослава в византийской исторической литературе* // *Византийский временник*. – 1953. – Т. 6;
- *Босфор и Рим в I в. н. э. по нумизматическим данным* // *Вестник древней истории*. – 1953. – Nr. 3;
- *Из истории поздней Ольвии* // *Вестник древней истории*. – 1968. – Nr. 1;
- *К вопросу о первоисточниках*

по истории походов Святослава // *Краткие сообщения Института славяноведения*. – 1952. – Nr. 9;

• *К истории балканских походов Руси при Святославе* // *Краткие сообщения Института славяноведения*. – 1955. – Nr. 14;

• *Лев Диакон о Тмутараканской Руси* // *Византийский временник*. – 1960. – Nr. 42;

• *Материалы к собранию древних надписей Сарматии и Тавриды* // *Вестник древней истории*. – 1966. – Nr. 2;

• *О мнимом болгарском источнике летописных сводов* // *Труды Одесского Университета*. – 1954. – Т. 144;

• *О хронологии русско-византийской войны при Святославе* // *Византийский временник*. – 1952. – Т. 5;

• *Ольвийские эпонимы* // *Вестник древней истории*. – 1978. – Nr. 2;

• *Русско-болгарские отношения во время Балканских войн Святослава* // *Вопросы истории*. – 1951. – Nr. 8.

Organizatorii conferinței de la Odesa au fost mai multe instituții responsabile din Ucraina: Ministerul de Învățământ și Știință al Ucrainei, Universitatea Națională din Odesa „I. I. Mecinikov”, Muzeul de Arheologie din Odesa al Academiei de Științe din Ucraina, Secția de arheologie a nord-vestului Mării Negre a Academiei de Științe a Ucrainei.

Evenimentul a întrunit mulți participanți, din multe țări est-europene. La conferință au participat și cercetători din Republica Moldova, precum A. Boldureanu (*К вопросу о хождении османских аспров в Молдове в XVI в.*), A. Chiroșca (*Хождение шиллингов в Молдове в XVII в. (На основе монет-*

ного клада у с. Слобозия-Душка, Криуленский район, Республика Молдова), А. Korețki (Позднекочевнические погребения на могильнике у с. Глиное), N. Mateevici (Распространение си-нопского амфорного импорта в варварской среде северного-западного причерноморья), А. Romanciuc («Фруктовницы» и хронология раннебасарабского времени на среднем Днестре), N. Russev (Молдавские средневековые монеты в нижнем поднепровье).

А. Болдуряну

„Османские монеты разных номиналов находились в монетном обращении Молдовы на протяжении нескольких столетий. Из них самое широкое распространение получил аспр или акче.

Анализ монетных находок показывает, что самыми старыми аспрами, найденными на территории Молдовы (в Сучаве и Романе) являются три экземпляра монет времен правления султана Мурада II, чеканенные в период 1430-1444 гг. Однако, их присутствие в денежном хозяйстве страны можно отнести лишь к 80-90-м гг. XV в., особенно после захвата османами Белгорода и Килии в 1484 г.

Постепенно эти монеты превращаются в одно из важнейших средств денежного обращения на внутреннем рынке Молдовы. В XVI в. их приток был весьма интенсивным. Это подтверждается находками как в составе кладов, так и отдельными монетами. В последние годы ряд этих находок был опубликован и введен в научный оборот. Из них отметим клад: Сэсень р-н Кэлэрашь, Комрат, Семень р-н Унгень, Екимэуць р-н Резина, Топала р-н Чимишилия, клад из района Резина (Республика Молдова), Ватра Молдовицей, жудеца Сучава, Арсура, жудеца Васлуй (Румыния) и др. Эти публикации позволили уточнить некоторые аспекты в области типологии и хронологии ряда эмиссий. Это важно с точки

зрения более точных датировок монетных кладов, а также археологических памятников, содержащих османские монеты. Таким образом, на сегодняшний день стало возможным более точно определить время чеканки монет, не привязывая его только к правлению того или иного султана. Появилась также возможность определять зоны происхождения османских аспров, находившихся в денежном обороте Молдовы.” (р. 69)

А. Киروشка

„С середины XVII в. в кладах, найденных на территории Молдовы, начинают появляться маленькие медные монетки с изображением цветка репейника, окруженного легендой “*Neto te itripe lacesst*” («Никто ко мне не прикаснется безнаказанно»). Это не что иное, как двойной шотландский пенни 1632-1633 гг. Появление этих монет, хотя и очень незначительное, в средневековых кладах Молдавского княжества объясняется опять же тем, что в это время основные функции денег переходят полностью к иноземным монетам. Сигизмунд III Ваза во время военных действий против Шведской Короны, включает в состав своей армии не только поляков и венгров, но также и шотландцев. Более того, в это же время в Речь Посполитую приезжает много шотландцев на постоянное место жительства. Этот факт также имеет свое подтверждение: как раз в это время английское правительство начинает гонения на пресвитерианскую церковь Шотландии. Особенно при Карле I (1625-1649) многие шотландцы покинули свою родину и поселились в тех местах, где люди исповедовали близкий к пресвитерианству кальвинизм. Основав здесь пресвитерианскую общину, шотландские ремесленники активно внедрились в экономическую жизнь этих мест. Вследствие постоянного товарного обмена шотландская мел-

кая монета, выполнявшая роль разменного средства для биллоновых номиналов, смешивалась с шиллингами и с притоком шведского и польского биллона в Молдавское княжество эти монеты оседали в молдавских средневековых кладах. В нашей коллекции хранится 3 монеты этого номинала.

Также к редким монетам таких кладов можно отнести венгерские денарии Фердинанда I (1526-1564), очень распространенные в денежном обращении Молдавского княжества в XVI в. Этот тип монет часто встречается как в составе кладов, так и в числе единичных монет на всей территории Молдовы. В составе нашего клада присутствует всего лишь один венгерский денарий Фердинанда I, выпущенный в 1553 г.” (р. 168)

А. Корецкий

„На территории позднекифского могильника III-II вв. до н. э. у с. Глиное с 1995 г. по 2007 год днестровской археологической экспедицией были обнаружены 8 захоронений средневековых кочевников. Из них три погребения являются впускными в более ранние курганные насыпи, 5 погребений группируются отдельно в юго-западном секторе могильника.

В 1995 г. в северном секторе позднекифского могильника III-II вв. до н. э. в кургане I (эпохи бронзы) обнаружено впускное парное порзднекочевническое погребение. Погребальное сооружение представляло собой прямоугольную яму размерами 2,05 x 0,85 м, ориентированную по линии запад-восток. Отмеченная глубина ямы составляла 0,3 м.

При расчистке погребальной ямы обнаружены останки двух взрослых людей. Первый костяк лежал вытянуто на спине, головой на запад. Череп погребенного лицевой частью был развернут на север. Правая рука была вы-

тянута вдоль тела, левая рука согнута в локте под углом в 90° и кистью уложена на левое крыло таза. Правая нога была выпрямлена, левая – слегка согнута. В области грудины обнаружена медная литая бусина с округлым выделенным ушком для подвешивания. Ядро бусины сферическое, слегка уплощенное по вертикали. Ушко подпрямоугольной формы с округленным краем, высокое. Подобная форма бубенчиков была широко распространена с салтовского по золотоордынское время. Второй костяк лежал слева от первого, вытянуто на спине, головой на запад. Череп погребенного лицевой частью был развернут на юг. Правая рука была пропущена под левую руку первого погребенного, согнута под углом в 110° и уложена кистью на правое крыло таза. Левая рука была вытянута вдоль тела. Ноги прямые, слегка отклонялись от оси позвоночного столба влево.” (р. 178)

Н. Матеевич

„В варварской среде Северо-Западного Причерноморья синопские товары появляются уже к середине IV в. В 60-50 гг. IV в. гончарные мастерские Синопы начинают выпускать клейменную амфорную тару, выпуск которой продлится до 80-70 гг. II в. до Р. X.

С середины III в. после ухода с понтийского рынка гераклейских, фасосских, хиосских и др. товаров, Синопа, наряду с Родосом, продолжает свои коммерческие отношения с данным регионом.

В районе Нижнего Днестра присутствие синопских амфор также охватывает вышеуказанные хронологические рамки.

Изучение распространения синопских амфор позволило выявить два этапа их проникновения в изучаемый регион. Первый охватывает середину IV в. до первой половины III в. Второй – середину III в. – первую четверть II в. до Р. X.

Варварский мир Северо-западного Причерноморья в данный период был представлен двумя этническими массивами: оседлыми племенами земледельцев гетов и кочевническими племенами скифов.

Присутствие синопского импорта было отмечено на другом гетском городище Алчедар – Ла Кордон. Автор первой публикации по данному памятнику, представляя изображение синопской амфорной ножки, не относит ее к Синопе и определяет ее как косскую.

Известно, что синопская глина разительно отличается по цвету, составу ингредиентов от глин других понтийских центров, не говоря уже о греческих центрах Средиземноморья. Даже маловыразительные фрагменты синопских амфор (ручки, стенки) можно с уверенностью относить к этому южно-понтийскому центру. Такого рода фрагменты синопской амфорной тары отмечены на городище Бунешть. Несколько фрагментов амфор конического типа отмечены на гетском поселении Пояна, среди которых отметим ножку амфоры типа I-E (по Монахову) . (р. 230)

А. Романчук

„В культуре Чернолесье II на Среднем Днестре, в Григоровской и Ленковецкой группах, присутствует такой керамический тип, как миски-вазы на высоком поддоне – конической, или цилиндрической, высокой ножке. Сама миска имеет загнутые внутрь края. Этот тип связывается Т. И. Смирновой с культурой Басарабь, притом ее западным, олтенским вариантом. Однако, в культуре Басарабь эти «фруктовницы», как их обычно называют, имеют широкий отогнутый наружу край. Очевидно, поэтому М. Т. Кашуба и Н. В. Гальцева попытались связать этот тип уже с влиянием группы Фериджеле. Но, поскольку мне не удалось

обнаружить в Фериджеле возможных прототипов такого заимствования, я согласился с мнением Т. И. Смирновой, предполагив, в свою очередь, что речь должна идти о заимствовании идеи фруктовниц у культуры Басарабь и затем о творческой переработке этой идеи носителями культуры Чернолесье II.

Во всяком случае, «фруктовницы» возникают в Чернолесской культуре Среднего Днестра в до-жаботинское время. На этом, в частности, настаивает Т. И. Смирнова, подчеркивая завершение существования Григоровского поселения, где впервые фиксируется этот тип, еще в до-жаботинское время. Это же следует, по ее мнению, из находок «фруктовниц» в комплексе с остродонными черпаками и тюльпановидным горшком, орнаментированным по шейке валиком с несомкнутыми концами – достаточно архаичный признак.

М.Т. Кашуба позже изменила свою точку зрения, внося изменения в текст коллективной монографии, и присоединившись к мнению о басарабском происхождении «фруктовниц». Однако, сделав это в главе, посвященной культурно-хронологической интерпретации «фрако-гетских древностей», авторы оставили неизменной идею о происхождении «фруктовниц» из группы Фериджеле в главах, посвященных описанию керамических комплексов конкретных памятников. Кроме того, их наличие в междуречье Днестра и Реута, они относят к VII в. до Р. X”. (р. 321)

Н. Д. Руссев

„В последние несколько лет картина изменяется в связи с сообщениями о находках монет молдавских господарей в Нижнем Поднепровье. В основном они происходят из находящегося на берегу Буго-Днепровского лимана (всего в 6 км от древней Ольвии) городища Днепровское-2. Этот

памятник идентифицирован с остатками существовавшего близ устья Днепра в XIV-XV вв. замка Илличе (Лерич), вероятно, генетически связанного с Олешьем древнерусских летописей.

Имеющиеся в моем распоряжении обрывочные данные позволяют заключить, что на городище найдено не менее 300-400 экз. монет XIII-XV вв. Как правило, это деньги Золотой Орды, Крымского ханства, Кафы и Молдавии, быстро разошедшиеся среди коллекционеров. По предварительной оценке в общем числе обнаруженных здесь нумизматических материалов эпохи средневековья доля эмиссий Молдавии может

составлять до 15-20%. Подобные монеты отмечены и на некоторых других памятниках Нижнего Поднепровья.

Из молдавских монет, хранящихся в частных собраниях, в данной статье рассматривается 21 единичная находка разной сохранности из серебра, биллона и бронзы (меди). Из общего количества на Днепровском-2 найдено 17 экз. Еще одна монета обнаружена где-то на северном берегу Буго-Днепровского лимана между Николаевом и Херсоном; местоположение поселения уточнить не удалось. Две другие происходят с большого городища, находящегося

при впадении в Южный Буг правого притока, реки Чичикля. В этом месте погребены руины ордынского города XIV в., известного археологам под названием «Балыклей».

Описываемые находки хронологически разделяются на две группы: конца XIV в. (4 экз.) и 30-40 гг. XV в. (17 экз.). Разрыв во времени, составляющий три десятилетия, позволяет априори утверждать, что за каждой стоят разные исторические явления, так или иначе характеризующие участие Молдавии в жизни степей на правом берегу Нижнего Днепра". (р. 325)

Câmpuri cu flori de la Eudochia Zavtur

Eudochia Zavtur este un nume răsunător în domeniul în care profesează, cunoscută atât în Republica Moldova, cât și peste hotarele ei. Dovadă sunt numeroasele lucrări pe care le-a semnat de-a lungul timpului, expozițiile din țară și din afara ei. Artista plastică practică pictura propriu-zisă, ilustrația de carte, grafica de șevalet. Așa cum a afirmat și Viorica Grosu: *“Eudochia Zavtur face, incontestabil, parte din lista celor mai valoroși artiști plastici din Moldova”*.

În 2008 pictorița și-a sărbătorit jubileul de 55 de ani. Cu acest prilej vom expune succint câteva date de importanță semnificativă din viața Domniei Sale.

Eudochia Zavtur este născută la 1 martie 1953 în satul Corjevo, Dubăsari.

Studii:

1969-1973 Colegiul de Arte Plastice „Alexandru Plămădeală” (fosta „I. Repin”), Chișinău;

1973-1979 Academia de Arte Plastice din Kiev, Ucraina.

Expoziții personale:

1984 – Bender (Tighina), RSS Moldovenească;

1995 – Parma, Italia;

1998 – Chișinău, Centrul Expozițional “C. Brâncuși”, UAP, Republica Moldova;

1999-2000 – Înaltul Comisariat ONU pentru refugiați, Republica Moldova;

2000 – Palatul Parlamentului, România;

2000 – Biblioteca „Onisifor Ghibu”, Republica Moldova, Chișinău;

2000 – Ambasada României din Republica Moldova, Chișinău;

2000 – Kiev, Ucraina;

2001 – Din valurile vremii..., Ambasada României în Republica Moldova, Chișinău;

2001 – Fundația Culturală Română, București;

2001 – Sediul Înaltului Comisariat ONU pentru Refugiați în RM, Chișinău;

2002 – Reședința ONU în RM, Chișinău;

2003 – Centrul Academic Internațional Eminescu, Chișinău;

2003 – Ambasada Statelor Unite ale Americii în RM, Chișinău.

Expoziții reprezentative:

1979-2000 Participă la majoritatea expozițiilor organizate de Uniunea Artiștilor Plastici și Muzeul Național de Arte Plastice din Republica Moldova.

Expoziții peste hotare:

1983 – Arta plastică din RSSM, Afganistan;

1983 – Arta plastică din RSSM, Madagascar;

1984 – Arta plastică din RSSM, Cipru, Bulgaria, Franța;

1985 – Arta plastică din RSSM, Danemarca, Laos, Moscova;

1986 – Arta plastică din RSSM, Moscova, Irak;

1987 – Arta plastică din RSSM, Moscova, Cehoslovacia, Kiev, Franța, Kaunas, Sri-Lanka, Benin, Gana, Finlanda;

1988 – Arta plastică din RSSM, Cipru, Portugalia, Germania, Nepal, Tunus;

1989 – Arta plastică din RSSM, Islanda;

1990 – Arta plastică din RSSM, Australia, Moscova, Spania, Finlanda;

1993 – Arta plastică din Republica Moldova, România;

1994 – Arta plastică din Republica Moldova, România;

1995 – Arta plastică din Republica Moldova, Italia;

1996 – Arta plastică din Republica Moldova, Minsk;

1998 – Arta plastică din Republica Moldova, Germania;

2000 – Arta plastică din RM, Budapesta;

2001 – Arta plastică din RM, Budapesta;

2001 – Arta plastică din RM, Ambasada României, Kiev, Republica Ucraina;

Mențiuni:

1998 – Uniunea Artiștilor Plastici din Moldova, pentru întreaga activitate;

1998 – Uniunea Artiștilor Plastici din România;

1998 – Laureat la Expoziția – Concurs de Artă contemporană „Saloanele Moldovei”, Bacău (România) – Chișinău (RM);

1999 – Salonul Internațional de Carte pentru Copii și Tineret;

2000 – Salonul Internațional de Carte pentru Copii și Tineret, Premiul pentru cea mai reușită prezentare grafică „Din valurile vremii” M. Eminescu;

2000 – Pentru merite în creația plastică, Iași, România, Maestru în Arte, RM;

2001 – Premiul personal acordat de artistul plastic Iurie Matei, în domeniul artelor plastice, RM.

Colecții:

Operele Eudochiei Zavtur se află în multiple colecții de stat și particulare din Moldova, Rusia, Ucraina, România, Italia, Finlanda, Germania, Israel, Franța, Olanda, S.U.A., Canada, Australia.

Activitate socio-profesională:

Membru al Uniunii Artiștilor Plastici (1982),

Membru al Consiliului de conducere al Uniunii Artiștilor Plastici (1985-1987); (1999-2002)

Ilustrații la opere artistice:

Alecsandri, Vasile. *Miorița*. – Chișinău : Cartea Moldovei, 1998;

Beșleagă, Vladimir. *Durere* : Roman. – Chișinău : Cartea Moldovei, 2007;

Botezatu, Grigore. *Coroana de aur* : Povești populare. – Chișinău : Cartea Moldovei, 2007;

Boțu, Pavel. *Corăbier în furtună*. – Chișinău : Cartea Moldovei, 2006;

Bucov, Emilian. *Andrieș* : Basem versificat. – Chișinău : Cartea Moldovei, 2007;

Cibotaru, Arhip. *Această inimă* : Versuri. – Chișinău : Cartea Moldovei, 2007;

Ciocanu, Anatol. *Pasărea speranței* : Versuri. – Chișinău : Cartea Moldovei, 2007;

Costenco, Nicolai. *Urmașilor* : Versuri. – Chișinău : Cartea Moldovei, 2007;

Creangă, Ion. *La cireșe* : Fragment de povestire. – Chișinău : Cartea Moldovei, 2002;

Damian, Elena. *Spulber* : Proză. Dramaturgie. – Chișinău : Cartea Moldovei, 2007;

Druță, Ion. *Balada celor cinci motănași*. – Chișinău : Cartea Moldovei, 2006;

Eminescu, Mihai. *Din valurile vremii....* – Chișinău : Cartea Moldovei, 2000;

Eminescu, Mihai. *Lucafarul*. – Chișinău : Literatura artistică, 1998;

Istru, Bogdan. *Vocea memoriei* : Versuri. – Chișinău : Cartea Moldovei, 2007;

Loteanu, Emil. *Ritmuri* : Versuri. – Chișinău : Cartea Moldovei, 2007;

Lupan, Ana. *Flori de toamnă* : Povestiri și nuvele. – Chișinău : Cartea Moldovei, 2007;

Lupan, Andrei. *Intrare în baladă* : Versuri. – Chișinău : Cartea Moldovei, 2007;

Meșterul Manole. – Chișinău : Cartea Moldovei, 1998;

Prohin, Victor. *S-a copt frunza* : Roman. Nuvele. – Chișinău : Cartea Moldovei, 2008;

Suceveanu, Arcadie. *Arca Dies* : Versuri. – Chișinău : Cartea Moldovei, 2008;

Șalari, Ariadna. *Oameni și destine* : Roman. Proză scurtă. – Chișinău : Cartea Moldovei, 2007;

Teleucă, Victor. *Neliniști* : Versuri. – Chișinău : Cartea Moldovei, 2006;

Vasilache, Vasile. *Navetista în codru* : Povestiri. – Chișinău : Cartea Moldovei, 2007;

Zadnipru, Petru. *Însetat de depărtări*. – Chișinău : Cartea Moldovei, 2007;

Materiale despre Eudochia Zavtur:

Anghel, Alina. *Expoziția Eudochia Zavtur* : [pictură

și grafică] // Flux : cotidian național. – 1998. – 7 oct. – P. 6.

Anghel, Alina. *Expoziția Eudochiei Zavtur a fost calificată drept superbă și romantică* // Flux : cotidian național. – 1998. – 7 oct. – P. 6.

Calinin, Aurelia. *Eudochia Zavtur... de la "Maternitate" prin "Anotimpuri" la "Madone"...* // Flux : ediția de vineri. – 2003. – 28 febr. – P. 12.

Calinin, Aurelia. *Un nou pas al Păsării – Măiastră* : [pictorița Eudochia Zavtur] // Capitala. – 2003. – 8 oct. – P. 8.

Eudochia Zavtur a ilustrat grafic opera eminesciană // Jurnal Național. – 2000. – 14 oct. – P. 10.

Fulga, Silvia. *Eudochia Zavtur, un ostatic al artei plastice* // Moldova suverană. – 2001. – 18 oct. – P. 4.

Morăraș, Mihai. *Miracolul de a stăpâni Edemul culorilor* : [Expoziția plasticienei Eudochia Zavtur la Casa Națiunilor Unite] // Capitala. – 2001. – 19 sept. – P. 4.

Palladi, Tudor. *Poezia și muzicalitatea magnifică a culorilor* : [pictorița Eudochia Zavtur] // Glasul Națiunii. – 1999. – 12 mai. – P. 5.

Popescu, Leonid. *Paradis al culorilor* : [Pictorița Eudochia Zavtur] // Literatura și arta. – 1998. – 5 mart. – P. 6.

Spănu, Constantin. *Artista Eudochia Zavtur* // Curiurul românesc. – 2001. – Nr. 4. – P. 21.

Zbârciog, Vlad. *Spre forme superioare ale spiritului* // Moldova suverană. – 1998. – 10 oct.

Ляхова, Ирина. «Цвета осени» : [Expoziție jubiliară a pictoriței Eudochia Zavtur] // Кишиневский обозреватель. – 2003. – 23 oct. – P. 8.

На полотне – любимый край : [Centrul expozițional „C. Brâncuși” a găzduit expoziția personală a pictoriței Eudochia Zavtur] // Независимая Молдова. – 2003. – 17 oct. – P. 18.

Салачикова, Наталья. *Индивидуальность мастера* // Независимая Молдова. – 1998. – 8 oct.

În perioada 20 februarie – 9 martie 2008, Muzeul Național de Artă al Moldovei (MNAM) a găzduit expoziția personală de pictură a Eudochiei Zavtur, inaugurată cu ocazia jubileului de 55 de ani.

Marina Pânzaru, prezentă la acest eveniment, a oferit detalii: *“Eudochia Zavtur se numără printre cei mai buni pictori din Moldova. Artista este iubită și apreciată. Pictorița organizează multe expoziții peste hotare. Colegii vin să-i privească lucrările cu mare interes. Și recunosc că, autoarea, de fiecare dată se perfecționează”*.

“Eudochia nu are lucrări simple, toate sunt frumoase. Ea are gust și tact”, a menționat Dumitru Peicev, pictor.

La această expoziție au fost expuse șapte lucrări noi, realizate anul curent.

“La începutul acestui an am fost la ea în atelier și pot să spun că Eudochia se debarasează de detalii în plus, coloritul devine mai rafinat”, a specificat Tudor Braga, director al Centrului expozițional Constantin Brâncuși.

La această expoziție au fost expuse șapte lucrări noi, realizate în anul 2008. În total au fost expuse 50 de lucrări pictate în ultimii trei ani. Autoarea menționează că la actuala expoziție au fost expuse doar picturi, cu toate ca, până atunci, picta doar lucrări grafice.

Artista însăși a menționat că pentru a organiza o astfel de expoziție, trebuie să ai nu doar lucrări în atelier, dar și curajul de a expune picturile pentru vizitatori.

Colegii pictoriței sunt de părere că Eudochia Zavtur simte subtil culoarea, are stilul său și ține cont de tradiții.

“Imi face plăcere că am cunoscut-o pe Eudochia Zavtur, care nu s-a cufundat în abstracție, dar a păstrat totuși bunul stil al tradiției noastre”, a concluzionat Dumitru Peicev.

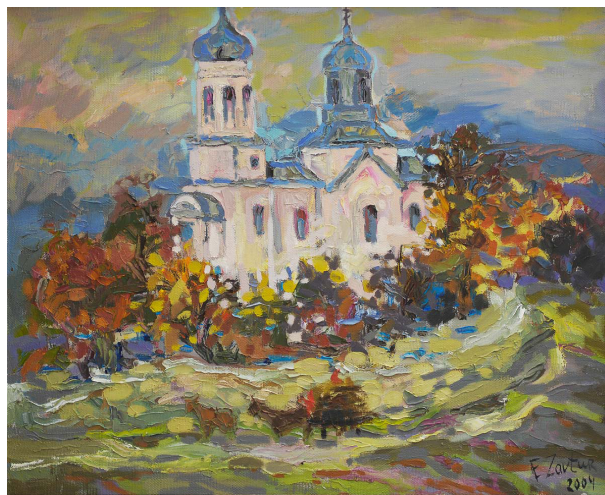
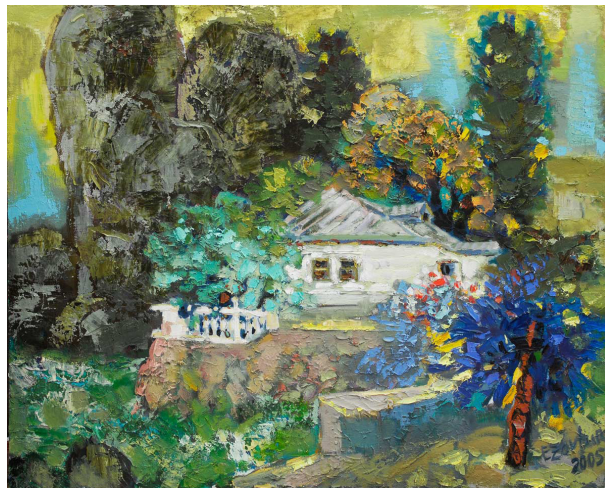
Viorica Grosu a caracterizat astfel acest eveniment : “Expoziția lansată în prag de primăvară, cu ocazia aniversării a 55-a din ziua nașterii pictoriței, atrage prin gama cromatică a lucrărilor. Numeroasele peisaje cu flori ne transpun în acele câmpuri înmiresmate de care, uneori, ne este atât de dor („Câmp înflorit”, „Înfloresc irișii”, „Floarea soarelui”, „Bujori albi”).

Tablourile Eudochiei Zavtur ne bucură printr-o explozie a sentimentelor, prin dăruirea de sine cu care artista pictează locurile și lucrurile dragi („Ograda părinților”, „Flori din grădina mea”, „Casă țărănească”).

Creația pictoriței pune în evidență și câteva personaje inedite, în special femei. Portretele Eudochiei Zavtur încântă prin luminile strălucitoare, „răcorite” parcă de umbre calme („Mireasa”, „În doi”, compoziții din ciclul „Visuri”).

Eudochia Zavtur face, incontestabil, parte din lista celor mai valoroși artiști plastici din Moldova. Tablourile semnate de pictoriță pot fi admirate în colecții publice sau private în Republica Moldova, România, Federația Rusă, Italia, Germania, Franța, Canada, Australia, SUA etc.

Colegii prezenți la inaugurare afirmă, că autoarea se află într-o permanentă căutare a perfecțiunii. Deși, descoperirile ei surprind întotdeauna prin tinerețe și candoare, unul dintre meritele Eudochiei Zavtur este că a

reușit să-și formeze un stil propriu, recunoscut și apreciat întotdeauna.”

Oferim aprecieri ale criticului de artă Eugenia Florescu, vizavi de personalitatea și creația artistei.

“Eudochia Zavtur, o realitate cotidiană ce ascunde în sine grandoarea și forța talentului său. Viața cotidiană a pictoriței, ca însăși biografia sa nu are nimic măreț, extraordinar, deși nu lipsesc acele pagini de caldă gingașie și romantism pasional ca și de răzvrătire, o viață pe care permanent a închinat-o Artei. Talentul și pasiunea sa, stau în lumea sa interioară, ascunzând sub calmul aparent o vulcanică emotivitate. Sensibilitatea și elaborarea se contopesc armonios în lucrările sale.

Opera ei are propriile calități care sunt prețioase: viața și adevărul. De la ilustrația de carte la grafica de șevalet, în pictură, artista n-a vitregit nici un gen al artei, conferindu-le acestora aceeași importanță și seriozitate. Prin această abordare Eudochia Zavtur se înscrie în pleiada de artiști lirici ai culorii, îndrăgostiți de prospețime, candoare, sinceritate și generozitate, creând o artă exemplară.

Folosind în opera sa culoarea vie, îndrăzneată, înțelegătoare, prin acea transparență a aerului pe care izbuște să-l recreeze, artista reușește să sensibilizeze materia, prezentată în plină lumină, sinceră, strălucitoare și însoțită.

Atât în ilustrația de carte, precum și-n pictură, artista își

întemeiază imaginea pe un contur acuzat, trasat printr-o culoare ce se modelează în funcție de sursa luminoasă; în acest fel spațiul este saturat prin tușe colorate asociate liniei, iar construcția compozițională foarte precisă ca și perspectiva cu implicații plastice, fixează caracterul artistic al peisajelor, naturilor statice cu flori sau a personajelor feminine care îi populează opera.

Într-o măsură importantă Eudochia Zavtur datorează orientarea creației sale simbolismului literar în care a fost puternic ancorată, iar forma de exprimare este inspirată de tendințele stilului Art Nouveau.

Exemplul acestui primat îl atestă: *Madona cu copil în brațe; Madona; ilustrațiile la poemul Miorița (Compoziția I, II, III și IV), de asemenea și ilustrațiile la poeziile lui Mihai Eminescu, ciclul De dragoste.*

Gama cromatică este și ea în perpetuă schimbare de la juxtapunerea culorilor după procedeele pointilist mozaicat, la modularea expresionistă a pastei în tușe prelungi și contururi ca niște intarsii în lemn.

Ea folosește exaltarea culorilor pure și a contrastului complementarelor la descompunerea culorii pe principiul luminilor spectrale: *Peisaj din deltă, Peisaje cu casele pescarilor, Peisaj etc.* În peisajele sale, Eudochia Zavtur pornește cu încredere nețărâmură în natură ca izvor nesecat de poezie, cu elanuri de dragoste către ea ca și cum ar fi fost un adevărat Dumnezeu. *Ciclul Casa din Butuceni, Ograda părintească, Ulicioara în Butuceni sau Natura în Butuceni, lucrări realizate în perioada 2000-2003, creează o atmosferă impresionistă, care devine o dominantă a creației sale.*

În aceste lucrări viziunea artistică nu este însă părăsită, ci doar există continuu și este îmbogățită printr-o mantă strălucitoare, luminiscentă. Cromatismul acestor peisaje este bine orchestrat, absolvirea formei de către lumină și umbră este completă. Tocmai această unitate de stil se cheamă frumusețe.

Simplitatea motivului conferă lucrărilor citate o extraordinară valoare monumentală. Se poate observa, că în ultimii ani artista a pictat într-un fel din ce în ce mai legat în ansamblu și mai contrastant în detalii. Efectul este viu, evident, tușa este liberă și picturală.

De remarcat, că Eudochia Zavtur caută să așeze în aceste peisaje personaje, iar dintre acestea femeile joacă un rol determinant. Autoarea pictează femeile în culori bogate, temperate sau îmbogățite prin umbre calme și lumini strălucitoare. Gama uluitoare a trăsăturilor sale de penel este relevată de felul liber în care au fost tratate modelele sale. *Pulsăția de culori calde și reci, și licărul nenumeratelor tușe ale unei pensule subțiri, formează o palpabilă prezență. Pictorița nu dorește reprezentarea strictă a unei femei, ci a unui tablou mișcător și frumos.*

Este de remarcat acordul dintre liniile domoale ale peisajului și cele ale personajelor feminine, în sensul unei identificări al peisajului cu omul. Individualizarea figurii se face prin tușă prelungă ce urmărește forma în

opoziție cu tușa mărunță prin care este creat peisajul. Totul trăiește și totul se dezvăluie în numele luminii, totul râde, așa cum râde lumina, are ceva sfânt ca lumina pură, ceva monumental ca o revelație.

Arta Eudochiei Zavtur ne impune convingerea, că în opera de creare a celor mai simple obiecte, dezgolite de semnificație, o serie de pete colorate pot constitui o culme a perfecțiunii care relevă calitățile deosebite ale unei mari artiste.

În anul 2008 pictorița a participat la o expoziție internațională, care a avut loc în Ordino (Andora) la 4 iulie. Aceasta a purtat titlul *Colors pel Planeta* sau cum a fost numită și în limba engleză *Colours for the Planet*.

Coordonator al proiectului a fost Jean Michel Armengol, pe lângă aceasta responsabili ai evenimentului au fost: secretar general al Comisiei Naționale UNESCO din Andorra – Janina Mir; concepție și formatare artistică Laura Gómez, Eugen Raportoru, Ana Maria Gruia, Costica Onuța, Ana Asavei, România; Petru Asimionesei, Josep Canyada, Ucraina; Edita Matulionyte, Lituania; Zaal Lobjanidze, Georgi Gugushvili, Georgia; Lojze Kalinsek, Slovenia; Ingrid Rossell, Faust Campamà, Laura Gomez, Sara Valls, Andorra; Francisco Rivero, Cuba; Patrick Cauvin, Haiti; Sama, Burkina Faso; Elsa Martini, Albania; Marisa Jorba, Barcelona; Chan Vitharin, Cambodja; Lionel Lussedat, Franța; Joan Panisello, Spania; Margarita Vul, Estonia; Liudmila Meškova, Ucraina; Suelin Low Chew Tung, Grenada; Sandag Boldbaatar, Sambuu Mashbat, Mongolia; Herbert Christian Stoeger, Austria; Angel Micevski, Macedonia; Zulkifli Yusoff, Malasia; Sarantis Gagas, Grecia.

Ceea ce ne face onoare în cazul acestui eveniment este participarea a doi artiști plastici din Moldova: Domnița Maria Vieru și Eudochia Zavtur.

Programul acestui eveniment, numit (“Culori pentru planetă”) a inclus asemenea titluri pentru activitățile ce urmau a fi efectuate: “Anul Internațional al Planetei Earth”; “Poduri culturale de-a lungul Europei”; “Anul European al dialogului Intercultural”.

Toți artiștii, prezenți la tabăra de pictură au colaborat pentru a realiza un copac din reciclate de fier. Sculptura urma să fie stabilită ca una publică în orașul Ordino. Partea manifestației numită *a dialogului intercultural* a inclus ateliere de lucru, colectarea a trei lucrări de la fiecare artist pentru expoziția finală, expoziția finală propriu-zisă a tuturor artiștilor prezenți. De remarcat e faptul, că expoziția alcătuită din lucrările tuturor pictorilor urma să rămână în Ordino, până la sfârșitul lunii august 2008, deplasându-se prin toată Andora și împrejurimile ei, apoi în Europa!

Cea mai mare acțiune a tinerilor basarabeni din România : Festivalul Cultural “Zilele Basarabiei”, (Timișoara, ediția a VIII-a).

Festivalul Cultural “Zilele Basarabiei” (FZB) (ediția a VIII-a), organizat de reprezentanții Organizației Studenților Basarabeni din Timișoara (președintele OSB – Sergiu Bucșa, directorul executiv – Svetlana Ursu, directorul “Relații Publice” – Lilia Galac și directorul Informațional “Basarabeni.ro” – Alexandru Rîșneac) a fost dedicat aniversării a 90 de ani de la Unirea Basarabiei cu România. Evenimentul s-a desfășurat în perioada 28-30 martie 2008.

La 25 martie, pe balconul Teatrului Național din Timișoara a fost pusă o pânză reprezentând Actul Unirii Basarabiei cu România din 27 martie 1918. Cu acest prilej a avut loc un vernisaj de pictură la galeria *Pro Armia*. Pentru prima dată în România, patru pictori basarabeni au organizat o expoziție în grup (Dumitru Brodetsky, Alexandru Alavațchi, Simion Arhiri și Alexandrina Hristov). Un alt eveniment al Festivalului a avut loc la 27 martie, când OSB a lansat prima emisiune radio “Basarabeni.ro”, găzduită de *Radio Campus*, Timișoara.

FZB, aflat în anul 2008 sub înaltul patronaj al Președintelui României, Traian Băsescu, a reunit atât oameni de cultură, cât și lideri ai organizațiilor de profil de pe ambele maluri ale Prutului, reprezentanți ai basarabenilor din astfel de centre universitare: București,

Cluj, Constanța, Iași, Brașov și Oradea. Printre invitați au fost: Victor Roncea, Dan Dungaci, Alexandru Leșco, Eugen Tomac, Ion Varta, Gheorghe Ciuhandu, Alexandru Corduneanu.

Două acțiuni ale FZB au fost transmise indirect prin intermediul portalului www.basarabeni.ro: *Deschiderea Oficială* (28 martie, ora 11⁰⁰) și *Dezbaterea* (29 martie, ora 10⁰⁰). Această dezbatere a fost un eveniment nou pentru publicul basarabean din România și pentru că a fost moderată de reputatul sociolog român Dan Dungaci, având ca temă: “Dimensiunea geopolitică a religiei în spațiul est-european”. La dezbatere au participat reprezentanți ai Mitropoliei Banatului și ai Mitropoliei Basarabiei, aceasta fiind găzduită în sala Consiliului local Timișoara.

Una din surprizele acestei ediții a fost un recital artistic cu formațiile C3 și *Sonatic*, trupe care se află la început de drum, formate din tineri entuziaști și foarte talentați.

Pentru a atrage atenția publicului larg din Timișoara asupra artei din Basarabia, în Piața Victoriei a fost prezentată o expoziție de fotografie, al cărei autor a fost Corneliu Beda.

Secțiunile tradiționale ale Festivalului, *Lansarea de Carte* și *Proiecția de Film*, anul acesta au fost mai deosebite. Doritorii au putut admira și savura noile produse ale unor edituri din Republica Moldova și România. Pentru prima dată a fost lansată o carte scrisă de un membru al organizației, tânărul autor basarabean Vladimir Dunduc, și editată la inițiativa OSB cu ajutorul necondiționat al Universității Politehnice, la galeria “Acces” din incinta Universității “Tibiscus”.

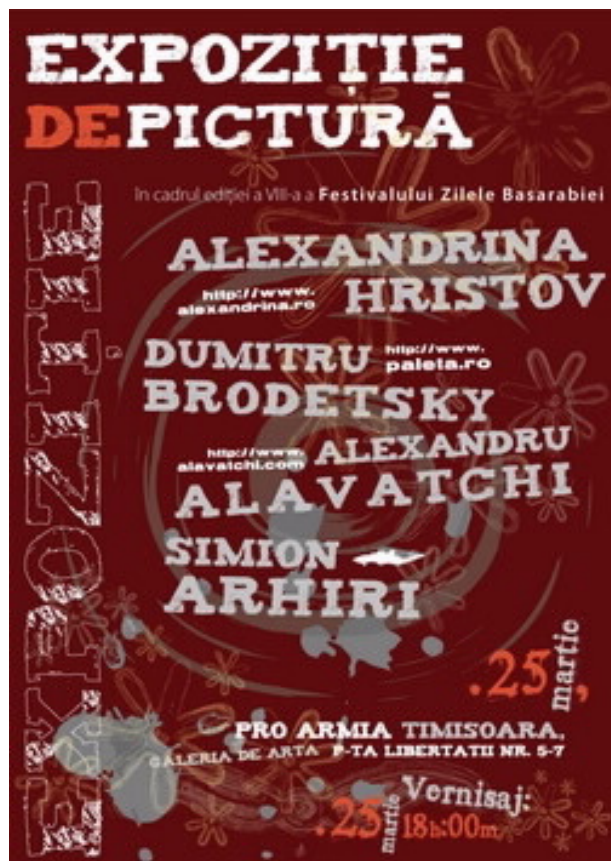
În premieră, la proiecția de filme a fost prezentat un scurt metraj, descriind istoria Basarabiei din 1918 până în prezent, realizat de OSB, Timișoara. Punctul culminant al proiectului a avut loc sâmbătă, la *Iulius Mall* din Timișoara, unde au cântat cunoscutele formații de la noi, *Snails* și *Gândul Mâței* în deschidere cu trupa C3.

Ziua de 30 martie a fost deschisă de slujba de binecuvântare în cadrul Sfintei Liturghii de la Catedrala Mitropolitană din Timișoara. Aceasta a fost urmată de Workshop-ul “Viitorul tinerilor români de pretutindeni în România Europeană” în Galeria “Acces” din incinta Universității “Tibiscus”. Aici s-au întrunit liderii organizațiilor de profil din România și au discutat problemele etnicilor români veniți la studii în România. La ședință au participat reprezentanți din opt centre universitare din România (București, Cluj, Constanța, Craiova, Galați, Iași, Suceava și Timișoara).

Activitatea culturală a Festivalului “Zilele Basara-

biei” a continuat cu piesa de teatru *Flirt*, protagoniști Mihai Baranga și Andreea Pădurar, la Jazz Club Pod 16. Festivalul a luat sfârșit cu festivitatea de închidere la Casa de Cultură a Studenților.

În programul Festivalului “Zilele Basarabiei” a fost inclusă expoziția *Nasc și la Moldova oameni*, care a reunit lucrări reprezentative ale pictorilor basarabeni.

În cele ce urmează intenționăm să-l prezentăm pe unul dintre pictori, Dumitru Brodetsky.

Dumitru Brodetsky s-a născut în Chișinău la 1 ianuarie 1976.

Studii:

1991-1995 Colegiul de Arte Plastice “Alexandru Plămădeală”, Secția “Pictură”, Chișinău, Republica Moldova;

1985-1990 Școala de Artă, Cahul, Republica Moldova.

1997-2000 Institutul de Arte Plastice, Secția “Grafică”, Timișoara, România;

Expoziții de grup:

25 martie, 2008 – Galeria de Artă “Pro Armia” a Cercului Militar, Timișoara (Alexandrina Hristov, Dumitru Brodetsky, Alexandru Alavațchi, Simion Arhiri).

Expoziții personale:

– 17 decembrie, 2007 – 5 ianuarie, 2008 – Expoziție personală de pictură, Sibiu, galeriile de artă “Passe-Partout”, “Nicolae Bălcescu”;

– 27 martie, 2007 – 17 aprilie, 2007 – Expoziție personală de pictură Romania, Timișoara, Direcția pentru Cultură și Patrimoniu Național a jud. Timiș;

– 2 februarie, 2007 – 2 martie, 2007 – Expoziție personală de pictură, Timișoara, România.

Oferim cititorului câteva aprecieri critice și câteva din creațiile artistice ale pictorului.

“Călătoriile lui Brodetsky sunt imaginare, adevărate excursii documentare, călătoriile lui Brodetsky sunt visări cu ochii deschiși spre mirific. Brodetsky își aduce aminte de raiul din el și-l pictează. Călătoriile lui D. Brodetsky - sunt căutări, alunecări, candido amintiri, fantezme, iar dacă îi privești lucrările îți aduci aminte că viața este un vis, “un vis frumos” ar spune Brodetsky.

Brăduț Dumbrăveanu

Ductul scrierii capătă atunci un arabesc special, voluta preraphaelită se întâlnește cu acuratețea liniilor proprii icoanelor vechi rusești, sublimând apoi în propria-ți vi-

ziune, acuzat contemporană, împănată cu simboluri, fantasme și citate din literatura intimistă”.

Alexandru C. Lungu

“Pașii făcuți de acest pictor („Călătoriile lui Brodetsky” se și intitulează expoziția în discuție) sunt negrăbiți, dar fermi, ambițioși, cenzurați de odihnele unei auto-scopii răbdător evaluatoare, proprie parcă ființei-melc (frumos respectivul tablou!) care-și privește trupul ca pe un artefact, pași însă care îi asigură deja lui Dumitru Brodetsky un loc special în oricare muzeu românesc de artă contemporană.

Un artist – să o afirmăm subliniat încă o dată – hipersensibil și foarte talentat. O mare promisiune. Etalând o pictură în care merită investit cu prisosință. Și financiar, și moral și, mai ales, afectiv”.

Alexandru C. Lungu

Nu am vrea sa-l trecem nemenționat nici pe Alexandru Alavațchi din șirul acestor tineri pictori ai grupului care și-au expus lucrările în țară, peste hotare, și în special la evenimentul consemnat.

Alexandru Alavațchi este născut la Chișinău pe 2 martie 1983. Chiar la această vârstă este membru al Uniunii Artiștilor Plastici din Moldova.

Studii:

1989 - 1993 – elev la Liceul “Ștefan cel Mare”, Chișinău.

1993 - 2001 – elev la Liceul Republican de Arte Plastice “Igor Vieru”, Chișinău;

2001 - 2006 – student, al Facultății Arte Plastice a Academiei de Muzică, Teatru și Arte din Chișinău;

2002 - 2006 – student la design interior, Facultatea de Arte Plastice a Academiei de Muzică, Teatru și Arte;

Expoziții personale:

2001 – Departamentul Artă, National Library, Chișinău;

2002 – Salonul “Pro-Anturaj”, Chișinău;

2006 – Bienne city, Elveția;

2007 – Galeria 2, Timișoara, România;

2008 – Niagara Gallery, Chișinău;

2008 – Galeria 2, Timișoara, România;

2008 – Galeria “PRO-Armia”, Timișoara, România.

Expoziții de grup:

2006 – “Creative Youth”, Centrul de Expoziții al Uniunii Artiștilor Plastici din Republica Moldova “Costantin Brâncuși” (Lucrarea “Unic”, locul 2).

Lucrări în colecții private:

Republica Moldova, Franța, Germania, România, Belgia, Polonia, Bulgaria, Uzbekistan, Rusia.

Before a decline, 2008.

Natură moartă, 2007.

Cel de-al treilea din grupul celor care a participat la Timisoara, cu prilejul evenimentului din cadrul Festivalului “Zilele Basarabiei” este Simion Arhiri, despre care vom menționa în cele ce urmează. Pictorul și-a expus lucrările de mai multe ori în România cu diferite ocazii. Astfel, pe lângă evenimentul consemnat, Simion Arhiri a participat la o Expoziție de grup, numită „**Cei 5 pictori sunt prietenii mei!**”, eveniment organizat de artistul plastic timișorean Sorin Scurtulescu. Artiștii plastici, membri ai grupului NOIMA: **Simion Arhiri, Andrei Rosetti, Sorin Neamțu, Ciprian Boldea, Dan Gherman și Sorin Scurtulescu**, și-au prezentat lucrările la Galeria “Helios” din Timișoara. Expoziția a durat, începând cu 2 octombrie până la 15 octombrie 2008.

Alăturăm o imagine de la vernisajul expoziției.

Oferim o apreciere critică, aparținând unuia dintre pictori vizavi de expoziția despre care discutăm. “*Cei 5 pictori sunt prietenii mei, afirmă Sorin Scurtulescu, prin expoziția de la Galeria Helios. Alături de el, Ciprian Boldea, Dan Gherman, Sorin Neamțu și Andrei Rosetti, se amestecă prin spații monumentale, cu nuanțe degajate de tașism și abstract liric. Picioare încrucișate (Boldea), imensitatea cerească ireală (Gherman), un tron și câteva containere murdare (Neamțu), semne egale, verticale (Rosetti) sau cinci trupuri imagine ale prietenilor săi (Scurtulescu), sunt singurele câmpuri de părelnică recunoaștere. Camuflajul reprezintă particularitatea expoziției, precum acul în carul cu fân. Doar Simion Arhiri își permite joaca, controlată, cu realul imediat și atmosfera apropierei (un Portret de față tânără), în același registru tehnic pictural.*”

O imagine de la vernisajul altei expoziții de grup „Foamea de pictură - specialitatea casei: Noima fără nume”. Expoziția a avut loc la Galeria “Helios” din Timișoara pe durata 21 august – 3 septembrie 2008.

Cei care au expus au fost artiștii plastici Constantin Flondor (membru fondator al grupului “Prolog”), Horea Paștina (membru fondator al grupului “Prolog”), Simion Arhiri, Ciprian Bodea, Dan Gherman, Sorin Neamțu, Andrei Rosetti, Sorin Scurtulescu, Nicolae Badiu, Cristian Dițoiu, Floarea Peia, Marian Dobre, Valeriu Paladi.

De pe paginile publicației virtuale *Agenda* din 16 august 2008, (p. 24), din adresa electronică www.agenda.ro citim astfel despre evenimentul pe care l-am prezentat: **Foamea de pictură se potolește la Helios** (*Eveniment plastic pe axa Timișoara-București*):

“Trei grupuri de artiști plastici (**Prolog, Noima și Fără nume**), unsprezece pictori ucenici și trudituri, doi maestri formatori și școli dinamice, Timișoara și București, se vor întâlni joia viitoare pe simezele Galeriei *Helios*, unde se pune la cale un eveniment expozițional mai puțin obișnuit, sub titlul generic *Foamea de pictură* (specialitatea casei: *Noima Fără nume*). Bucureștenii Marian Dobre și Floarea Peia, membrii grupării *Fără nume*, au fost invitații noimiștilor timișoreni în Tabăra de creație Brebu Nou, iar proiectul lor comun îi include firească pe maestrii Constantin Flondor și Horea Paștina,

fondatori ai grupului *Prolog*, preț de-o expoziție specială, al cărei vernisaj va avea loc la 21 august, cu începere de la ora 18:00, în cea mai importantă galerie de artă a Timișoarei. Din „meniul fix” al manifestării, alcătuit cu haz (și... har literar) de către Marian Dobre, mai fac parte, Simion Arhiri, Ciprian Bodea, Dan Gherman, Sorin Neamțu, Andrei Rosetti, Sorin Scurtulescu, Nicolae Badiu, Cristian Dițoiu, Valeriu Paladi, iar la „degustarea de deschidere” de la *Helios*, festinul plastic fâgăduiește că *Noima Fără nume* dispune de ingrediente bine alese, gata să stârnească și, mai apoi, să potolească Foamea de pictură a publicului timișorean”. C. D. T.”

Sorin Scurtulescu l-a caracterizat astfel pe pictorul nostru: “**Arhiri Simion** – om bun, pictor cu multă dexteritate, figurativ și emotiv. Spirit slav iubind pictura lui Rubens, Rembrandt, Velásquez, Goya. Reușeste să fie contemporan și viu prin arta sa și sinceritatea picturilor sale cu nuduri sau portrete. Pictura este motivația pentru care s-a născut, trăiește, va trăi și va muri. Pentru materialele care îl ajută la pictat nu face compromisuri de nici un fel, chiar atunci când nu are ce mânca în garsoniera unde stă cu chirie, dar care e plină de magia transcendentului!”

Diana Axenti – mezzo-soprana basarabeancă la Paris

Este binecunoscut faptul că Basarabia abundă de talente, acestea din toate domeniile și răspândite în toată lumea. Astfel este și cazul Dianei Axenti, care cântă la Opera din Paris. Cântăreața de muzică clasică și-a exprimat talentul în anii de la urmă în diferite localități în special din Franța, dar și din alte țări. În anul 2008 a fost distribuită în roluri din cadrul spectacolelor montate la Opera din Paris.

Să facem mai întâi o incursiune în activitatea sa.

Născută la Chișinău, Diana Axenti își începe pregătirea profesională cu studiul de vioară și canto la Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice din Chișinău. Astfel, în 1997 ea câștigă Premiul întâi pentru vioară la Concursul Național de Interpretare instrumentală.

Admisă în 2002 în clasa de canto la Conservatorul Național de Muzică din Lyon, și lucrând în clasa profesoarei Isabelle Germain din 2003, ea își obține diploma cu mențiunea unanimă *Cum laudae* din partea juriului.

În palmaresul cântăreței se enumeră mai multe premii, diplome, mențiuni, semne de înaltă apreciere a talentului pământencei noastre. Interpreta câștigă Premiul întâi pentru voce feminină la Concursul UPMCF (Paris, 2002), Premiul special la Concursul *Montserrat Caballé* (Andora, 2003), Premiul trei al celui de al XVI-lea Concurs *George Enescu* (București, 2003), Premiul cinci la Concursul Internațional

Regina Elisabeta (Belgia, 2004), Premiul *Prietenilor Academiei de vară* la Festivalul Internațional de Artă Lirică din Aix-en-Provence 2004 (master clas Margaret Honig și Gwyneth Jones) și Premiul special al *Academiei* la Festivalul Internațional de Muzică din Verbier 2004 (master clas Gundula Janowitz și Thomas Quasthoff).

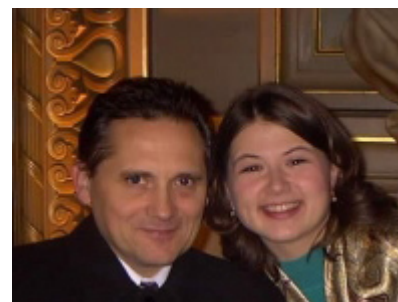
Din 2002, Diana Axenti prezintă recitaluri cu diferite orchestre din Republica Moldova, România, Bulgaria, precum și la Opera din Lyon.

A interpretat multe roluri în diverse spectacole, teatre de operă din diferite localități. Ea a interpretat aria sopranei din *Requiem-ul* lui Verdi, a *Speranței* din *Orfeo* de Monteverdi și a celei de-a doua vrăjitoare din *Didona și Enea*. În ianuarie 2005, Diana Axenti se încadrează în Atelierul liric al Operei Naționale din Paris, unde interpretează rolurile Constanței (*L'Isola disabitata*, Teatrul din Suresne) și ale Dorabellei (*Così*, Teatrul din Nanterre-Amandiers). În mai 2005, ea primește Premiul Liric al Cercului Carpeaux. În perioada următoare Diana Axenti interpretează rolurile Biancăi.

Diana Axenti a făcut parte din distribuția spectacolului *Julieta sau cheia viselor* de Bohuslav Martinu, spectacol prezentat în premieră la Opera Națională din Paris în 2006. Artista i-a avut ca parteneri de scenă pe soprana Elena Semenova, tenorii John Graham-Hall, Andreas Jäggi, bas-baritonul Paul Gay, basul Alain Vernhes și alții.

În anul 2008, prin Ambasada României din Regatul Belgiei a fost intensificat dialogul bilateral româno-belgian în context European. Cu acest prilej au fost organizate evenimente culturale și de diplomatie publică în vederea promovării imaginii României în străinătate.

Unul dintre evenimentele din cadrul acestei acțiuni a fost cel organizat la Bruxelles pe 19 martie 2008 de Ambasada României pentru marcarea Zilei Internaționale a Francofoniei. Astfel, Ambasada României în Belgia a organizat la *Theatre Royal de la Monnaie*, la sala *Fiocco*, un recital liric, cu participarea artiștilor. Dintre aceștia evidențiem în mod special participarea mezzo-sopranei noastre Diana Axenti, la fel, a altor interpreți din România: Ana

Camelia Ștefanescu – soprana, Zeno Popescu – tenor, Dana Protopopescu – pian. Programul concertului a cuprins un repertoriu variat, în care au fost incluse lucrări ale unor cunoscuți compozitori francezi și italieni (Bizet, Massenet, Lalo, Delibes, Verdi, Scarlatti).

Au fost prezenți peste 250 de invitați, printre care înalți oficiali belgieni din instituțiile federale, comunitare și regionale, ambasadori și membri ai corpului diplomatic, în special din țările francofone, funcționari ai Comisiei și Parlamentului European, reprezentanți ai cercurilor nobiliare, culturale și academice belgiene și ai comunității românești din Belgia.

În cadrul cocktail-ului ce a urmat spectacolului, personalitățile participante au exprimat aprecieri deosebite față de performanțele artiștilor și ținuta artistică a recitalului.

Nina Radvan a cucerit scenele germane

O soprană originară din Basarabia, stabilită de mai bine de 20 de ani în Germania, este identificată cu Maria Cibotari, una dintre cele mai mari soliste de operă și actriță română. După fiecare spectacol susținut, Nina Radvan este înconjurată de admiratorii primadonei teatrelor germane din perioadele interbelică și postbelică, oameni deja în etate, care-i aduc în dar lacrimi de bucurie, discuri și obiecte de epocă, legate de numele Mariei Cibotari.

Nina Radvan s-a născut în satul Roșcani, raionul Strășeni, unica localitate din Moldova unde se știe că aceasta este o cântăreață de operă recunoscută în Germania.

Nina Radvan vine rar acasă în Moldova. Dar când vine, aflarea în Moldova se transformă într-un pelerinaj. Amintirile ei nu sunt pozitive, ba chiar dureroase. Dar vine în patrie pentru a se reface alături de cei dragi.

Primul său profesor de canto a fost Vladimir Bichirov, care i-a influențat mult dezvoltarea artistică și umană.

Artista a studiat un an la Școala de muzică „Ștefan Neaga” din Chișinău, unde avea succese mari și profesorii au decis că eleva lor merită să fie studentă la canto, la Conservator. Nina Radvan le-a urmat sfatul, însă în scurt timp au început marile probleme pentru ea. *„La Conservator am fost admisă cu mari rezerve. Eram marginalizată, mi se spunea mereu că sunt de la țară, că nu am destulă școală sau că am un caracter dur și marii noștri artiști nu vor să mă școlească. Suportam umilințele, având convingerea că voi reuși să-mi ating visul de a ajunge cântăreață. Mă bucur enorm că am putut dovedi tuturor, asemenea multor artiști din lume, care provin din mici localități sau din suburbii, că poți să ajungi unde dorești, grație darului de la Dumnezeu și ambiției”,* mărturisește Nina Radvan.

Începutul greu al carierei tinerei cântărețe a durat vreo doi ani, timp în care tânărea reușise să fie observată de rectorii conservatoarelor din Moscova și Odesa. Ambii au îndemnat-o să-și continue studiile în oricare din acele instituții. Studenta a optat pentru Conservatorul din Odesa, unde, în scurt timp, a fost apreciată și chiar luată în turneele din străinătate. Tânărea se bucură de succese, în special în Cehoslovacia și Germania. După încheierea studiilor, valul a adus-o pe Nina Radvan în țara cu cele mai multe teatre de operă din lume și, se zice, cu cel mai exigent public. După un spectacol susținut în orașul german Ulm, Ninei Radvan i s-a propus semnarea unui contract de șase luni. Ulterior, era invitată în permanență să activeze acolo. Nina Radvan a devenit cunoscută în rolurile centrale din operele *Cavaleria rustică* de Mascagni, *Tosca* de Puccini, *Flautul fermecat* de Mozart, *Orfeu și Euridice* de Gluck, *Gianni Schicchi* de Puccini etc.

„Am fost tratată bine de nemți. Treptat, am ajuns să cânt pe scenele din Ulm, Kaiserslautern, Mannheim, Frankfurt, Dresden, Baden-Baden, chiar și în fața publicului din Italia, Franța și Marea Britanie. Melomanii mai în vârstă o țin minte pe Maria Cibotari și îmi dăruiesc multă dragoste și prețuire, menționând că sunt pământeanca genialei noastre interprete. Încerc să fiu la înălțime și să n-o dau de gol pe cea care a devenit nemuritoare în Germania”, povestește artista.

Nina Radvan deține în prezent adevărate piese de muzeu: discuri, publicații și alte obiecte de epocă, legate de numele Mariei Cibotari. *„Sunt dispusă să le donez pe toate la un muzeu din Republica Moldova, pentru ca și basarabienii, nu doar nemții, să-și amintească cu lacrimi că au avut cândva o mare artistă”,* relatează Nina Radvan.

Anul 1993 a fost pentru soprană unul de vârf. A obținut Premiul publicului la unul dintre cele mai prestigioase concursuri internaționale din Germania – *Erica Koth*. Această mare victorie i-a adus Ninei Radvan numeroase oferte.

A evaluat alături de Orchestra Filarmonicii din Viena. A cântat pe celebra „Golden Hall” din Londra, unde a fost urmărită de chiar familia regală. Ulterior, la Berlin, după un concert admirat de toată elita germană, mare i-a fost mirarea când însăși regina Angliei s-a apropiat de ea și i-a întins mâna. *„Îmi vorbea simplu. Mă întreba din ce țară provin și i-am răspuns că din Moldova. Regina cunoaște mai multe despre Republica Moldova. Înainte de această conversație, un expert mă învățase că, dacă se va apropia regina de mine, să nu-i strâng tare mâna și s-o las pe ea să mă conducă. Uite că n-a avut dreptate, regina îmi strânse mâna cu putere...”*

Orașul Darmstadt a adoptat-o, însă Nina Radvan deseori are crize sufletești din cauza dorului de casă. Și-l potolește vizitând unicul lăcaș ortodox, capela familiei țarului Nikolai al II-lea. Se știe că soția acestuia provenea din Darmstadt, unde, cu această ocazie, țarul a înălțat celebra capelă. „Este mare păcat că în Republica Moldova rămâne tot mai puțini oameni de valoare. Dar să știți că ei suferă mult din cauza despărțirii de țara lor, ce le oferă energia și căldura de care au nevoie. Aș spune tuturor moldovenilor să nu-și părăsească țara, lăsându-și sufletele să moară. Eu promit că voi veni la Chișinău, în mod special, pentru a le dărui tuturor concertele mele”, a afirmat cântăreața.

Îată ce scrie ziarul german *Kultur* (Rhein-Main) despre activitatea compatriotei noastre Nina Radvan :

Stadthalle

STADTHALLE
AM
SCHLOSS

Golfball „for everybody“
Galaveranstaltung für Golfer und Nichtgolfer
Freitag, 14. November, 20 Uhr

Wer auf dem zweiten Golfball tanzen will, muss keine Patentreise nachweisen. Die Gala ist ein gesellschaftliches Highlight für Golfer regionaler Clubs ebenso wie für Nichtgolfer. Bereits 2007 sehr erfolgreich gestartet, bietet auch die zweite Veranstaltung unter diesem Titel einen außergewöhnlichen Rahmen für einen stimmungsvollen, aber ungezwungenen Abend mit edler Dekoration, abwechslungsreichem Rahmenprogramm und hervorragender Tanzmusik. Für den perfekten Sound sorgt die „Chris Gentlemen Group“, die bereits beim Donizetti „Semper-Opernball“, dem „Lindensahl“ im Berliner Hotel Adlon und auf dem „Frankfurter Opernball“ die Halbesuche beigesteuert.

Für vielfältige Rahmenprogramme mit sportlichen Wettbewerben und Gewinnspielen garantiert darüber hinaus – besonders den Nichtgolfern – gute Unterhaltung. Wertvolle Preise, wie z. B. eine Trendtröche, die auf den glücklichen Gewinner entfallen lassen die Tombola zu einem weiteren Highlight des Abends avancieren. Das „große Los“ hat allerdings schon jetzt der Förderkreis für die Kinderklinik Aschaffenburg e. V. gezogen – dem ihm kommt der Verlosungserlös zugute. Der Verein hat sich die ganzheitliche Betreuung kranker Kinder zur Aufgabe gemacht.

Für Golfball-Gäste wird ein Übernachtungs-Special im Seehotel Niederrhein angeboten, das ebendies einen Shuttle-Service zur Veranstaltung und Gewinne für eine Runde Golf am nächsten Tag inkludiert.

Die Veranstalterin Martina Wilsch-Wald hat sich auch etwas ganz Besonderes einfallen lassen. Jeder „Golfball-Gast“, der eine Eintrittskarte zu diesem Event erworben hat, erhält die Chance, eine sechstägige Reise für zwei Personen nach Mauritius zu gewinnen. Im Package sind Flug, sechs Übernachtungen mit Halbpension im Four-Seasons-Hotel, Souje Beach und je ein Croquet- und Tennis-enthalten.

Eintritt: 45 Euro

UWAGH! weicht 12 x Eintrittskarten für den Golfball-Probekurs unter Angabe von Adresse, Telefonnummer oder E-Mail-Adresse auf. Bezieht „Golfball“ an:

Info & Kartenverkauf
• Art in Event
Tel: 06022 6236 83
E-Mail: martin@waid.de

• Lokation
Schlossplatz 1, Aschaffenburg
• Im Internet:
www.golfball.de

Italienische Nacht
Highlights aus Opern von Verdi, Puccini und Rossini
Mittwoch, 26. November, 20 Uhr

Alexandru Badea, Tenor
Elena Daniela Mazilu, Sopran
Nina Radvan, Mezzosopran
Alex Sammet, Bariton
Christoph Kessler, Bass
Frankfurter Hofkapelle, Dirigent Gerd Lehnhag
Bayer-Theater, Bayreuth

Wer gibt es Schöneres, als in einem einzigen Konzert bekannte Meisterwerke von Verdi, Rossini und Puccini zugleich zu lauschen? Diese Gelegenheit bietet sich Fremden der italienischen Oper an diesem Abend in der Stadthalle am Schloss.

Regiert von den Frankfurter Sinfonikern präsentiert ein internationales Solistenensemble „Amabile“ von Werken wie „La Traviata“, „Barbier von Sevilla“, „La Bohème“ und „Jurend“ – darunter auch die Arie „Vestris domus“, die sich seit Paul Potts auch bei jüngeren Publikum großer Beliebtheit erfreut.

Das Sängerequivalent wird angeführt von Alexandru Badea. Der in Rumänien geborene Tenor gelangte, dank seiner Bezähnen, hübenischen Stimme schnell an die wichtigsten Opernhäuser Europas und der USA, wo er mit französischen und italienischen Rollen wie Hoffmann, Don Carlo und Alfredo (in „La Traviata“) große Erfolge feierte. Gastspiele führten ihn u. a. an die Deutsche Oper Berlin und die Washington Opera. Auch bei den Sängerequivalenten und in Aix-en-Provence war der attraktive Sänger bereits zu erleben.

Im zu Seite stellt die junge attraktive Sopranistin Elena Daniela Mazilu. Sie studierte in Bukarest und gewann schon im Alter von 17 Jahren den ersten Preis bei den „National Opernpreis of Music“. In Deutschland war sie Solist in so renommierten Konzerthäusern wie dem Festspielhaus Baden-Baden und der Philharmonie Essen zu hören.

Komponiert wird das Ensemble durch die Sopranistin Nina Radvan, den Bariton Alex Sammet sowie durch den Bass Christopher Kessler.

Eintritt: 25,50 Euro bis 12,00 Euro

Info & Kartenverkauf
• Karteibüro in der Stadthalle
Schlossplatz 1
Aschaffenburg
Tel: 06022 211 00 und
06022 211 19
• Ticketcenter
Tel: 08 00 504 05 00
• Im Internet:
www.opern-stift.de
www.vorab.de

Das Sängerensemble wird diesmal angeführt von Alexandru Badea. Der in Rumänien geborene Tenor begann seine Karriere als Operettensänger in Bukarest und gelangte dank seiner individuellen, technisch bravourös geführten Stimme schnell an die wichtigsten Opernhäuser Europas und der USA, wo er mit französischen und italienischen Rollen wie Hoffmann, Don Carlo und Alfredo („La Traviata“) große Erfolge feierte. Gastspiele führten ihn unter anderem an die Deutsche Oper Berlin, das Theatre La Monnaie in Brüssel und die Washington Opera. Auch bei den Festspielen von Aix-en-Provence und Salzburg war der temperamentvolle Sänger schon zu erleben.

Zur Seite stehen ihm gleich zwei ausgezeichnete Sängerinnen, die ebenfalls reiche Erfahrungen im italienischen Fach mitbringen. Die junge Rumänin Elena Daniela Mazilu sang im Rahmen mehrerer Belcanto-Konzerte in renommierten Konzerthäusern wie der Alten Oper Frankfurt und dem Festspielhaus Baden-Baden und hat unter anderem Verdis Traviata und Donizettis Lucia di Lammermoor in ihrem Repertoire. Die russische Sopranistin Nina Radvan kann auf eine eindrucksvolle Karriere zurückblicken, die sie in Partien wie Tosca, Manon Lescaut und Santuzza („Cavalleria rusticana“) sowie als Konzertsängerin in zahlreichen Städte Europas führte. Vervollständigt wird das Solistenquintett vom erst 28-jährigen lyrischen Bariton Seymour Karimov und dem Bass Christoph Kessler. Für eine hochkarätige Begleitung sorgen - wie schon in den letzten Jahren - die in Lindensfels inzwischen überaus beliebten Frankfurter Sinfoniker unter Leitung ihres Gründers Günther Gräf.

Das Programm verspricht eine gelungene Mischung aus Populärem und weniger Bekanntem, wobei natürlich die großen Namen der italienischen Oper im Mittelpunkt stehen. Unter anderem werden Alexandru Badea, die Sopranistinnen Elena Daniela Mazilu und Nina Radvan, der Bariton Alex Sammet sowie der Bass Christopher Kessler Arien und Duetten aus Verdis „La Traviata“, Rossinis „Barbier von Sevilla“, Puccinis „La Bohème“ und Donizettis „Liebestrank“ zu Gehör bringen.

Karten für die „Italienische Nacht“ in der Hugenotenhalle gibt es an allen bekannten Vorverkaufsstellen, über Reservix Tel. (0180)5040300 oder www.reservix.de) sowie unter www.zagovec-artists.de. Beginn des Konzerts ist 20 Uhr. (aa)“

În anul 2008 au avut un șir de concerte, conform unui program. În așa mod, din acest program vedem , că la 22 august 2008 a participat la un concert și Nina Radvan.

Kultur (Rhein-Main)
Eine „Italienische Nacht“
am 19. Juli 2008, 20.00 Uhr in der Hugenotenhalle Neu-Isenburg

“(14.07.08) Was gibt es schöneres, als in nur einem Konzert den schönsten Melodien Verdi, Rossini und Bizet zu lauschen? Diese Gelegenheit bekommen Klassik-Fans am 19. Juli 2008, wenn in der Hugenotenhalle Neu-Isenburg namenhafte Solisten Ausschnitte aus den beliebtesten Werken der Opernliteratur im Rahmen einer „Italienischen Nacht“ darbieten.

« 23. Konzertzyklus - Spielplan 2008
Freitag, 22. August 2008, 20.00 Uhr
(Ev. Kirche Hochstadt)

Neues Leipziger Bläserquintett
Programm: Werke von Mozart, Mussorgsky u.a.
Ausführende: Johanna Schlag - Flöte
Peter Heinze - Oboe
Matthias Kreher - Klarinette
Tobias Schnirring - Horn
Hans Schlag - Fagott
Nina Radvan - Sopran

Das Neue **Leipziger Bläserquintett** wurde im Jahr 2000 von Mitgliedern des **Gewandhausorchesters Leipzig** und des **Opernhauses Halle** gegründet.

Konzerte führte das Quintett bereits durch große Teile Deutschlands. Die Musiker selbst gewannen zahlreiche Preise als Solisten und blickten als Orchestermitglieder auf Konzertreisen durch die ganze Welt zurück. Das hohe künstlerische Niveau macht das Neue Leipziger Bläserquintett zu einer der wirklich interessanten Bläserformationen dieser Zeit. Die Sopranistin **Nina Radvan** studierte am Konservatorium in Odessa. Beim Erika-Köth-Wettbewerb errang sie 1993 den ersten Preis. Mit ihrem lyrischen, wohltemperierten Sopran hat sie die Zuhörer u. a. in London, Dresden, Stuttgart, Frankfurt und Baden-Baden begeistert.

Dieses Konzert findet statt im Rahmen des **Kultur-sommer Main-Kinzig-Fulda**, gefördert vom **Hessischen Ministerium für Wissenschaft und Kunst**, unterstützt von der **Sparkassen-Kulturstiftung Hessen-Thüringen**.

Un alt ziar german *Oberhessische zeitung* în articolul *Capriccio Dresden in der Bonifatiuskirche vor zahlreichen Zuhörern* scrie:

“Capriccio Dresden” in der Bonifatiuskirche vor zahlreichen Zuhörern // Oberhessische zeitung. – 2007. – 28 dec.

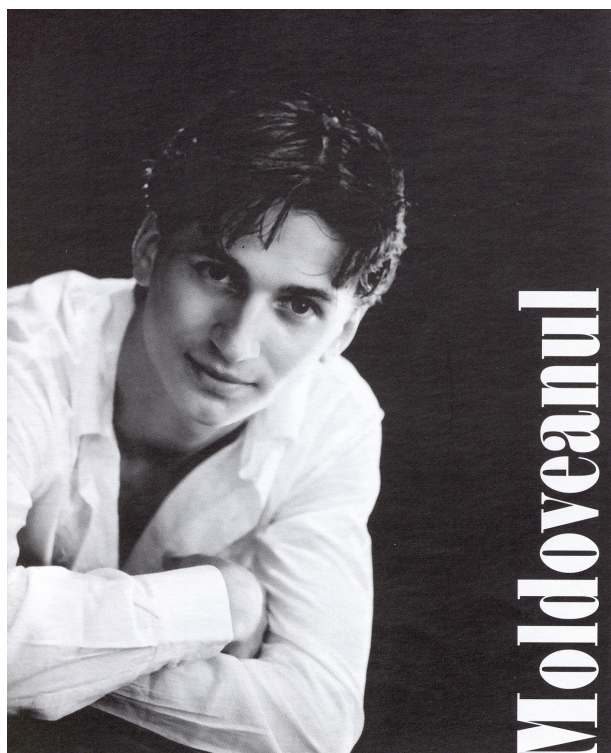
„GIESSEN (rfi). Unter dem Motto “Weihnachtliche Grüße aus Dresden” spielte am zweiten Weihnachtsfeiertag das Ensemble “Capriccio Dresden” mit Volker Dietzsch (1. Violine), Annette Thiem (2. Violine), Zsuzsanna Schmidt-Antal (Viola), Mario Hendel (Fagott) und Juliane Baier (Cembalo) Musik aus vier Jahrhunderten. Ferner wirkten Nina Radvan (Sopran) und Regionalkantor Ralf Stiewe an der Orgel mit. Das Konzert kann nicht zuletzt aufgrund seiner geschmackvollen Zusammenstellung des Programms als rundum gelungen bezeichnet werden. Die Einnahmen kommen der neuen Orgel zugute, für die noch Spenden benötigt werden.

Auf dem Programm standen Johann Ludwig Bachs (1677 bis 1731) *Suite in G-Dur*, Georg Philipp Telemanns *Quadro in B-Dur* (wahrscheinlich eines der Pariser Quartette) und Johann Friedrich Faschs *Sonate in d-Moll*. Johann Ludwig Bach, wegen seiner Wirkungsstätte auch “Meininger Bach” genannt, wurde von seinem Vetter Johann Sebastian Bach sehr geschätzt. Seine *Suite in G-Dur* begann mit einer Ouvertüre, die mit ihren punktierten Rhythmen ganz dem Typus der französischen Ouvertüre zuzurechnen ist. Die Streicher spielten mit seidigem, warmen Klang klangschön, und das Ensemble trat mit homogenem Gesamtklang zum Vorschein. Dabei gefiel das transparente, strukturerhellende Spiel, das die kleinsten motivischen Zusammenhänge hörbar machte, sehr gut.

Auch in Telemanns Werk gewannen die Musiker durch ihr klangfrohes, festliches Spiel das Publikum für sich. Das Werk ist ebenso wie das von Bach dem galanten Stil verpflichtet. Wie sehr die Barockmusik auf Bändigung der Leidenschaften und Affekte zielt, erhellte Faschs *Sonate* mit ihrem leidenschaftlich geprägten Tonfall. Das Werk gelang den Interpreten ausgezeichnet. Die international erfahrene Opernsängerin Nina Radvan und der Organist Ralf Stiewe brachten Alessandro Stradellas “*Pieta Signore*” zu Gehör. Die helle, glockenreine Stimme Radvans begeisterte durch ihre Atemtechnik, die es ihr erlaubte, große kantable Bögen zu schlagen. Ein Höhepunkt des Konzerts!

César Francks Orgelkomposition “*Pastorale*” lebt vom Gegensatz chromatischer Passagen und ihrer diatonischen Fortsetzung - ein Gegensatz, der das ganze Stück durchzieht. Zwischendurch fühlte man sich an des Meisters sinfonische Dichtung “*Le chasseur maudit*” erinnert. Stiewe interpretierte das Werk mit gewohnter Souveränität. Franz Liszts “*Drei Stücke*” aus “*Weihnachtsbaum*” musizierte er ebenfalls sehr gekonnt. Das zweite “*In dulci júbilo*” bestach durch sein impressionistisches Klangbild mit dem wie aus weiter Ferne herein klingendem Weihnachtslied. Das Publikum beklatschte jede Nummer des Programms eifrig und sang am Ende zusammen mit den Künstlern “*O du fröhliche*”

Dinu Tamazlîcaru – moldoveanul de la Staatsballett

La cei douăzeci de ani ai săi, despre Dinu Tamazlîcaru se poate spune că a „intrat în Europa” ca o persoană de creație care s-a acomodat extrem de rapid la condițiile de acolo.

Pe meridianele lumii dansului, Dinu Tamazlîcaru a început să evolueze chiar din copilărie, la vârsta de nouă ani, debutând în valsul din „Frumoasa adormită” la Teatrul Național de Operă și Balet. Acea primă „degustare” a scenei l-a vrăjit într-atât, încât minunatul ei gust a devenit principalul catalizator a tot ceea ce a reușit să facă de atunci până astăzi...

Și ce a reușit? Întâi de toate, timp de opt ani, studiază dansul clasic la Colegiul de Coregrafie din Chișinău, în clasa unui profesor pe care-l consideră excelent – Alexandru Ivanov. Apoi, datorită insistenței părinților și a unui fericit concurs de împereurări, pleacă la Conservatorul de la Viena, instituție ce i-a oferit șansa să se familiarizeze cu arta coregrafiei moderne, iar totodată și posibilitatea de a vedea niște porți noi, după care reușește și percepe suflul și stilul vieții cu adevărat european, lucru deosebit de important pentru capitolul de specialitate. Dar, în aceeași măsură, și pentru cel ce ține de însăși personalitatea lui în ansamblu. Talentu-i înăscut, hărnicia și setea de cunoaștere nu au rămas neobservate, fiind apreciate de toți.

În Europa activează numeroase școli de balet, în Austria și Germania – aproape în fiecare oraș. Aici se studiază cu aceeași seriozitate dansul clasic, modern, și

neoclasic, experimentându-se mult în domeniu. Dinu Tamazlîcaru speră că acest suflu va ajunge și la Chișinău, după cum afirmă el: *„Există o școală coregrafică foarte puternică, însă orientată, în fond, spre clasică. Pe când la Viena, și nu numai, se consideră că, astăzi, un dansator trebuie să învețe a se mișca un pic altfel decât până acum, ceea ce, în ultima instanță, îl ajută să fie mai bun și în dansul clasic”*. În toamna anului 2008, coregraful dansează al șaptelea an în trupa Staatsballett-ului de la Berlin.

Încă din anii studenției participă nu numai la diverse concerte, dar și la concursuri internaționale dintre cele mai prestigioase. La Concursul de la Lausanne (Elveția), Dinu obține *Grand Prix*. Un alt premiu similar, obține la Festivalul Internațional din Perm, Rusia. În același timp are două oferte foarte atractive : una de la teatrul din New York , iar cealaltă – de la teatrul din Berlin. A ales-o pe cea de-a doua. Din 2002, imediat cum absolvă Conservatorul, Dinu Tamazlîcaru pleacă la Berlin și se încadrează în întregul repertoriu al teatrului, ultimii doi ani – în roluri principale atât în spectacole de balet clasic, cât și în cele de balet modern. În vara anului 2007 Dinu este invitat în Japonia, pentru a interpreta rolul principal în „Don Quijote”.

Iată ce relatează ziarele germane despre creația lui Dinu Tamazlîcaru.

Berliner Zeitung

Archiv » 2008 » 13. Juni

„Der unaufhörliche Fluss des Schönen

Das Staatsballett triumphiert in der Staatsoper mit und ohne Tutu, aber stets konventionell

Michaela Schlagenwerth

Eigentlich ist „The Vertiginous Thrill of Exactitude“ - „Der schwindelerregende Schauer der Exaktheit“ ein Stück, das es gar nicht geben kann. 1996, als es entstand, war der Choreograf William Forsythe auf der Höhe seines Schaffens, und er brachte in seiner Frankfurter Ballettwerkstatt nicht nur ein schwindelerregend gutes Stück nach dem anderen heraus. Er hatte sich auch längst unverrückbar in die Ballettgeschichte als derjenige eingeschrieben, der wie kein anderer das neoklassische Ballett fragmentarisiert und in eine andere Sprache transformiert hat. In eine Sprache, die die geometrische Ordnung des klassischen Vokabulars aufsprengt, sie zerlegt und zersplittert und damit dem vorher so geordneten Verlauf von Bewegung unaufhörliche, nicht voraussehbare Richtungswechsel erlaubt.

Delirium der Schönheit

Mit „*The Vertiginous Thrill of Exactitude*“, mit dem das Staatsballett jetzt seinen neuen Ballettabend „*With/Out Tutu*“ in der Staatsoper eröffnet hat, feiert Forsythe paradoxerweise genau das, was von ihm überwunden wurde: Auftrumpfende Virtuosität, exakte synchrone Anordnungen und geometrische Strukturen zu Franz Schuberts nicht minder auftrumpfend daher kommenden Finalsatz aus der Großen C-Dur-Sinfonie. Es kann nicht sein, denkt man, dass Forsythe diese Musik mag. Er kann das Stück nicht anders als ironisch gemeint haben. Aber es ist keine Ironie zu erkennen, sondern lediglich delirierende, trunken machende Schönheit.

Auf der Bühne hat sich die erste Riege des Staatsballetts zusammen gefunden um die große Forsythe-Herausforderung zu bewältigen. Vladimir Malakhov und Polina Semionova, Beatrice Knop, Shoko Nakamura und **Dinu Tamazlacaru** geben sich ein Stelldichein in rasanten Abfolgen von Soli, Duetten, Trios und Fünfer-Konstellationen, die zum technisch schwierigsten gehören, was der Ballettkanon zu bieten hat. Es gibt den einen oder anderen Wackler, aber natürlich meistern die fünf dieses Stück bravourös und in all den Geraden und Diagonalen, die sie in den Raum ziehen vermitteln sie den Zuschauern ein Glücksgefühl, wie es eben nur die besten Werke des Balletts vermögen.

Etwas davon scheint auch in Jodie Gates „*Courting the Invisible*“ auf, der großen Uraufführung des Abends. „*Courting the Invisible*“, zu Musik von Felix

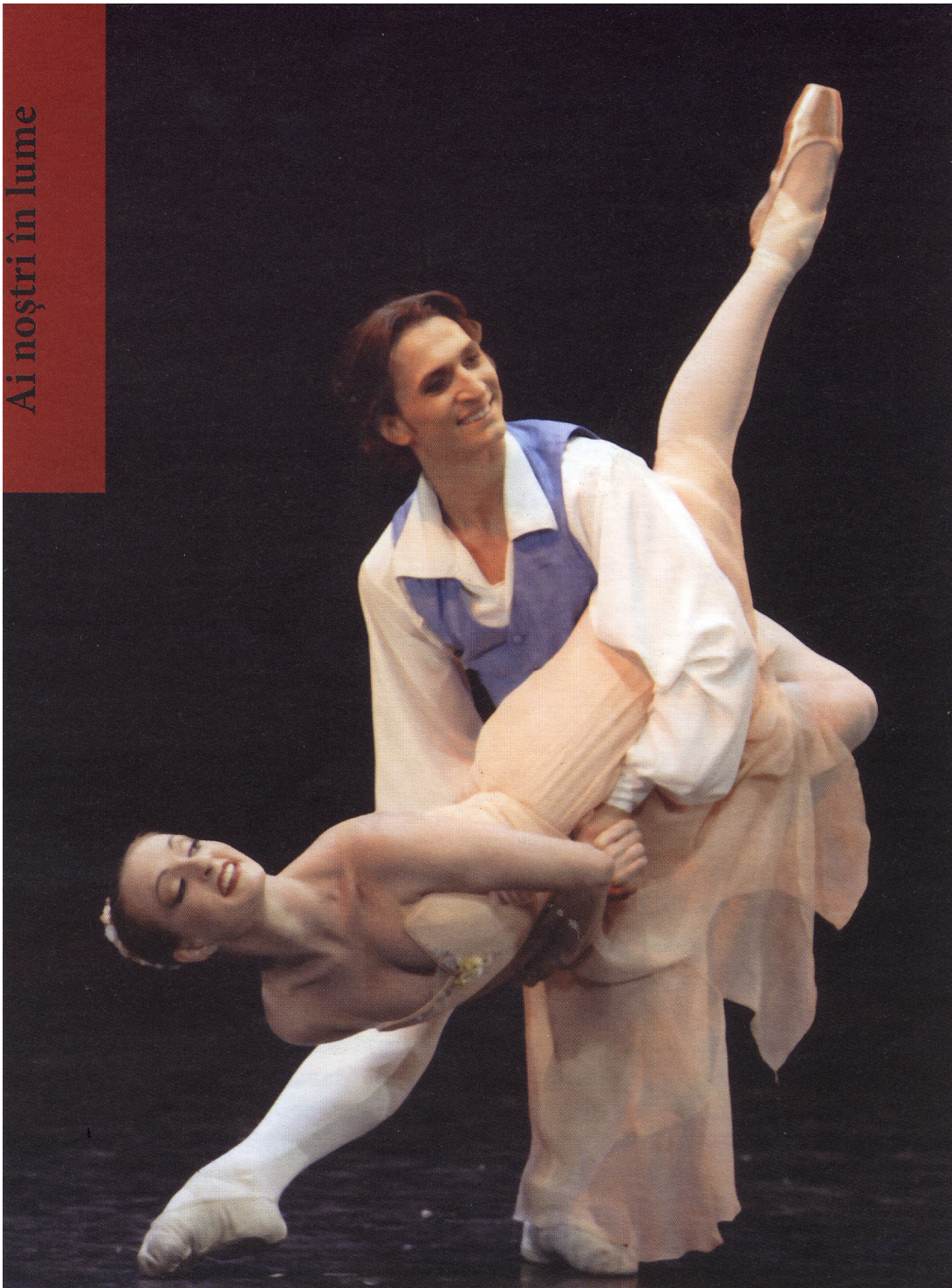
Mendelssohn Bartholdy und Fanny Hensel-Mendelssohn, verlässt den Boden des Konventionellen nicht. Man hatte sich etwas anderes erwartet von der amerikanischen Choreografin, die selbst vier Jahre im Frankfurter Ballett bei Forsythe getanzt hatte. Und an eine andere Wahl auch durch Vladimir Malakhov geglaubt, der nach einer ganz auf die Romantik setzenden Spielzeit mit „*With/Out Tutu*“ einen dezidiert modernen Abend versprochen hatte.

Aber nichtsdestotrotz ist „*Courting the Invisible*“ ein hochmusikalisches, poetisches Ballett. Drei Vorhänge aus Perlenschnüren hängen vom Schnürboden herab. Sachte darüber streichend scheint eine Tänzerin die aus dem Orchestergraben aufsteigenden Violinklänge um zarte Harfenklänge zu bereichern. Aber das ist nur eine optische Suggestion. Mit eben solchen Verschiebungen arbeitet Gates, die sich für dieses Stück gemeinsam mit den Tänzern mit Fechtkunst und Kalligrafie befasst hat.

In unaufhörlichem Fluss geht es dann weiter mit Clark Tippets „*Bruch Violin Concerto No 1*“, dem berühmten Violinkonzert von Max Bruch. Der gesamte Abend ist ein nicht enden wollender Bewegungsrausch, und zumindest Tippets Stück eignet etwas von einer Persiflage, von einer Liebeserklärung und gleichzeitigen Ironisierung der Neoklassik eines George Balanchine und Stückchen wie etwa dessen legendären „*Sinfonie in C*“.

In farblich fürchterlich disharmonischen Kostümen treten die Tänzerpaare auf, Polina Semionova etwa in dunkelblauem Samt und ihr Bruder Dmitrij Semionov

Ai noștri în lume

dazu in violett. Auch die ornamentalen Gruppentableaux und die bizarren Sprünge sind übertrieben. Gleichzeitig aber feiert der 1992 im Alter von nur 37 Jahren verstorbene Tippet genau das, was er ironisiert.

Auch hier hat man gerne zugeschaut, obwohl die Erwartungen auch angesichts des vom Staatsballett gewählten Titels, in eine andere Richtung gingen. Daran muss man sich bei Malakhov wohl gewöhnen. Verlassen kann man sich darauf, dass man unter seiner Leitung hervorragende Tänzer zu sehen bekommt. So wie etwa

Nadja Saidakova, Michael Banzhaf, Martin Buzko und Johanna Whang in „Courting the Invisible“ oder einen wunderbaren Mikhail Kaniskin und Marian Walter und eine ebenso gut aufgelegte Elena Pris oder Gaela Pujol. Von den Semionov-Geschwistern ganz zu schweigen. Aber den Mut zu einer zeitgenössischen Choreografie, die herausfordert und die eingeschliffenen Wahrnehmungsmuster durchkreuzt, den hat Vladimir Malakhov nicht. Vielleicht weil ihm selbst der Sinn dafür fehlt, vielleicht weil er so sehr die Liebe und Bestätigung seines

Publikums braucht, als das er je riskieren würde es zu überfordern.

Abhängig vom Jubel

Wachsen und Neues kennenlernen aber kann das Staatsballett-Publikum auf diese Weise nicht. Ein wenig wehmütig denkt man an die frühen Pläne für das Berliner Ballett zurück, als es neben einer großen klassischen auch eine dezidiert zeitgenössische Compagnie an der Komischen Oper geben sollte. Viel weniger gäbe es dann zu kritteln am Staatsballett-Programm. Fast zwanzig Minuten Applaus gab es, obwohl es doch modern und abstrakt ist, allein für Tippets Stück. Außer Frage steht: Die Zuschauer lieben es! Und ohne diese unaufhörliche Zuneigung, so scheint es, kann das Staatsballett nicht.

With/Out Tutu

Ein Ballettabend in drei Teilen

Staatskapelle Berlin unter der musikalischen Leitung von Vello Pähn

Klavier Gabriele Kupfernagel, Violine Wolf-Dieter Batzdorf

The Vertiginous Thrill of Exactitude Choreografie William Forsythe, Musik: Franz Schubert

Courting the Invisible

Choreografie Jodie Gates, Musik Felix Mendelssohn-Bartholdy und Fanny Hensel-Mendelssohn

Bruch Violin Concerto No. 1 Ch.: Clark Tippet, Musik: Max Bruch

Termine: 20. Mai, 8., 13. Juni in der Staatsoper“

Un alt articol Schwindelerregender Schauder der Exaktheit din ziarul german Stuttgarter Nachrichten ce a apărut la 20.05.2008 relatează:

“Wenn klassisches Ballett, dann mit Tutu: William Forsythe verzichtet nicht auf das traditionelle Tanzkostüm. In “*The Vertiginous Thrill of Exactitude*” hat Stephen Galloway den Tellerrock auf seine eigentliche Struktur geschrumpft.

VON HARTMUT REGITZ

Keine einzige Schicht aus Tüll, stattdessen ein Reif aus grünem Satin, so scharf, dass er den Partnern gefährlich werden könnte. Und gefährlich ist das Stück, zusammen mit seiner “*Approximate Sonata*” erstmals vor zwölf Jahren vom Ballett Frankfurt vorgestellt, allein schon seines *Tempo* wegen.

Forsythe lässt keine Note des Finalsatzes aus der großen Schubert-Sinfonie aus und begreift den Rausch der Ges-

chwindigkeit als einen schwindelerregenden Schauder der Exaktheit, bei dem die Solisten des Staatsballetts Berlin an die Grenzen der physischen Möglichkeiten stoßen. Anstatt seine Präzisionsmuster als perfide Parodie aller Ballettmeister-Arbeiten zu entlarven und ironisch noch eins draufzusetzen, nehmen Beatrice Knop, Shoko Nakamura, Polina Semionova, Vladimir Malakhov und **Dinu Tamazlacaru** die Herausforderung ernst und lassen ihre Virtuosität vordergründiger erscheinen, als sie tatsächlich ist. Das “*Bruch Violin Concerto No. 1*” liegt dem Ensemble mehr. Das Ballett bestätigt die Erwartungen zur Musik von Max Bruch: romantische Tutus, eine Kompanie, die sich in der Choreografie von Clark Tippet geborgen weiß, und ein Solistenpaar, das sich selbstlos und doch zum eigenen Gewinn in den Dienst der Sache stellt.

Dmitrij Semionov ist ein Partner, wie ihn sich Polina Semionova nur wünschen kann: fast einen Kopf größer, gibt er ihr Sicherheit, ohne sich selbst in ihren Schatten stellen zu müssen. Nur so kann sich die Ballerina in den Geigenton von Wolf-Dieter Batzdorf einschmiegen und ihre Kunst aufblühen lassen: Traumhaft, wie die Ballerina tanzt, und vollendet alles, was sie tut. Dass das “*Bruch Violin Concerto No. 1*” kein Geniestreich ist, wengleich eine rundum überzeugende Talentprobe des inzwischen verstorbenen Amerikaners, kann man da getrost vergessen.

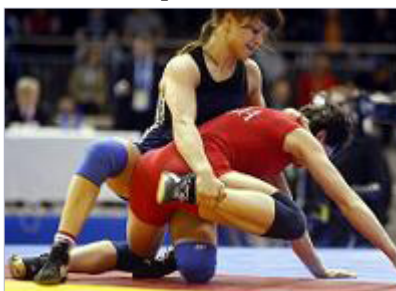
Polina Semionova nobilitiert noch jede Nichtigkeit, und trüge sie nicht schon Dmitrij Semionov auf seinen Armen, müsste das Publikum vor ihr auf die Knie fallen. Schade, dass sie nicht auch noch “*Courting the Invisible*” getanzt hat. Als einzige Uraufführung angekündigt, verzichtete Jodie Gates darin auf das Tutu. Vom Spitzenschuh hingegen will auch sie nicht lassen, und so war “*With/Out Tutu*” am Ende als programmatische Vorgabe so klassisch wie nur irgendwas. Vier Jahre lang tanzte Gates bei Forsythe in Frankfurt, ohne dass die Zusammenarbeit in ihrem choreografischen *œuvre* sichtbare Spuren hinterlassen hätte.

Die Körperlinien sind zwar in sich gebrochen, der Tanz gerät aus dem Lot. Doch was sie damit bezwecken will, bleibt bis zum Ende schleierhaft. Und das nicht nur im übertragenen Sinn. Michael Korsch verhängt die Bühne mit silbrigen Metallschnüren, und dennoch kommen und gehen die Tänzer zur Musik von Fanny und Felix Mendelssohn, wie es ihnen gefällt - zur Freude eines Publikums, das sich am schönen Schein erfreut und nicht an einem Tanz, der wie bei Forsythe die Geschichte hinterfragt”.

Ludmila Cristea

Ludmila Cristea este prima luptătoare în istoria sportului moldovenesc, care ne-a reprezentat țara la Jocurile Olimpice de vară de la Beijing. Talentata sportivă a obținut acest succes la Campionatul European, desfășurat în orașul finlandez Tampere, la care s-a învrednicit de medalia de argint. Concurând la categoria de 55 kilograme, atleta tiraspoleană, în vârstă de 32 de ani, a avut un parcurs excelent la europenele din Țara Lacurilor. În prima întâlnire a învins-o pe Enlese Szabo, campioana Ungariei. Apoi, consecutiv, - pe Sofia Poupouridu, campioana Greciei, și pe Sabrina Esposito, campioana Italiei. În finală, compatrioata noastră a cedat, într-un duel epuizant, cu scorul de

1:4, în fața rusoaicei Natalia Golts, care a cucerit titlul de campioană europeană de cinci ori.

E de menționat, că Ludmila Cristea este prima sportivă moldoveană, medaliată de două ori la Campiona-

tul Europei la *lupte libere*. Mai înainte ea a făcut antrenamente de *judo* și *sambo*, și chiar a participat la competițiile olimpice la judo din Sidney. Sportiva este multipla campioană națională la *judo*, medaliată a campionatelor europene și mondiale la *sambo*. Cel care a convins-o pe Ludmila Cristea să-și încerce puterile în *luptele libere* a fost Victor Peicov, medaliat al campionatelor europene și mondiale, vicepreședintele Comitetului Național Olimpic, vicepreședinte al Federației de Lupte.

Ludmila Cristea este originară din satul Sucleea, raionul Slobozia. Prima apariție în sala de sport și-a făcut-o la vârsta de 13 ani. Copilei i-au plăcut procedeele de judo și și-a exprimat dorința să practice acest sport pe *tatami*. Antrenorii au primit-o cu plăcere și Ludmila nu le-a dezamăgit așteptările.

În 1992, numai după trei ani de antrenamente, devine campioană mondială la juniori. Dar nu la judo, ci la sambo. Treptat, tânăra atletă își perfecționează măiestria și își înscrie noi realizări în palmares. Între timp, ea devine triplă campioană europeană și dubla vicecampioană mondială la senioare. Fiind deja o luptătoare matură, experimentată, își dorea mai mult - să participe la Jocurile Olimpice. Lupta *sambo*, însă, nu-i permitea să-și împlinească visul. Din acel moment, împreună cu cei doi antrenori ai săi, se consacră totalmente *judo*-ului. La Olimpiada de la Sydney din anul 2000 s-a calificat relativ ușor. Examenul, însă, se dovedi a fi mult prea dificil pentru o debutantă. Potrivit tragerii la sorți, în prima întâlnire a luptat cu campioana Olandei, premiantă a Campionatului Mondial. Evident, compatrioata noastră n-a fost capabilă să opună rezistență și a cedat. În consecință, Ludmila Cristea a abandonat turneul olimpic.

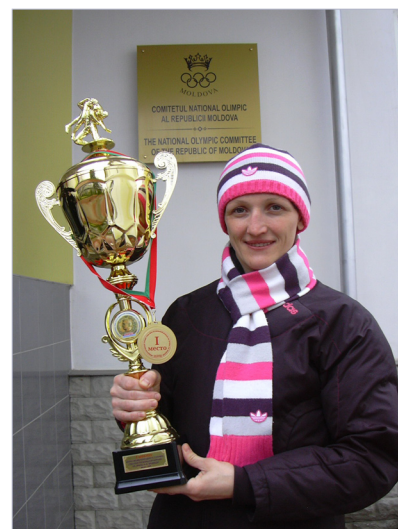
După Sydney luptătoarea tiraspoleană se reprofilează. La sugestia lui Victor Peicov, ea începe să practice *luptele libere*. A participat la

turneele de calificare din anul 2003, dar n-a obținut baremul olimpic și la Jocurile Olimpice de la Atena a fost absentă. Dar nu s-a descurajat și a continuat pregătirile. A participat la două Campionate Mondiale de lupte feminine și de fiecare dată a ocupat locul cinci la categoria sa de greutate. În anul 2006, la Campionatul European de la Moscova, însă, iese din anonim, urcând pe treapta a doua a podiumului de premiere. În final i-a cedat la puncte rusoaicei Natalia Golts, multiplă campioană europeană.

La Tempere situația s-a repetat întocmai. Însă, conform regulamentului, a obținut calificarea la Jocurile Olimpice de la Beijing.

Luptătoarea moldoveană de stil liber a obținut medalia de aur la Turneul internațional *Grand Prix* de la Baku, Azerbaidjan. Evoluând în cântarul de greutate de până la 59 kilograme, Ludmila Cristea a câștigat toate cele trei partide disputate, învingând-o în finală pe Ala Cercasova din Ucraina. La turneul *Grand Prix* de la Baku au fost invitați să participe numai medaliații la Europene Mondiale.

De-a lungul carierei sale sportive, Ludmila Cristea a cucerit la Campionatele Mondiale și Europene 14 medalii, dintre care nouă de aur. Este un palmares bogat.

Sergiu Toma – debut și speranță

Studentul Facultății de Drept a USM, Sergiu Toma, născut la 29 ianuarie 1987, Maestru Internațional al Sportului, a realizat în premieră pentru judoul moldovenesc o performanță demnă de admirat. Atletul nostru a cucerit medalia de aur, în limita categoriei de 73 kg, în cadrul prestigiosului Turneu Internațional *Super World Cup Paris 2008* (Supercupa Mondială de la Paris), contând pentru calificarea la Jocurile Olimpice din luna august 2008.

Sportivul Sergiu Toma a intrat în lumea sportului la o vârstă fragedă de 5-6 ani. Inițial a frecventat secția de box, dar sportul cu mănuși nu l-a ademenit. Vreo trei ani a făcut arte marțiale. Peregrinările dintr-o secție în alta au mai continuat un timp. După Kung-fu frecventează sala de judo, însă peste o jumătate de an revine în secția de box.

Avea deja zece ani, dar încă nu știa ce disciplină va prefera. În cele din urmă s-a decis să se întoarcă la judo. Întâlnirea sa cu antrenorul Serghei Catalupenco se dovede a fi de bun augur. După numai un an de antrenamente la Clubul sportiv "Olimpia" din capitală devine Campion național la cadeți.

Între timp, la Chișinău fusese inaugurat Clubul de judo *Wolf-Club*, și Sergiu Toma, împreună cu alți colegi de la Clubul Sportiv "Olimpia" se transferă la acest club. Aici își perfecționează măiestria sub îndrumarea lui Eduard Nicolaev. Mai târziu alături de el a preferat să fie și Igor Neagu. Pregătirile intense s-au încununat foarte curând de succes. În anul 2005, la Zagreb, Croația, cucerește titlul de *Campion european la juniori*. Peste un an, la Santo Domingo, Republica Dominicană, își face debutul la Campionatul mondial de juniori. Tânărul judocan a ocupat locul șapte la categoria de 66 kilograme, considerat de specialiști un rezultat meritoriu.

Cea mai frumoasă performanță din cariera sa a realizat-o în anul 2007 la Jocurile Mondiale Universitare de la Bangkok, Thailanda. A debutat cu o înfrângere în fața unui japonez. În cadrul turneului de consolare, însă, a reușit trei victorii consecutive și a obținut medalia de bronz la categoria 73 kilograme. În duelul pentru locul trei l-a învins pe campionul Marii Britanii.

Imediat după Universiadă, Sergiu Toma a început lupta pentru a pleca la Jocurile Olimpice de la Beijing. A participat la mai multe turnee de calificare, dar rezultatul scontat i l-a adus cel de la Paris, desfășurat la sfârșitul lunii aprilie 2008.

În limita categoriei de 73 kg, în cadrul prestigiosului Turneu Internațional *Super World Cup Paris 2008* au evaluat 60 de sportivi.

În cadrul disputelor Sergiu Toma a obținut șase victorii. În primele cinci meciuri viitorul jurist a câștigat la ippon (cu 10-0), adică cu nota maximă existentă în judoul modern, adjudecându-și victorii evidente la

întâlnirile cu Victor Panalber din Brazilia (după 3 minute 31 secunde de luptă), Gazaros Grigorian din Armenia (2 minute 20 secunde) și Daniel Fernandes din Franța (4 minute 31 secunde). Apoi au fost învinși Koen Slecckx din Belgia, ippon în doar 33 de secunde și campionul mondial Ki Chun Wang din Coreea de Sud după 4 minute 59 secunde, de asemenea ippon. Numai cubanezul Ronal Cirones Sago a reușit să reziste în fața compatriotului nostru toate cele 5 minute rezervate unei întâlniri de judo. În secunda a 17-a a întâlnirii, Sergiu a executat un procedeu pe cât de complicat, pe atât de spectaculos, care a fost apreciat de arbitri cu nota *Waza-ari*, ceea ce constituie jumătate de ippon. Acest procedeu a fost suficient pentru obținerea victoriei și a titlului de Campion al Turneului Internațional "Super World Cup Paris 2008".

Primul loc în cadrul acestei cupe oferea posibilitatea de a se califica pentru participare la Jocurile Olimpice – 2008.

E oportun să-i amintim aici și pe antrenorii lui Sergiu Toma, cei care zămăsesc și cimentează aceste victorii. Este vorba de Igor Neagu și Pavel Babici, maestru în sport, lector superior al Catedrei "Cultură Fizică și Sport" a USM. Elevul acestor antrenori avea o misiune extrem de dificilă – de a salva onoarea școlii moldovenești de judo, care de-a lungul deceniilor a avut tradiții frumoase.

Tuturor le dorim performanțe și multe bucurii, deoarece bucuria este mama tuturor virtuților.

Cimpoi, Mihai. Ion Heliade Rădulescu : Panhymniul Ființei / Mihai Cimpoi – Târgoviște : Bibliotheca, 2008. – 152 p.

În anul 2008 a apărut o lucrare a impunătorului nostru critic și istoric literar, filosof al culturii, doctor habilitat în filologie, profesor universitar, academician; „un reputat critic literar și «stâlp» al vieții culturale din Basarabia” (Eugen Simion), «un remarcabil eminescolog» (Constantin Ciopraga), «un G. Călinescu dintre Prut și Nistru» (Fănuș Băileșteanu), Mihai Cimpoi, de această dată, la Târgoviște, autorul având de fapt la activ, numeroase cărți apărute în România.

Înainte de a prezenta acest eveniment vom oferi câteva date din viața și activitatea lui Mihai Cimpoi. Reputatul critic literar s-a născut la 3 septembrie 1942, în comuna Larga, județul Hotin (azi, Briceni). Licențiat al Facultății de Filologie a Universității de Stat din Moldova (1965). A debutat în câmpul muncii în 1965, în calitate de redactor de critică și poezie la revista *Nistru* a Uniunii Scriitorilor din Moldova. Este apoi consultant la USM, colaborator la Enciclopedia Sovietică Moldovenească, însă în 1973 îi este interzisă semnătura și activitatea publică. În perioada 1974-1982 lucrează, cu intermitențe, redactor superior la editurile *Cartea Moldovenească* și *Literatura Artistică*; secretar literar la Teatrul Național din Chișinău, când acesta purta numele lui A. S. Pușkin (1982-1983); redactor la enciclopedia *Literatura și arta Moldovei* (1984-1985); secretar literar la Teatrul poetic *Alexei Mateevici* (1985-1987). Din 1989 este profesor universitar la Universitatea de Stat din Moldova, iar din 1999 este profesor universitar la Universitatea Pedagogică “Ion Creangă”. În luna mai 1987 este ales secretar al Comitetului de conducere al Uniunii Scriitorilor din Moldova, iar în septembrie 1991 – președinte al USM, funcție pe care o deține până în prezent (reales pentru un nou mandat la Adunarea Generală a scriitorilor în noiembrie 2006). A coordonat Direcția de Literatură română modernă din cadrul Institutului de Literatură și Folclor al AȘM.

Este unul dintre principalii autori, dar face parte și din echipa de coordonare și revizie a articolelor la *Dicționarul general al literaturii române* – proiect de unicat, susținut de Academia Română (Institutul de Istorie și Teorie Literară G. Călinescu) și Editura *Univers Enciclopedic* : vol. 1 (literele A-B) și vol. 2 (C-D) au văzut lumina tiparului în 2004, volumele III, IV au fost tipărite în 2005, vol. 5 (P-R) – în 2006, iar în 2007 se preconizează apariția ultimelor volume, VI și VII.

Din 2002 director, fondator al revistei literare *Viața Basarabiei*, ca o reluare (serie nouă) a faimoasei publicații întemeiată în 1932 de Pan Halippa și N. Costenco. Redactor-șef al Buletinului *Mihai Eminescu*, editat de Centrul Academic Internațional „Mihai Eminescu” (al cărui director onorific este); membru în colegiile de redacție ale publicațiilor *Viața Românească*, *Caiete critice*, *Paradigma*, *Destin românesc*, *Limba Română*, *Sud-Est cultural*, *Revistă de lingvistică și știință literară*, *Magazin bibliologic*, *BiblioPolis* etc.

Membru de onoare al Academiei Române (1991). Membru titular al Academiei de Științe a Moldovei (1992). Este membru al Consiliului Director al Uniunii Scriitorilor din România; membru al Uniunii Scriitorilor din România; membru al Organizației Mondiale a scriitorilor (PEN); Vicepreședinte al Ligii Culturale a unității românilor de pretutindeni; membru al Societății Internaționale pentru investigații în domeniul literaturii pentru copii și tineret.

Multiplu laureat: Premiul de Stat al Republicii Moldova (1994), Premiul *Nichita Stănescu* al Academiei Române, Premiul pentru critică al Uniunii Scriitorilor din România (1997), Premiul *Lucian Blaga* pentru exegeză (1990, 1995, 2000, 2002), Premiul *Opera omnia* al revistei *Convorbiri literare* (2002), Premiul de excelență redacțională al Târgului Internațional de carte Bookarest-2002 (pentru *Opere* de M. Eminescu, în 8 vol.); Premiul Academiei Internaționale „Mihai Eminescu” (2006), Premiul Uniunii Juriștilor din România (2003), Premiul *Iurie Matei*, ediția a VI-a (2005), acordat de către pictorul I. Matei pentru realizări deosebite în domeniul literaturii. Laureat al săptămânalului *Literatura și arta*, la compartimentul „Critică literară” (din 1991 - anual, până în 2006 inclusiv). Cetățean de Onoare al municipiilor Craiova și Cluj-Napoca.

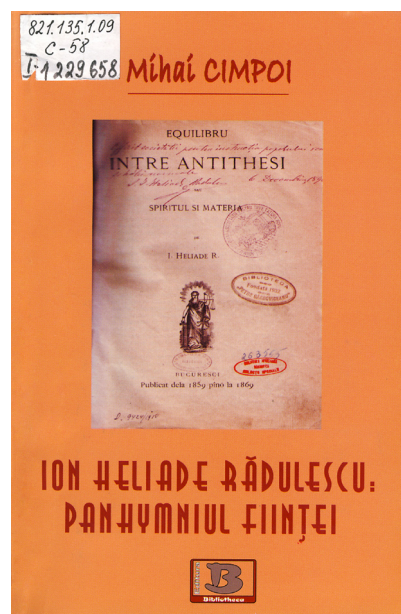
Maestru al literaturii din Republica Moldova (1992). *Ordinul Republicii* (1996), Medalia jubiliară *Mihai Eminescu* a României și Medalia *Mihai Eminescu* a Republicii Moldova (2000). *Ordinul Național Serviciul Credincios* în grad de cavaler al României (2002).

Debutază editorial cu un eseu despre creația pentru copii a lui Gr. Vieru: *Miracolul copilăriei* (1968). Un an mai târziu își adună unele articole și eseuri în cartea *Disocieri* (1969), urmată de *Alte Disocieri* (1971). Aceste volume anunță apariția la Chișinău a unei noi viziuni asupra procesului literar, prezentată într-un limbaj analitic proaspăt, inedit.

A publicat numeroase cărți, remarcându-se ca eminescolog, istoric și critic literar și eseist. Printre cărțile și eseurile semnate de M. Cimpoi pot fi menționate: *Cicatricea lui Ulysse* (1982), *Întoarcerea la izvoare* (1985), *Creația lui Druță în școală* (1986), *Spre un nou Eminescu: (Dialoguri cu eminescologii din lume)*, (1993), *Căderea în sus a Lucașfărarului* (1993), *Basarabia sub steaua exilului*, (1994), *Sfinte firi vizionare* (1995), *O istorie deschisă a literaturii române* (1996), *Lucian Blaga : Paradisiacul. Lucifericul. Mioriticul : poem critic* (1997), *Mărul de aur : Valori românești în perspectivă europeană* (1998), *Cumpăna cu două ciuturi : Carte despre ființa românească* (2000), *Brâncuși, poet al ne-sfârșirii : Eseu* (2001), *Critice* (2001), *Duiliu Zamfirescu între natură și idee* (2002), *Esența ființei : (Mi)teme și simboluri existențiale eminesciene* (2003), *Lumea ca o carte* (2004), *Grigore Vieru : Poetul arhetipurilor* (2005), *Europa, sarea Terrei...: Vise, Utopii și Realități europene* (2007), *Ion Heliade Rădulescu : Panhymniul Ființei* (2008) ș. a.

A semnat și numeroase articole, studii în ediții periodice din țară și de peste hotare, precum: „*Aratările*” *ființei la Eminescu* (Literatura și arta, 1998), *Ce mai face Leonida Lari?* (Flux, 1998), *Contribuții la istoria literaturii române. Un moment basarabean al lui Al. Macedonski* (Destin românesc, 1999), *Anul Eminescu la cumpăna anilor* (Capitala, 2000), *Autoapărarea lui Eminescu* (Literatura și arta, 2000), *Balanța existențială : Cercetări literare* (Lumina, 2000), *Basarabia în cultura românească* (Literatura și arta, 2002), *Despre spirit critic în Basarabia, despre Eminescu și Ion Druță, despre Uniunea Scriitorilor, postmodernism și polemici literare* (Contrafort, 2002), *Blaga și Stănescu* (Viața românească, 2003), *Aureliu Busuioc sau tristețea superiorității* (Literatura și arta, 2003), *Fantoma ideii la Caragiale* (Convorbiri literare, 2003), *Complexele literaturii române* (Sud-Est, 2004), *„Albinuța” și scara cunoașterii* (Timpul de dimineață, 2005), *Arghezi, patern al Basarabiei literare* (Academica, 2005), *Clipe de grație cu Grigore Vieru* (Limba română, 2005), *Bacovianismul : Eseu* (Lucașfărarul, 2006), *B. P. Hasdeu : romanitate, europenitate, universalitate* (Academica, 2007), *De la regionalism la europenism* (Viața românească, 2007), *Eminescu : Europa ca „organism”* (Literatura și arta, 2007) ș. a.

Subiect al monografiei domniei-sale, care a ieșit de sub tipar recent, a fost unul dintre poezii clasici ai literaturii române, anunțat și de titlul lucrării, *Ion Heliade Rădulescu : Panhymniul Ființei*.

Alegerea aceasta pentru care autorul sugerează recitirea și o altă analiză critică, „din perspectiva actualității noastre” este îndreptățită „de cel puțin trei motive” și explicată de însuși domnia-sa.

Astfel, cel dintâi motiv „este recunoașterea unei *depline identități între heliadism și europenism*”, ceea ce vrea să zică că este „un intercultural, ...un introducător al culturii europene în literatura română”.

Într-al doilea rând, s-a impus drept „un creator de limbaj universal de o modernitate esențială, la care s-au referit exegeții de azi...”.

În cele din urmă „e o *personalitate holomerică, asemenea aceleia a lui Eminescu*”, căci „*întreaga lume a culturii se reflectă în ea*”.

Volumul este structurat după cum urmează: tabel cronologic, în care este prezentată amănunțit viața și activitatea poetului, trei capitole dedicate diferitelor etape și fenomene legate de moștenirea literară a lui Ion Heliade Rădulescu, acestea urmate de un indice de nume.

În capitolul întâi autorul volumului analizează și actualizează dintr-o altă perspectivă elementele componente, principiile structurale ale personalității și operei lui Heliade Rădulescu, cele de bază fiind *temeiul și întemeierea* (p. 17). Autorul vorbește despre asemenea dimensiuni ale poeziei heliadești, precum imaginar al imensității, reverie și contemplare, înaintare ascensional-concentrică, centripetală, în perioadele de „*încremenire parmenidică*” producându-se cumpănirea, echilibrarea, meditația (p. 25).

În cel de-al doilea capitol autorul urmărește impactul fenomenului heliadesc asupra poeziei moderne și postmoderne, evocate fiind nume precum C. Negruzzi, I. Vulcan, B. P. Hasdeu, G. Ibrăileanu, O. Densusianu, G. Călinescu, T. Vianu, I. Barbu, N. Stănescu, M. Sorescu, L. Dimov, M. Zamfir ș.a.

În capitolul final, *Heliade* și „*heliadismul*” este luat în discuție conceptul generat de personalitatea atât de profund analizată de M. Cimpoi, cu care se operează de mult timp în istoria și critica literară, cel de *heliadism*, altfel spus înclinația „spre supratensiune, spre obținerea rapidă a atotștiinței și armoniei” (p. 125). Apariția conceptului se datorează faptului că la Heliade Rădulescu „*dimensiunea ia locul intensității, iar intensitatea substituie dimensiunea*” (p. 123).

Prezentăm câteva fragmente din lucrarea reputatului nostru critic literar:

„*La Heliade dăm de un imaginar al imensității, ființa lui fiind perspectivă / retrospectivă în sens că înaintează în orizonturile reveriei și contemplării, foarte dinamizate, și se întoarce mereu spre illo tempore, spre un punct zero al existenței. E o mișcare de înaintare ascensional-concentrică, centripetală (de încentrare, cum se spune într-un poem) și o alta de întoarcere rectiliniară discensională, centrifugală. Între acestea figurează puncte de oprire, de încremenire parmenidică, unde se produce cumpănirea, echilibrarea și meditația. Totul se produce conform hegelianei triade, antitezele topindu-se în sinteză.*”

Ființa heliadescă e o ființă imensificatoare. Imensificând totul, ea este preocupată și de încentrare, de tragere a totului la un centru. Viziunile se spațializează și totodată se centralizează.

Imaginația își este sieși de ajuns, producându-se cu de la sine putere; este o imaginație pură. Poezia lui Ion Heliade Rădulescu este, folosind un termen al lui Gaston Bachelard, un subprodus al existențialismului ființei imaginante: „...Cum imensul nu este un obiect, o fenomenologie a imensului ne-ar trimite înapoi, direct, la conștiința noastră imaginantă. În analiza imaginilor de imensitate noi am realiza în noi ființa pură a imaginației pure. Astfel, ar apărea clar că operele de artă sunt

subprodusele (sublinieri în text – n.n.) acestui existențialism al ființei imaginante. Pe această cale a reveriei de imensitate, adevăratul produs este conștiința de mărire. Ne simțim înălțați la rangul de ființă admiratoare” (Gaston Bachelard, *Poetica spațiului*, București, 2003) (p. 212).

Ființa lui Heliade este prin excelență o ființă admiratoare a Imensului drept creație a lui Dumnezeu, a Imensului ca o pluralitate de Centre, din care se deschid o pluralitate de perspective. Sunt Centre radiante de orizonturi care se deschid, creând o imensitate infinită. Universul se configurează dintr-o mulțime de circumferințe din care se pot vedea noi întinderi. Cercurile se exînscriu „până în nemărginit”, formând spațiul: „Ca să ne facem o idee mai clară sau mai întregă despre spațiu, din punctul sau locul unde ne aflăm, căutând împregiurul nostru descoperim un cerc până unde poate ajunge vederea noastră în toate părțile: din punctul unde ne aflăm, la fiecare punct al acelei circumferințe putem a ne închipui o linie oricât de lungă până în cea mai depărtată stea ce se poate vedea în acea stea, asemenea ni s-ar descoperi împregiurul nostru o altă circumferință și am vedea o întindere ce din punctul dintâi n-am putea vedea. De acolo să ne închipuim iar o linie până la cea mai depărtată stea înainte, și așa mai încolo... Alăturând linia sau întinderea de-a doilea la cea dintâi și lângă aceasta pe cea de-a treia, a patrulea... până în nemărginit acea întindere nemărginită se numește spațiu. Cu alte vorbe, de aici până în cutare stea și împregiur este o întindere, de la dânsa cată să mai fie ceva, și iar ceva, și iar întindere, și iar întindere... până în nemărginit, cât să nu mai poată nici cuprinde, nici calcula mîntea noastră. Iată spațiul.” (Ion Heliade-Rădulescu, *Istoria critică universală, Opere*, col. „Opere fundamentale” a Academiei Române, București, 2002, vol. II, p. 14), (p. 26-27).

Cimpoi, M. La noi, în Basarabia, a fost vorba de supraviețuire / Cons. Constantin Iftime // Lumina. – 2008. – 22 sept.

În anul 2008 renumitul nostru critic, istoric literar, eminescolog Mihai Cimpoi a acordat un interviu publicației românești *Lumina*, subiectul discuțiilor fiind axat în jurul literaturii din Basarabia, statutului, istoricului ei.

„Prin definiție, scriitorul basarabean a trebuit să fie un om al cetății, un om care să lupte pentru limba română, pentru ființa română..., pentru identitate”

Expunem în continuare discuția pe care a întreținut-o Mihai Cimpoi cu jurnalistul publicației românești.

“– Domnule Cimpoi, ați scris „O istorie deschisă a literaturii române din Basarabia” și, de la înce-

put, aș vrea să vă întreb care au fost noutățile pe care le-ați adus prin această carte?”

– E adevărat că despre această carte s-au scris cel puțin o sută de articole, studii, nu numai în România, ci și în întreaga lume. A fost apreciată de specialiști precum Klaus Heitman din Germania, Svetlana Paleologu-Matta din Elveția, și în Italia. Această istorie a venit ca o completare a „Istoriei...” lui Călinescu. Însuși cadrul cronologic al „Istoriei...” lui se oprea la 1941. G. Călinescu s-a referit la scriitorii din perioada interbelică precum George Meniuc, Nicolae Costenco, Magda Isanos, formată ca poetă la Chișinău. Ce vreau să menționez din capul locului este faptul că marii critici români s-au apropiat cu o anumită rezervă de scriitorii noștri, privind, în special, nivelul estetic al literaturii române din

Basarabia, care, așa cum știți, s-a dezvoltat în condiții vitrege și s-a exercitat, dacă am folosi expresia lui Mircea Eliade, „sub teroarea istoriei“, sau, cum o numeam eu în „O istorie...“, în „exil interior“.

LITERATURA BASARABEANĂ A FOST UNA DE REZISTENȚĂ

– La capitoul estetică a textului, care au fost argumentele criticilor și istoricilor care au sesizat aceste minusuri?

– Lovinescu era chiar foarte drastic și spunea că „doar cu amorțirea scrupulelor estetice, numai așa putem susține literatura basarabeană“. Literatura basarabeană a fost una angajată, de rezistență. Și, bunăoară, Eugen Ionesco, atunci când citea romanul-fluviu „În preajma revoluției“ al lui Constantin Stere, spunea că „literatura basarabeană este puternică prin glasul faptelor“. Este o definiție foarte exactă. Scriitorii noștri au mers anume pe acest criteriu, al „glasului faptelor“, al documentarului uman care, uneori, e mai puternic decât, imaginarul.

Am fost interesat de perioada exilului lui Pușkin în Basarabia. Urmărind acea perioadă, mi-am dat seama că avem oameni foarte bine instruiți în înalta societate basarabeană. Primul guvernator român din Basarabia a fost prieten cu Goethe și a fost citat de acesta, fusese prieten cu Schiller, făcuse un raport pentru Rusia despre situația Germaniei. Din această perspectivă, îmi este greu să înțeleg de ce, totuși, la Chișinău, pe vremea aceea, nu exista o efervescență culturală? Nu erau instituții unde să se pună temelile unei culturi ca cea din marile orașe rusești?

În Basarabia, limba română era interzisă. A fost interzisă și-n biserică. Din 1868, nu s-au mai făcut slujbe în limba română. Aici trebuie ținut cont de faptul că marii scriitori basarabeni, prin contactul cu mediul de acolo, ca Negruzzi, s-au afirmat în afară, în România. Stamati a publicat prima sa carte, care nu întâmplător se numește „Muza românească“, la Iași. Iar Constantin Stamati-Ciurea și-a publicat lucrările sale în limba română la Cernăuți. La Chișinău, nu s-a putut tipări nici o carte românească până la 1918. Cu toate că există excepții: Ioan Sârbu a publicat la Chișinău, totuși, în limba română, dar cu caractere chirilice.

– Exista o cenzură aplicată numai Basarabiei sau și celorlalte regiuni cucerite ale Imperiului Țarist?

– Alexei Mateevici, când lansa un îndemn basarabenilor membri în Duma de Stat, veniți acolo cu revendicări ce se refereau la autonomia culturală, cerea mai ales să li se îngăduie să se roage în limba română. Desigur, nu s-a mai ținut cont de această revendicare. Ea a apărut, după aceea, în toate evenimentele din 1917, care au precedat Marii Uniri, la toate congresele. La Congresul învățătorilor, Mateevici a spus memorabila frază că nu avem două limbi și nici două literaturi, ci una cu aceeași de peste Prut. Așa încât nu a existat un mediu lingvistic, care să genereze o literatură. Literatura română generată de realități a fost publicată în altă parte, la Iași, la București, la Cernăuți.

„IISUS HRISTOS APARE CA O FIGURĂ-CHEIE A POEZIEI BASARABENE“

– În acea perioadă, a fost o parte din intelectualii care s-a deplasat către Moscova, către literatura rusă?

– Nu. Nu s-a lansat nici Stere măcar. Este modelul lui Hașdeu, care a fugit de mediul rusesc și s-a stabilit la București, spre deosebire de Alexandru Hașdeu, tatăl său, care a rămas acolo, la Hotin, la baștina lui, care a scris în rusește, dar cu tematică românească, istorică, cu motive istorice. Eu numesc acest exod și această situație de excepție în care s-a aflat scriitorul basarabean „drumul spre centru“. Scriitorul basarabean s-a gândit la un drum spre centrul cultural românesc în România. Prin asta se explică faptul că același Negruzzi a publicat în revistele literare de la Iași, în Dacia literară, iar Stamati a publicat Muza românească, de asemenea, la Iași.

– Care a fost relația scriitorilor și a intelectualilor, în general, cu Biserica, înainte de 1918 și după aceea? După 1918, a fost grupul adunat în jurul lui Pan Halippa și a intelectualilor de la Seminarul Teologic?

Acolo, în primul rând, a fost Alexe Mateevici, care a scos și o revistă, **Luminătorul**, și care a publicat și studii folclorice și despre Biserică. Dar el a fost un mesianic; Iisus Hristos apare ca o figură-cheie a poeziei basarabene. Și ulterior, nu numai până la 1918. Apoi este Ion Buzdugan.

– Momentul Mateevici a fost atins vreodată, ca tensiune și ca plenitudine, în exprimarea acestui mesianism, care vorbește de suferință și mai ales de renaștere? A rămas un reper și acum?

– El este pionierul acestui curent. Pentru limba română au fost niște etape de tensiune deosebită; a existat, pe de altă parte, și acea tendință de ardere a etapelor, care a fost foarte accentuată și în literatura română, și în cultura română, în general. Limba este locul de adăpost al omului și limba dă certitudinea de a fi a unui popor făuritor de istorie. De aceea lupta pentru limbă, la noi, mai continuă. Această conștiință că limba are un rol deosebit și că pe ea se ține cultura, a marcat toate formulele creației lui Grigore Vieru, de exemplu, care se axează pe respectul tradiției. Limba, la noi, a fost cea mereu recuperată. Mediul lingvistic sărac a avut mereu nevoie de revenire la matricea stilistică firească.

– Ce se întâmplă în Basarabia pe vremea când Eminescu trăia? Poeziile lui, articolele lui virulente aveau ecou aici?

– Cunosco o reacție dură la poezia Doina lui Eminescu, care a fost citită în ziua dezvelirii monumentului lui Ștefan cel Mare de la Iași, în ședința „Junimii“, în casa lui Pogor. S-a hotărât chiar a doua zi să se instaleze un bust al lui Alexandru I la Chișinău și un bust al lui Pușkin. Publicistica lui Eminescu nu pătrundea, desigur, pentru că exista cenzură și interdicție. Cărțile românești nu pătrundeau. Abia Mateevici, fiind și preot militar, fiind cu armata rusă la Bârlad, a putut să ia niște cărți ale lui Goga, care l-au și inspirat. În Basarabia există și la ora aceasta un cult al lui Eminescu. El este o stea tutelară.

Sub semnul lui Eminescu s-a produs și renașterea basarabeană de la sfârșitul anilor '80.

– **Au existat cazuri de intelectuali basarabeni care au fost pedepsiți pentru faptul că n-au respectat tăcerea impusă de ruși?**

– A fost, bunăoară, un caz pe care-l citez în noua ediție a „Istoriei...”: Mama unui poet din Transnistria, Nichita Smochină, care a fost un intelectual deosebit, a fost împușcată pentru faptul că ținea sub icoană o revistă în care se publicau niște poezii ale fiului său, în limba română. Pentru asta a fost împușcată pe loc. Petre Ștefănuță, mare folclorist, a fost maltratat și bătut cu propria sa carte, pentru faptul că a refuzat să vorbească în rusă la proces. Pentru asta a fost pur și simplu nimic, în 1992. Nicolae Costenco, sufletul revistei **Viața Basarabiei**, redactorul-șef, a spus: suntem de acord să construim comunismul, dar să-l construim în limba română. Pentru asta a făcut 15 ani de închisoare. Toată intelectualitatea noastră aproape, în proporție de 90%, a fost deportată și mulți au murit acolo. A murit Curicheru și mulți alții.

„**AM BĂTUT PRIMII CLOPOTELE PENTRU UNIRE, LA 27 MARTIE 1918**“

– Revenind la perioada de dinainte de 1918, pe la sfârșitul secolului al XIX-lea, când țarismul se zdruncina - a fost asasinat un țar, apăreau mișcări de anarhism, naționaliste - ce s-a întâmplat atunci în Basarabia?

– În Basarabia, a apărut atunci revoluționarul Stere. Activa deja Alexei Mateevici, la începutul secolului al XX-lea. Vă spuneam de primele lui articole, în care deja vorbea despre autonomie. Autonomia, pe atunci, putea fi concepută doar în cadrul Imperiului Rus. Nu se permitea o altfel de autonomie. Aceste toate mișcări revoluționare din Rusia, sigur, au marcat, în primul rând, primele revendicări făcute până la Marea Unire. Pe parcursul anului 1917, au avut loc câteva mari congrese, Congresul Cooperatorilor, Congresul Țărănimii, Congresul Militarilor. La Congresul Militarilor Moldoveni s-a decis constituirea Sfatului Țării, a Dietei provinciei, care să fie organ legislator superior. În felul acesta, am bătut primii clopotele pentru Unire, la 27 martie 1918; atunci, Sfatul Țării a declarat Unirea necondiționată cu România. Și intelectualii au fost în fruntea Sfatului Țării, cu același Pan Halippa, cu același Constantin Stere, Ion Inculeț, Ion Buzdugan. Toți au fost acolo ca grup de elită, au fost acolo și i-au convins pe toți să voteze pentru unirea cu țara. Au fost doar câteva voturi împotriva.

– **Care era relația intelectualilor cu Biserica atunci, având în vedere că Biserica era sub jurisdicție rusă?**

– Vedeți că deja Mateevici a pus problema slujbelor în românește și foarte mulți mitropoliți luminați au făcut la fel. În special, Gurie Grossu a pus problema studierii limbii române în seminariile teologice, fapt pentru care a fost trimis în Siberia. Dar avea o imagine deosebită și a fost apoi repus în post. Intelectualii noștri tratau Bise-

rica în spiritul lui Eminescu, ca centru de cultură. Mănăstirile erau centre de cultură, cu biblioteci, cum era Mănăstirea de la Căpriană sau cea de la Curchi. Aceste biblioteci foarte mari au fost nimicite. Din peste o mie de parohii, rămăseseră în jur de o sută. În momentul începerii mișcării renașterii naționale, am pus și problema revenirii la tradiția creștină, la valorile creștine.

„**LA BIBLIOTECA NAȚIONALĂ EXISTA O SECȚIE DE LITERATURĂ STRĂINĂ, UNDE AVEAM ACCES LA LITERATURA ROMÂNĂ**“

– **Ce s-a întâmplat în perioada sovietică la nivel cultural?**

– Perioada sovietică a fost una cumplită, de infern dantesc. A fost deznaționalizare.

– **Această deznaționalizare a fost mai accentuată decât pe vremea Rusiei?**

– N-a fost mai agresivă, să zic, dar a fost mai subtilă. A avut și perioade diferite. A fost perioada postbelică, proletcultistă, pusă sub semnul dirijismului jdanovist, care cerea să urmeze prescripțiile, dogmele realismului socialist. Asta s-a întâmplat până la începutul anilor '60, perioada dezghețului hrușciovist, când s-a scris și o bună literatură română. A venit Druță, Vasile Vasilache, în proză, Beșleagă, Grigore Vieru, în poezie. Atunci s-a pus accentul și pe etic, și pe estetic, nu numai pe social. Au apărut cărțile în limba română și au început să se publice clasicii noștri. Până în 1956-1957, clasicii au fost considerați exponenți ai burgheziei, ai ideologiei burgheze și nu erau editați.

– **Și în România s-a întâmplat așa; Arghezi a vândut legume la tarabă, până prin anii '50, iar Blaga a fost bibliotecar.**

– În perioada dezghețului, aveam acces la cărțile românești, se vindea Viața românească în chioșcuri, o puteam cumpăra liber, iar la Biblioteca Națională exista o secție de literatură străină, unde aveam acces la literatura română. După aceea, au apărut certurile Moscovei cu Ceaușescu.

– **S-a simțit această reacție politică a Bucureștiului la adresa Moscovei, la nivelul culturii de aici?**

– Se știa că acest lucru dăuna direcției ideologice din cultură și s-au interzis cărțile românești. Librăria română care a existat s-a închis. Deja prin anii '70, când Ceaușescu a încetat să mai vină la congresele PCUS la Moscova, s-a închis și librăria. Întotdeauna erau niște campanii ideologice foarte dure.

– **Când a revenit deschiderea? Odată cu Gorbaciov și cu glasnost?**

– Da, odată cu Gorbaciov. Perioada numită „perestroika” ne-a dezlegat mâinile, ne-a permis să punem problema revenirii la grafia latină, la valorile democratice și revenirea la adevărata noastră moștenire culturală.

– **Intelectualii basarabeni intuiau că se va prăbuși comunismul?**

– Nu am bănuț, deși credeam că un imperiu nu du-

rează mult, dar nu am bănuțit că se va prăbuși atât de repede și fără vărsări de sânge.

– Ce s-a întâmplat la Chișinău după 1990? Ce fenomene interesante sau neașteptate s-au produs?

– În primul rând, s-au diversificat formulele, s-a revenit la o limbă română normală, s-a produs această deschidere extraordinară spre Europa și spre lume. Dacă până atunci ne simțeam încâtușați și izolați într-o rezervație aculturală, să zicem, deschiderea a fost fenomenul cel mai important, spre cultura românească, spre valorile românești, europene și universale.

„GENERAȚIA TINERILOR NU MAI ESTE PREOCUPATĂ DE PROBLEMELE LIMBII“

– Din informațiile pe care le am, pe lângă generația scriitorilor clasicizați, să le spunem așa, care s-au lansat după deschiderea din anii '60, cu Vieru, cu dvs., cu Druță, generație care merge pe ideea cultivării tradiției și a unei relații cu societatea tradițională, s-a conturat, în ultimii ani, deja și o tânără generație. Cum ați caracteriza-o?

– Între timp, s-a petrecut o regrupare pe criterii identitare, dar și estetice, să spunem, fiindcă Ion Druță, spre exemplu, a rămas adeptul moldovenismului primitiv. El nici nu recunoaște că există o limbă română. Pentru el, tot limba moldovenească e, limba cea veche de care vorbeam. Apoi, generația lui Grigore Vieru, Nicolae Dabija, Leonida Lari a mers pe calea românismului cultural, care presupune o sincronizare perfectă cu procesul literar din țară, din România. Apoi a venit tânăra generație. De fapt, sunt câteva tinere generații, printre care se află și tânăra generație grupată în jurul revistei „Clipa siderală“. Sunt liceenii, care știu câteva limbi, ceea ce le permite să se traducă în limbi moderne. Remarc mai ales generația optzecistă, cea mai zgomotoasă, programatic zgomotoasă. S-a sincronizat și a făcut din asta un program cu optzecismul românesc, care se vrea paradigmatic, o nouă mentalitate, o nouă sensibilitate, pornind de la preceptele postmoderniste, preluate din străinătate, din arhitectură, din literatura americană.

– Cum tratează această generație temele mari ca limba, ideea națională?

– Acești tineri scriitori nu mai sunt preocupați de aceste teme, considerând că formula, scriitura, tehnica, mitopoetica sunt mai importante. Generația lor nu mai este preocupată de problemele limbii sau de problemele sociale. Tânăra generație adunată în jurul revistei postmoderniste **Contrafort** sau a revistei **Semnul** de la Băl-

ți, ei sunt anticomuniști. Nu acceptă ideologia comunistă, sunt prooccidentali, sunt pentru criteriul estetic.

– La nivelul opiniei publice culturale, cum sunt tratate problemele limbii și ideii naționale? Apar și reacții de împotrivire la felul cum a fost tratat în istorie naționalismul? La noi au apărut anumite dezbateri publice, inițiate de scriitori optzecisti - chiar Cărtărescu a participat la aceste discuții, știți bine - unde s-a pus problema, în termeni duri, a reevaluării lui Eminescu, mai ales reevaluarea interpretărilor cu privire la mitul cărturarului cu vocația ideii naționale.

– La noi, mai puțin, dar are și Cărtărescu adepți în Basarabia, dar mult mai puțini. La noi atmosfera de acolo, problemele noastre nu ne permit să-l renegăm pe Eminescu. Dimpotrivă, el ne rămâne un punct de reper, o personalitate axială, cu care noi mergem în continuare, ca să ne afirmăm identitatea și europenitatea.

– Ce a însemnat Rusia culturală pentru scriitorii basarabeni, gândindu-vă, în același timp, și la opresiunea imperială? Marea proză europeană nu poate fi discutată fără acea rusă.

– Rusia culturală a dat anumite modele, precum cazul lui Stere, care au fost urmate...

L-a dat pe Cehov, care, în proza scurtă este neîntrecut. A dat marile modele de lirism ale lui Pușkin, Lermontov, Esenin, pe care noi le-am îmbrățișat. Acest aspect trebuie deosebit de cel al poziției Rusiei imperiale, care a promovat acolo procesul de desculturalizare și deznaționalizare. Aceste două noțiuni nu trebuie supra-puse: Rusia culturală și Rusia imperială. Soljenițin, în Arhipelagul Gulag, vorbește despre faptul că doi preoți basarabeni, două personaje de acolo, erau tratați foarte dur, ca și cei din Republicile Baltice, pentru însuși faptul că sunt români, nu pentru altceva. Asta a fost atitudinea Rusiei imperiale, de a distruge identitatea și cultura noastră românească și a reorienta-o spre o așa-zisă limbă moldovenească dialectală, spre a rusifica școlile. Acest proces a reușit mai mult la orașe, nu și la sate. Avem o atitudine foarte clară față de imperialismul Rusiei și față de cultura Rusiei, care este o cultură mare.

– Sunteți aproape la vârsta patriarhală. Cum vedeți viitorul Basarabiei?

– Noi vorbim la ora aceasta despre integrare. Evident, dorim o integrare generală românească și o integrare generală europeană. Integrarea noastră europeană, care e recunoscută chiar și la nivel de stat, la această oră, nu poate fi făcută decât prin intermediul integrării culturale generale românești. Sunt optimist, pentru că sunt toate semnele pentru o asemenea integrare”.

Galaicu-Păun, Emilian. Basarabia, ultimul vagon în halte și etape // Graiul Maramureșului : Cotidian independent al județului Maramureș. – 2007. – 13 iul.

Când alții strigă Înainte, misiunea intelectualului e de a striga Împotrivă!

Emilian Galaicu-Păun

În perioada 9-16 iulie 2007, la Sighet, județul Maramureș a avut loc o conferință despre Basarabia (ediția a X-a), în cadrul Școlii de Vară de la Memorial Sighet la care a participat poetul Emilian Galaicu-Păun. El a fost invitat ca lector la aceste cursuri, unde au participat o sută de tineri cursanți printre ei au fost și basarabeni. Evenimentul consemnat de publicația periodică locală *Graiul Maramureșului*, care a expus discursul scriitorului la această conferință și răspunsurile la întrebările interesante care au parvenit din partea publicului. Pe parcursul desfășurării, toate întrebările au fost formulate de tinerele generații, care l-au aplaudat cu căldură, simțindu-l pe poet ca pe unul de-al lor.

Publicația românească face mai întâi o prezentare succintă a personalității scriitorului, după care urmează fragmente din textul autorului.

Poetul și scriitorul basarabean din Chișinău, Emilian Galaicu-Păun, doctor în filologie, este membru al Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova și al Uniunii Scriito-

rilor din România, traducător și redactor-șef al Editurii „Cartier” din Chișinău. Pe lângă acestea, în aprecierea rectorului Stephane Courtois, scriitorul de la noi este un bijutier al cuvintelor, un excelent traducător.

Poetul Emilian Galaicu-Păun avea să remarce în cadrul conferinței:

“Am venit de la Nistru până la Tisa grație poeziei. Când eram de vârsta voastră, acum 25 de ani, în loc să învăț ce înseamnă libertatea, eram instruit mai degrabă să învăț ce înseamnă supunerea încadrării într-un sistem, ce înseamnă să fii o piesă de schimb a unui sistem, care funcționa uns de sudoarea și sângele uman”.

“Văzându-mă zilele astea în mijlocul lor la masă, la conferințe, niște tineri m-au întrebat cum am ajuns la Sighet, că doar ei au fost selectați în urma unui test. Am participat la Iași, la un simpozion unde au conferențiat Ana Blandiana, Romulus Rusan și Alexandru Zub. A urmat un recital de poezie, unde am citit un poem despre Gulag, despre experiența mea în Moscova anilor '80. Am mai venit aici și pentru a lua ceva

cu noi. Ideea aceasta cu „un muzeu de luat acasă” mi se pare extrem de importantă.

Editura “Cartier” de care mă ocup de 12 ani, are un iz european de cartier latin. Prin anii '80 la Chișinău nu se putea citi orice, decât pe autorii agreeați de regim. De aceea ne-am propus prin 1995 să aducem literatura la zi. Acum câteva luni, am făcut un sondaj printre tinerii elevi și studenți de la Chișinău, întrebându-i ce știu despre Gulag, despre Lenin, și am aflat că acesta este perceput de ei ca „un scriitor clasic rus”! Tot generația tânără știe că în gulaguri au ajuns doar cei care se opuneau bunăstării poporului! Tineri, studenți la Istorie!, care din păcate ar trebui duși la o altfel de alfabetizare. Alți tineri mai luminați, care ar fi putut contrabalansa opțiunea comunistă a nostalgicilor sau fricoșilor nici nu s-au dus la vot pentru că „am fost la padurie ș-am beut gin”.

Copil fiind, n-am ieșit din satul de baștină până la vârsta de 7 ani. Singura mea legătură cu lumea a fost radioul de pe stâlp, un fel de Simeon Stâlplnicul vestind nemaipomenitele realizări ale construcției comuniste (...). Dacă alții au fost duși, deportați, noi ne-am trezit 4 generații ale aceleiași familii că, deși am stat pe loc, ne-am născut în 4 țări diferite: bunicii s-au născut în Imperiul Rus, părinții în România (Mare), eu în URSS, iar fiica mea în Republica Moldova. Repet, fără să ne mișcăm de acolo. Din păcate, cei care au condus sau conduc azi Basarabia sunt moștenitorii sistemului comunist (...).

Chiar dacă este al doilea oraș ca mărime al României, între cele două capitale, Chișinău și București, distanța se măsoară nu numai în kilometri, dar și în ani. De altfel, Basarabia și vechiul Regat au funcționat cu două viteze, diferit (...). În '86, la 22 de ani, am publicat prima carte în grafie chirilică. Am fost bucuros însă până am citit-o și am constatat că această carte nu-mi mai aparține,

textele fiind crunt ciuntite de cenzură. Ei au tăiat în sensibilitatea poetului, înțelegând totul pe dos. Până la o anumită vârstă și eu am scris cu caractere chirilice. De aceea să nu vă mirați că foarte mulți basarabeni pronunță altfel foarte multe cuvinte, din cauza semnelor rusești pentru fiecare literă, care se citesc diferit în rusă și română. Elita intelectualității interbelice din Basarabia fie s-a transformat în propagandiștii regimului impus, fie au fost deportați în Siberia.

Scriitorul Nicolae Costenco este unul dintre ei, care a stat 16 ani în Gulag. După eliberare a scris un roman în care glorifică munca benevolă a popoarelor sovietice în Siberia. Adică acolo nu existau gulaguri, lagăre. Acolo au fost doar voluntari care au mers să construiască orașe-paradis. Tot el, în ultimii ani imperiului sovietic, a scris în secret un jurnal al gulagului, în care descrie cu lux de amănunte cum a fost arestat în 30 iunie 1940, cum a fost deportat, cum a fost călătoria până în Siberia în vagonul pentru vite, ce s-a întâmplat de fapt în acele lagăre de muncă forțată, exterminantă. Deși a trăit până în 1993 și a prins cel puțin 2 ani de perestroikă, de libertate la Chișinău, acest Nicolae Costenco intrat în grațiile noii și tinerei democrații, care l-a decorat, nu a avut curajul să scoată la iveală jurnalul siberian, nici când a împlinit 80 de ani. Abia după moartea lui, fiul său a publicat cutremurătoarele mărturii. Acesta este doar un exemplu printre foarte multe altele, care spun mult despre ce a însemnat acest ultim vagon al nostru care, am senzația că dacă nu este pe linia moartă mai continuă undeva drumul, mai degrabă spre est decât spre vest.

Limba noastră limba moldovenească! Astăzi, când moldovenismul a devenit ideologia oficială a Republicii Moldova, îmi amintesc faimosul articol 13 din Constituție, care spune că limba noastră e moldovenească. Imediat în facultăți a apărut o nouă disciplină de învățământ, „limba noastră”, inclusiv pentru grupele cu

predare în limba rusă. După o serie de critici au schimbat noua disciplină denumind-o și mai absurd: limba de stat! În aceste condiții, ce înseamnă a face cultură națională? Cui folosește propagarea acestei culturi peste hotarele Republicii?

Gândindu-mă la formația Zdob și Zdub, care a fost premiată și decorată după Eurovision de președintele Voronin, fost general de miliție comunistă, mă întreb ce garanții există că performanța de orice natură în artă, în știință nu va fi exploatată din punct de vedere politic într-un stat care este departe de a fi unul democratic? Ce garanții există că artistul nu va fi anexat unei statalități dubioase și dacă nu cumva, atunci când și unii și alții strigă Înainte!, că înainte era mai bine, misiunea intelectualului e să gândească Împotrivă! Noi nu putem ajunge în Europa ocolind România. Când eram student la Chișinău au murit 3 secretari generali ai PCUS de la Moscova, la câteva luni sau un an unul după altul. După moartea lui Brejnev, peste noapte au fost schimbate toate citatele, toate lozincile lui scrise pe toți pereții cu citatele ale lui Andropov. Moare Andropov și peste noapte citatele lui au fost înlocuite cu citate din Cernenko, noul lider. Moare și acesta la scurt timp și tot peste noapte apar citatele lui Gorbaciov. Asta e dadaism pur! Asta m-a făcut să devin și mai sceptic față de un regim care-și schimbă doctrina după vorbele secretarului general.

Salvarea prin cultură e o șansă de salvare a popoarelor sărace. Basarabia ce șanse are? Unde există o economie, un nivel de bunăstare ne putem gândi și la cultură. Ea singură nu poate înlocui celelalte bunuri ale civilizației și nici nu trebuie să o facă. Eu mai puțin cred în excepționala cultură a unor oameni foarte săraci și flămânzi, care sunt mult mai ușor de ademenit cu o prăjituri-că, vezi cazul lui Ion Druță. Salvarea noastră ar fi să venim o parte dintre noi în România, să facem carte și să rămânem aici ca un fel de antemer-gători ai Basarabiei, care va redeve-

ni parte componentă a României, fie a face carte aici și a ne întoarce în Basarabia și de a câștiga alegerile, așa cum am câștigat primăria Chișinăului...

Nu sunt înregimentat politic, dar mi se pare importantă implicarea intelectualului în politică pentru a face ca lucrurile să se miște. Noi nu putem ajunge în Europa ocolind România. Imediat după puciul de la Moscova, august 1991, foarte curajoasă Republica Moldova atunci și-a proclamat Suveranitatea. Prima țară care a recunoscut Suveranitatea Republicii Moldova a fost România, una din cele mai mari greșeli strategice, în opinia mea, pentru că a fost o recunoaștere necondiționată, iar noi speram că se va repeta scenariul de la 1918, iar Basarabia să revină în sânul patriei. Din păcate, nu s-a întâmplat acest lucru. Aberant mi se pare acum să-l văd pe președintele Voronin depunând coroane și jerbe de flori la monumentul lui Ștefan cel Mare și Sfânt, care brusc a devenit părintele statalității moldovenești. Culmea, când nu demult Vladimir Voronin era general de miliție, monumentul lui Ștefan cel Mare și Sfânt a fost împins în spate pentru a ieși în evidență monumentul lui Lenin! Prin '80-85 eram amendați de milițieni dacă puneam flori la monumentul lui Ștefan! Peste un milion de tineri basarabeni lucrează la negru în Occident și indirect alimentează cu bani regimul Voronin, pentru că ei trimit anual circa două miliarde de euro acasă. Paradoxal, ei sunt anti Voronin, anticomuniști, dar nu pot vota, nu pot schimba absolut nimic, deși reprezintă circa 35 la sută dintre cei cu drept de vot. Primii care vor merge spre vest vor fi bișnițarii, pentru că eu rămân cetățean al Republicii Literelor Române! Cine ar trebui să urce în vagonul Basarabiei spre vest? Primii care vor merge spre vest vor fi bișnițarii. Ei au fost primii care și-au făcut pașapoarte românești. Deși mulți dintre ei sunt ruși, au obținut și cetățenia română! Prefer să merg în salturi, decât să merg în linie continuă. În cazul meu, bunăoară, a fost mult

mai ușor să pătrund în Republica Literelor Române, sunt cetățean al acestei Republici, dar nu am cetățenie română! Dosarul l-am depus cu mulți ani în urmă, dar nu am apelat la nici un fel de pile. În decembrie 2006 încercam să obțin viză pentru România. Și pe asta am obținut-o greu, în timp ce un diplomat din Franța mă invita la Paris spunându-mi că obțin mai repede viza Schengen pe 4 ani decât viza pentru România. Dar m-am întrebat cum? Să sar în Europa peste România?

Acestea au fost completate de unele afirmații ale autorului, Florentin Năsui, care urmează. Rușii au fost vectorul comunizării. Basarabia are nenorocul să se afle între două mari grupe de țări, precum Alsacia în Franța. Am făcut 3 războaie cu nemții pentru Alsacia. Basarabia e un stat între lumea slavă și lumea latină, un conflict inevitabil care nu poate fi soluționat decât într-un mod democratic. Ceea ce i s-a întâmplat Basarabiei în 1940, Stalin a experimentat înainte în Ucraina, 1930-32, unde a exterminat "intelighenția" ucraineană, iar în marea teroare din 1937-38 cea mai mare parte a victimelor aparțineau minorităților naționale. Marea foamete din 1933, din Ucraina și omorârea a mii de localnici a golit Ucraina de ucraineni, Stalin aducând în locul lor ruși.

Cea mai cumplită a fost deportarea cecenilor în 1944, când 500 de mii de persoane au fost deportate în 5 zile, iar locul a fost populat cu ruși. E clar, Stalin nu avea încredere decât în ruși. Pentru el rușii au fost un vector al comunizării. Deci trebuie să înțelegem foarte bine acest fenomen de expansiune al Uniunii Sovietice. Stalin îi numea pe intelectuali „ingineri ai sufletelor”.

A făcut același lucru cu intelectualii Basarabiei pe care a încercat să-i modeleze la Moscova, să-i transforme până la distrugere implântând ei frica. Frica a fost unul din elementele importante ale distrugerii din timpul comunismului. Instrumentul prin care se instala frica era teroarea”, a completat prof. univ. dr. **Stephane Courtois**.

Șleahtițchi, Maria. Cerc deschis. Literatura din Basarabia în postcomunism / Maria Șleahtițchi – Iași : Timpul, 2007. – 216 p.

Literatura română din Basarabia a suferit schimbări majore în ultimii 25 de ani. Aceste schimbări constituie obiectul de studiu al cărții Mariei Șleahtițchi *Cerc deschis. Literatura din Basarabia în postcomunism*, sprijinită de Editura "Timpul" din Iași. La acest subiect autoarea menționează : „Literatura română din Basarabia a trecut în ultimii 25 de ani (din 1983 până în 2007 – aceasta fiind perioada la care ne referim în lucrarea de față) prin schimbări radicale.”

Trecând în revistă cele mai sugesive date biografice, menționăm că Maria Șleahtițchi este născută la 17 ianuarie 1960 în satul Ștefănești, raionul Florești (fostul județ Soroca). Este poet, dramaturg și critic literar.

A absolvit Facultatea de Filologie, Secția de "Limbă și Literatură Română" a Universității de Stat "Alecu Russo" din Bălți, în anul 1981. Și-a început activitatea ca profesor de limbă și literatură română la Liceul Teoretic "Mihai Eminescu" din Bălți în același an – 1981. Din 1984 până în prezent este cadru didactic la Universitatea din Bălți. Din 2000 deține funcția de decan al Facultății

de Filologie. Este doctor în filologie cu teza în domeniul literaturii române pentru copii din 1991.

Este cofondator al revistei literare *Semn* (1995), membru în Comitetul de Conducere al Filialei Chișinău a Uniunii Scriitorilor din România din anul 2005.

Debutază cu un text în proză *Nume de legendă* în *Tinerimea Moldovei* din 1976.

Este Membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova, al Uniunii Scriitorilor din România, al PEN-Clubului, filiala Chișinău.

Este autoarea a unui șir de cărți : cartea de poezii *O săptămână de poeme nescrise* (Editura "Cartier", 1998), eseu dramatic *Cvartet pentru o voce și toate cuvintele* (Editura "Arc", 2001), poetică și critică literară *Jocurile alterității* (Editura "Cartier", 2002), interviuri *Eugeniu Coșeriu, Universul din scoică* (Editura "Știința", 2004), critică literară *Istoria critică a literaturii române din Basarabia : pe genuri* (Editurile "Știința", "Arc", 2004), antologia *Literatura din Basarabia în secolul XX. Literatură pentru copii* (Editura "Arc", 2004). Este mereu prezentă în antologii cu poeme și eseuri în limbile română, engleză, franceză.

Este menționată cu premiile: Premiul Uniunii Scriitorilor din Moldova (1998, 2002); Premiul Ministerului Culturii din Republica Moldova (2000); Premiul Uniunii Scriitorilor din România, Filiala Chișinău (2007).

Revenind la cartea Mariei Șleahțișchi despre literatura română din Basarabia în postcomunism cu titlul *Cerc deschis*, putem menționa că această carte a reunit o serie de articolele (cronici, eseuri, răspunsuri la mai multe anchete literare) care au văzut lumina tiparului de-a lungul timpului în revistele *Contrafort*, *Semn*, *Sud-Est*, *Convorbiri literare*, *Magazin Bibliologic*, *Confluente bibliologice*, precum și în săptămânalul *Timpu*, unde în anii 2003-2005 autoarea a susținut rubrica *Lecturile necesare*, scriind scurte recenzii.

Cerc deschis, este un volum în care "fără pretenția de a impune o viziune exhaustivă... încearcă, potrivit autoarei Maria Șleahțișchi, să schițeze, în linii mari, direcțiile de afirmare a literaturii române în Basarabia postcomunistă" (p. 7). De altfel, autoarea subliniază: "Eterogenă ca valoare și oarecum periferică, prin intensitatea vieții culturale, literatura română din Basarabia de după 1989 este asemenea unei cărări ce se bifurcă. Personajele acestei lumi, deși contemporane, trăiesc, de fapt, în timpuri diferite. Unele și-au asumat destinul, riscurile și avantajele-i inerente, trăindu-și viața în interiorul culturii, ca agenți ai ei. Altele au rămas într-un timp și spațiu consumat, nefiind în stare să-și depășească nostalgiile. Această stare de lucruri explică până la un punct cât de "liberă" și "nouă" este literatura din Basarabia" (p. 205).

Referindu-ne la structura cărții, aceasta conține următoarele capitole: *Sub semnul schimbării (În loc de argument)*; capitolul I – *Literatură și societate*; capitolul II – *Raftul generației '60*; capitolul III – *Ofensiva optzeciștilor*; capitolul IV – *Semnele noului val*; capitolul V – *Integrare și sincronizare*.

Conținutul volumului este organizat în îmbinarea a trei principii: unul cronologic în care majoritatea articolelor din acest volum sunt publicate în reviste de specialitate în intervalul 2003-2005, altul tematic, care vizează "în părțile liminară și finală relația literaturii cu societatea, formele de integrare și sincronizare a literaturii și culturii din Basarabia cu cea română și europeană" (p. 7) și al treilea criteriu "generaționist" care cuprinde pe rând cărțile publicate de scriitori ce aparțin a trei generații: șaizeciști - "Raftul Generației '60", optzeciști - "Raftul Generației '80" și douămiiști - "Semnele Noului Val", iar perioada de referință, reflectată în studiile volumului, este cuprinsă între anii 1983 și 2007.

Perioada asupra căreia autoarea se oprește, are ca prim reper debutul în volum al scriitorului Nicolae Popa, a cărui apariție, anunțată în literatura basarabeană afirmarea unei noi generații literare - generația anilor 80, „cu un alt tip de limbaj și cu o altă scriitură” (p. 5). Autoarea analizează rolul jucat de scriitori ca exponenți ai mișcării de eliberare națională și promotori ai începutului emancipării politice și culturale. Lucrarea este în special destinată analizei schimbărilor de ordin artistic inițiate de Generația '80 și de transformarea socială din anii '90, fenomen care a impus o reevaluare a valorilor - de la mesaj, tip de scriitură, limbaj până la atitudinea scriitorului și rolul acestuia în societate. „Procesul literar există, dar nu mai este unul ghidat de ideologiile puterii. De unde și disconfortul pe care îl trăiesc scriitorii alungați sau scăpați de sub manta paternală a statului. Neafectată de anumite nostalgii, Generația '80 s-a produs în plină epocă tranzitivă, beneficiind în cea mai mică măsură (doar la apariția unor debuturi) de suportul financiar al statului. E o generație emancipată de tributul față de programele politice ale guvernanților, preocupată doar de inerentele

sincronizări ale idealurilor naționale și estetice.

Privită în ansamblu, literatura din Basarabia a început să-și manifeste asumată conștiința apartenenței la întreaga literatură română, efortul integraționist fiind vizibil și simțitor la diverse niveluri ale culturii. Ar fi de remarcat nu doar tendința de integrare în contextul general literar european, în formula incipientă, ce-i drept, dar având în față șansa instituirii unei comunicări multiculturală firești.

Schimbările s-au făcut vizibile în domeniul poeziei, dramaturgiei, criticii literare, în domeniul presei literare și culturale, și foarte puțin în proză. Oricum, asistăm la o evidentă evoluție a literaturii basarabene în ultimii 10 ani, chiar dacă înțelegem că am fi putut avea și manifestări mai spectaculoase” (p. 15-16).

Cartea Mariei Șleahțișchi oferă o imagine de ansamblu, în "timp real" asupra felului în care s-au petrecut lucrurile în literatura română din Basarabia, de la debuturi considerate notabile ca ale Liliane Corobca, Oleg Carp, Angelinei Roșca ș. a., modificarea percepției operei unor "simboluri" ale vieții literare locale ca Ion Druță, etapele "fenomenului integrării" - recuperarea valorilor literare istorice - perspectivă național patriotică; sincronizarea componentelor interne ale literaturii române - perspectivă estetică; europenizare și globalizare - perspectivă transnațională.

„Despre Oleg Carp știu doar ce este scris pe contracoperta volumului de proze, mai lungi mai scurte, «Drumul de plastilină»: chișinăuian, născut în 1976, jurnalist... Despre ce scrie acest debutant în proză? Despre sine și despre lume. Despre lume cum este și mai ales despre lume cum poate fi. Despre o lume reală, despre alta „din cale-afară de ireală”; despre o lume imediată, trăită de generația sa, care diferă de generația noastră (pe drept cuvânt, am avut revelația că generația lor diferă de a noastră. Și în percepere,

și în scriitură. Ei și textul îl rostesc altfel. Anume îl rostesc, fiindcă naratorul își controlează meditația, relativizându-și mereu observațiile, urmând anumite strategii compoziționale și stilistice, din care nu lipsește oralitatea). Despre o lume creată, construită, recreată, remodelată, asemenea unui univers din plastilină – cu polivalența simbolului într-o lume construită din fragmente, din cioburi de realitate” (p. 159).

«*Negrissimo*» este cel de-al doilea debut lansat de Editura “Arc” în 2003. Autorul/autoarea lui este Liliana Corobca. Cartea este de proză. Încă o mânășă aruncată corifeilor genului.

Cartea de început a L. Corobca intrigă mai puțin prin tipul discursului. E un proiect de roman despre modul cum se scrie romanul, narat în tipică manieră textualistă; or, textualismul este un domeniu depășit deja prin alte literaturi, aproape consumat și la noi. Deci nouitatea ar fi moderată. Partea de inedit a cărții, autenticitatea ei incontestabilă rezidă în altceva. Și aici ar fi de remarcat câteva momente:

a) Tema. Vom spune, ca la școală, că autoarea abordează tema scrisului la negru, la” foarte negru” adesea. „Am scris toată viața la negru”, se confesează una din vocile textului. ...Scrisul e creație și meserie, deci se poate, se și scrie la negru. Nu am citit însă nici o carte de ficțiune despre ceea ce știm că există cu adevărat în lumea și în timpul nostru. Liliana Corobca și-a asumat acest subiect. Prin urmare, «*Negrissimo*» este o carte cu un sporit grad de nouitate în literatura română...

b) Textualismul prozei din «*Negrissimo*» este parcurs pe un anumit contur metaliterar, în care noțiunile se încurcă voit, în care personajul îndeplinește „câteva roluri”, unde hotarul dintre genuri, specii, sexe se subțiază, textul fiind rostit alternativ sau concomitent atât din perspectiva unui autor când și din perspectiva unei autoare;

c) „Această Antonie care sunt eu”, este un personaj atipic, cu mișcări atipice, căzând din timp și reintrând în el, colportând întreaga încărcătură semantică a textului...

...Tot textul e un dialog, în fine, cu un cititor / personaj elevat, cel informat, format și instruit din cercul autoarei”. (p. 161-163)

Maria Șleahțișchi are remarcabilul talent de a surprinde datele esențiale ale scrisului unui autor. Instrumentarul său analitic relevă, fără greș, valoarea sau, din contra, deconstruiește mașinăria imposturii, cum procedeză cu publicistica lui Ion Druță. Considerat un susținător al valorilor naționale, la începutul anilor '90, Druță și-a dezvoltat rapid opțiunile antiromânești. Scriitorul de la Moscova a publicat la anumite intervale de timp texte așa-zis programatice în presa guvernamentală de la Chișinău, prin care livra material ideologic separatismului moldovenesc : „Sugestionarea, metaforizarea, metonimizarea excesivă în discursul publicistic, în anumite contexte istorice, notează Maria Șleahțișchi, face deservicii promovării adevărului istoric. De obicei, aceste spații ale conotației sunt convertite de discursurile manipulative ale politicienilor de tot soiul, susținători ai ideii de moldovenism, care, de altfel, nu vor întârzia să facă recurs anume la Ion Druță. Scriitorul și-a lăsat opera deschisă anume acestui tip de interpretări și lecturi. Cu bună știință sau fără. Oricum, textele sale de ultimă oră îl prezintă pe scriitor ca pe un apărător deschis al ideii de moldovenism”. (p. 24).

Eseista ne propune o minuțioasă trecere în revistă a textului lui Ion Druță „Moldova și moldovenii” (1997), în care Druță aruncă acuzații la adresa zecilor de mii de intelectuali basarabeni refugiați din calea urgiei bolșevice în 1940 și 1944. „În eseul „Moldova și moldovenii” (1997) atestăm accentele unui moldovenism separatist și o manipulare grosolană a adevărului

istoric, rupt de context și reinterpretat din perspectiva unei subiectivități supărate și detașate de cultura și literatura din care face și va face parte, oricum. Deci primul „val al trădării” e plasat la finele celui de al doilea război mondial, când intelectualii basarabeni s-au retras în regim de urgență peste Prut pentru a evita închisorile staliniste și înghețurile putrede ale Siberiei. E un adevăr care stă la îndemâna oricui, dar totodată e un epizod prin care, rupt de context, intelectualului român i se impută trădarea. Această atitudine ar mai fi de înțeles dacă ar aparține unui neavizat, dar un scriitor „re-fug” și el (doar în altă direcție), care colorează politic o adevărată tragedie națională în detrimentul ideii de adevăr istoric al unei situații geopolitice evidente, binecunoscute, nu poate fi înțeles decât doar ca făcând interesele politicii de moment...” (p. 27).

Scriitorul de la Moscova este singura țintă negativă a volumului Mariei Șleahțișchi, deși ea ține să facă diferența dintre opțiunile ideologice ale lui Ion Druță și calitatea artistică a operei lui.

Volumul Mariei Șleahțișchi reprezintă un compendiu util de critică pentru cei ce vor să studieze opera scriitorilor din Generația anilor '80 a literaturii basarabene, ale căror volume au marcat o adevărată schimbare de paradigmă în discursul literar. Reprezentanții acestei generații au determinat și au impus schimbarea și sincronizarea discursului literar cu literatura optzeciștilor români.

Un caz rar în istoria literaturii române, Spiridon Vangheli și-a consacrat întreaga activitate literaturii pentru copii. Urmărind creația scriitorului de la debut până la cea mai recentă apariție observăm treptele de constituire a universului miraculos al copilăriei universale. Nu este întâmplător, cărțile lui au fost traduse în numeroase limbi de pe glob și editate în tiraje record. „Proza lui Spiridon Vangheli este construită dintr-un material aparte, un succedaneu alchimic în care s-au

contopit în rotiri metaforice și ludice apa și stelele, grîul copt, țărâna mănoasă basarabeană, căldura unei căciuli din piele de miel, un clopoțel care urează din toată inima un an mai bun, imaginea celor trei iezi, bunătatea învățătoarei, a mamei, a tatălui, a lumii, legănată ca într-un scrânciob al universului întreg. Personajele sale populează un spațiu paradisiac, chiar dacă universul este împământenit în Trei-Iezi, un sat basarabean așezat în partea de nord a Răutului... Scriitorul știe să localizeze într-un spațiu ușor recognoscibil imaginea de mit a copilăriei". (p. 53)

Un autor care este și "un poet al câmpiilor livrești" este Emilian Galaicu-Păun. "Poezia lui Emilian Galaicu-Păun este asemenea unui edificiu, o construcție modernă, căreia i s-a scos adineaori schelăria. Este nevoie de detașare în timp pentru a-i putea desluși adevărata frumusețe, liniile arhitecturale, înălțimea și rezistența" (p.80). „Emilian Galaicu-Păun este printre puținii autori din Basarabia care știe să facă managementul propriei opere. Tot mai puțin preocupat de cadrarea cu o ideologie literară la modă sau mai puțin la modă, el se îngrijește programatic să se facă auzit și văzut ca scriitor

nu doar cu o biografie a scriiturii, dar și cu o istorie a receptării. Astfel, numărul impunător de referințe istorico-critice prezintă tablou amplu al receptării operei în întreg spațiul cultural românesc, or, scriitorul este produsul operei sale și al receptării acesteia în timp". (p. 81-82)

Ludicul experimentărilor în poezie și proză este reprezentat prin poetul și eseistul Nicolae Leahu. Inepuizabil în inventivitate este pasionatul hermeneut Eugen Lungu. Literatura anilor '80 este reprezentată și de alți autori impetuși, ca Nicolae Popa, Irina Nechit, Ghenadie Nicu, Margareta Curtescu, Valeria Grosu, Vitalie Ciobanu, Sergiu Pavlicencu, Val Butnaru, Anatol Moraru, Călina Trifan, Alexe Rău și lista nu se oprește aici, cu toții – scriitori polivalenți și proteici, cum le stă bine unor deschizători de drumuri, portretizați cu discernământ și acuratețe în cartea *Cerc deschis. Literatura română din Basarabia în postcomunism*, pentru că ei au făcut un salt calitativ în literatura română din Basarabia. Iată ce spune autoarea despre poezia poetului Alexe Rău: „Am avut însă revelația descoperirii unei poezii adevărate (de parcă ar exista și una neade-

vărată!), adică am avut revelația descoperirii unui poet și bucuria întâlnirii cu poezia... Poezia lui este cuminte și vie totodată, cu o pliere elegantă a observației, a meditației, a contemplării pe metafore și texte anterioare din Biblie, din textele reper ale literaturii universale, dar toate aceste se întâmpină de o manieră inconfundabilă" (p. 153).

Maria Șleahițchi afirmă că : "E nevoie ca literatura de pe cele două maluri ale Prutului să circule, să fie citită de scriitorii înșiși, chit că lucrurile nu stau tocmai așa", dar mai ales: "Literatura română de oriunde scrisă trebuie evaluată estetic conform unor criterii unice" pentru că, de fapt, "toți scriitorii de limbă română... facem parte dintr-o singură literatură, oriunde ne-am afla".

Nefiind deloc o încercare de a impune o viziune exhaustivă, volumul Mariei Șleahițchi schițează principalele direcții de afirmare a literaturii române din Basarabia în perioada postcomunistă.

Sobrab și temeinică, atentă și conștiincioasă, Maria Șleahițchi ne-a dăruit o carte prin care sperăm că noua literatură din Basarabia va fi dorită, căutată și consumată de cititorul român.

Bulat, Eugenia. Veneția ca un dat sau Jurnalul unui evadat din Est : Poeme = Venezia ti fu data (Diario di una latitante dell'Est) : Poemi / Eugenia Bulat. – Timișoara : Augusta, 2008 ; Chișinău : Cartier, 2008. – 95 p.

Eugenia Bulat s-a impus după 1990 ca o poetă sensibilă, profesând un discurs de sorginte etică și resurectă, cu accente de litanie existențială, își descoperă, ca urmare a unei schimbări dramatice de destin, o dimensiune tragică, interiorizată a eului. Schimbarea reperelor geografice și culturale, la nivel biografic, îi completează într-un mod inedit registrul poetic, într-o nouă carte de versuri *Veneția ca un dat*, scrisă și concepută de departe de Moldova, în spațiul somptuos și decadent al Veneției.

Eugenia Bulat s-a născut la 19 septembrie 1956, în comuna Sadova, raionul Călărași, Republica Moldova. A absolvit Colegiul de construcții din Chișinău, apoi Universitatea de Stat din Chișinău, Facultatea de Filologie Română și Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău, Facultatea de Filologie Rusă.

A lucrat la Uzina de beton armat nr. 4 din Chișinău (1975-1977), la ziarul raional *Zorile* din Călărași (1977-1979), în comuna natală (1979-1990) – în calitate de educatoare, ulterior profesoară de limbă română și rusă. În contextul exploziv al anilor '90, a fost primul primar ales în mod democratic (1990-1991). Venind la Chișinău, muncește în diverse instituții, la Institutul de Stat de Instruire Continuă (1991-1993), Centrul de perfecționare a cadrelor din administrația publică locală a Cancelariei de Stat (1993-1994), Centrul Național de Creație Populară (1994-1995) și Agenția Națională de Presă *Moldpress* (1997-1999). În paralel, sub auspiciile Liceului Academic Român-Englez *Mircea Eliade*, fondează și coordonează activitatea Cenaclului literar *Clipa Siderală* (1991). În 1995, sprijinită de

Fundația Culturală Română din București, fondează Revista de cultură și creație literară a tinerei generații *Clipa Siderală*. Sub egida publicației continuă și extinde la nivel de republică activitatea cenaclului literar, pe care îl reîntitulează *Iulia Hasdeu* și inițiază Concursul Național de creație literară cu același nume (1999) și colecția *Debut sideral* (2007).

Eugenia Bulat este autoarea a câtorva cărți de poezie : *La Putna mi-e drumul* (1994, Premiul I pentru debut al Salonului Național de Carte al Republicii Moldova); *Poeme de pe Valea Plangerii* (1996), *Si-la-bi-sind in taine-le iu-bi-rii* (1996); *De dor de voi* (2000); *Stalactite, Scrisori de dragoste din Orașul Libertății* (2002). Editează antologiile de creație literară preuniversitară din colecția *Sclipiri siderale*: vol. I (1994), vol. II și III (1996) și studiul asupra ideii naționale în poezia mega-tânără, *Erupția Rostirii sau Generația Clipei Siderale. I. Ideea națională. Poezia* (2003).

Este membră a Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova (1994) și a Uniunii scriitorilor din România (2005).

Este menționată cu Premiul I pentru debut al Bibliotecii Naționale (1994), Premiul I pentru poezie la Festivalul-Concurs de creație literară “Dimitrie Bolintineanu”, ediția a I, (Giurgiu, 1993), Premiul Festivalului - Concurs de muzică ușoară *Două inimi gemene*, în memoriam Doina și Ion Aldea-Teodorovici, ediția II-a, (2004) pentru cel mai reușit text, Premiul *O carte pentru dăinuirea noastră* a Salonului Internațional de Carte pentru Copii, ediția IX-a, (2005) pentru studiul *Erupția Rostirii sau Generația Clipei Siderale. Ideea națională. Poezia*.

Din anul 2007 se stabilește la Veneția. Ajunsă la Veneția, Eugenia Bulat descoperă o altă perspectivă și, inevitabil, se descoperă pe sine. „Veneția ca un dat” este până la urmă un dar pe care destinul, prin legile lui paradoxale, îl oferă autoarei. Chiar dacă nu a părăsit fizic baricadele românității din Basarabia, chiar dacă a ars „fără rest” (cum se mărturisește), poeta încearcă să uite, să se desprindă de niște realități apocaliptice, să se regăsească, reînviind prin poezie.

În cuvântul de însoțire al proaspătului volum, autoarea spune:

”*Scrisă aproape exclusiv la Veneția, în plinul unui dramatic suspans existențial, cartea aceasta nu este o muzică ușoară... Este, poate, o simfonie în cheie minoră, cu munți înalți și ape adânci, cu iluzii împlinitoare, dar și tristeți hăulitoare de neant, cu dezechilibrate alunecări în vid. Este, poate, o muzică nativă: glasul eternei rotații*

interioare, care, grație imensei capacități de concentrare și esențializare a poeziei, relevă în nuce propria - și existență, contorsionată, catapultată violent din habitatul său natural, regăsindu-se / regenerând în uterul matern și protector al eternei Veneții. Ceea ce știu însă cu certitudine este că această plonjare pe cercurile concentrice ale propriului refugiu (în sine sau pe anumite coordonate geografice ale lumii, de la un punct încolo nu mai contează...) este o nesperată eliberare / mântuire prin cuvânt. Nemarginile acesteia duc, fără îndoială, spre multrâvnita apropiere de leagănul armoniei, echilibrului și înseninării - spațiu în care, în căutarea eternului Absolut, să nu ne mai terorizeze manifestările dureroase și paradoxale ale vieții. Și, cu atât mai mult, curgerea noastră continuă spre Marele Tot”.(p. 9)

Poezia scrisă în Italia are un ritm și un contur grafic în trepte, sugerând arcurile podurilor întinse peste canalele venețiene și bolțile Catedralei San Marco: poeta își rostește discursul de parcă ar urca sau coborî versantele lunecoase ale unor stări sufletești. Absorbind deopotrivă meandrele dureroase ale vieții - exodul basarabean - și efluviile unui spațiu italian încărcat de un imens prestigiu istoric și cultural, noua carte a Eugeniei Bulat marchează o etapă importantă în evoluția autoarei, obligându-ne să ne gândim la cât de neașteptate și contradictorii pot fi sursele inspirației poetice.

E o carte - călătorie de la Est către sine. Să devenim martori ai acestei călătorii:

„...Ca o placentă enormă, Veneția
azi te-a-nfiat.

Arterele-i reci ! te-au vrăjit,
infernale...
În ele să naști, să re-naști,
călător plutitor
dinspre Est
către Vest,
dinspre Est
către sine...” (p. 37)

„...Come una placenta enorme Venezia
ti ha accolto oggi.
I suoi canali freddi ti hanno ammaliato,
!infernali...
In essi nascerai, ri-nascerai,
viandante a galla
da Oriente
verso Occidente
da Oriente
verso te stessa...” (p. 37)

Și alte versuri, dintre cele mai frumoase:

„ ...Să stai așa,
în Palazzo Da Mosto,
într-o criptă umbrită,
cu mobile vechi
și ferestre spre ape -
un schimnic din timp evadat,
un ascet.

„ ...Stare così,
in Palazzo da Mosto,
in una cripta ombreggiata,
con mobili antichi
e finestre aperte sull'acqua -
un eremita fuggito dal tempo,
Un asceta.

S-ascuți noaptea predici,
în zori, porumbei gângurind
pe pervazuri -
un trist veghetor de tezaur
al castei ce pleacă,
cărți vechi răsfoind
despre-o țară ce ape-a robit.

Di notte ascoltare omelie,
all'alba i piccioni tubare
sui davanzali, -
un triste vegliardo di tesori
della casta che fugge,
libri antichi sfogliando
su un paese che acque ha vinto.

Să intri-n tablouri
 ca-n miere de tei încălzită,
 în chipuri bizare
 prin veacuri de sete țipând...
 Scări nalte să urci, ritualic,
 din piatră gălbie, sleită,
 sub facele stinse-a doi îngeri de lemn.

Entrare nei quadri
 come nel miele di tiglio riscaldato,
 in volti bizzarri
 da secoli gridando per sete...
 Con passo rituale salire le scale
 di pietra giallastra, esausta,
 sotto le cupe torce di due angeli di legno.

Un paj marmoreic
 tăcut să-ți salute – admirarea,
 cel conte Da Mosto
 coroanei ce-aduse în dar
 Capo Verde,
 el singur rămas
 lângă sobra și vechea contesă,
 alături de oastea din rame
 pe piepturi cu cruce de Malta,
 alături de-un trist călător,
 un poet evadat de prin Est,
 nostalgic și el
 pentru tot ce-i frumos și apune
 pe-o terră-n declin
 în care-un apus e-mbrâncit
 și în Est și în Vest...”
 Ovest...”

Un paggio marmoreo,
 silenzioso saluterà latua meraviglia
 quel conte Da Mosto
 alla corona aveva portato in dono
 Capo Verde,
 lui solo è rimasto
 accanto alla sobria, vecchia contessa,
 accanto all'esercito nei quadri
 recanti sul petto le croci di Malta,
 accanto ad un triste viandante,
 poeta sfuggito da Est,
 anche lui nostalgico tanto
 di ciò che è bello e svanisce
 in un mondo in declino
 in cui un tramonto è trafitto
 tanto a Est, quanto a Ovest...”
 (Palazzo Da Mosto; p. 31)

Poezia Eugeniei Bulat poartă în sine o notă de durere, de tristețe față pe pământul natal, față de neam.

„Eu, când gândesc la neamul meu,
 mă-neacă plânsul,
 Această palmă de pământ,
 amară,
 Cu sufletul în Țară,
 trupu-afară,
 Cu fața doar spre Domnul,
 doar spre Dânsul”.

„ Quando penso alla mia gente,
 mi travolge il pianto,
 Questo lembo di terra,
 amara,
 Il cuore è in Patria,
 il corpe è lontano,
 il volto è rivolto a Dio solo,
 a Dio soltanto-

Quando penso alla mia gente,
 mi si serrano i denti
 E la mia unghia
 coltello che penetra nella carne,
 E il mio sangue
 è mare in tempesta,
 Che getta sulle rive
 i suoi morti-santi.

“O, neamule, tu,
 vatră-mărgioară,
 Tu, mamă, soră, frate,
 tu, poete,
 Ce soartă cruntă cerul
 ne mai dete,
 !Să-ți sfâșii pieptul
 și să-l faci vioară...”

O, mia gente, tu
 o nido derelitto,
 Tu, madre, sorella, fratello,
 tu, poeta,
 Ches orte terribile ci ha dato
 il cielo
 !Spezzarsi il petto
 plasmarlo violino..”
 („Patetică”, p. 26).

Butnaru, Leo. Copil la ruși / Leo Butnaru. – București : Fundația Culturală „Ideea Europeană”, 2008. – 240 p.

La Editura „Ideea Europeană” a apărut o carte a poetului, criticului, istoricului literar Leo Butnaru. Înainte de a trece la prezentarea cărții lui Leo Butnaru, apărută în anul 2008 la București, pentru că nu a apărut încă pe paginile almanahului nostru, vom expune succint elementare date biografice.

Leo Butnaru s-a născut în comuna Negureni, județul Orhei, la 5 ianuarie 1949. Este licențiat în jurnalism și filologie al Universității de Stat din Moldova (1972). A activat în presa periodică, de la redactor la redactor-șef al ziarelor *Tinerimea Moldovei*, *Literatura și arta* și revista *Moldova*. A debutat cu placheta de versuri *Aripa în lumină* (1976). În 1977, devine membru al Uniunii Scriitorilor din Uniunea Sovietică. În același an este destituit din redacția ziarului „Tinerimea Moldovei”, în urma promovării spre publicare a unui articol despre M. Kogălniceanu, ce contravenea liniei ideologice comuniste.

În 1994 devine Membru al Uniunii Scriitorilor din România. Este membru-fondator al PEN Centrului din Moldova, membru al World Academy of Arts and Culture, membru al Academiei Avangardei Ruse.

Leo Butnaru face parte din categoria scriitorilor stăpâniți de ispita totalității. Puține genuri literare au rămas nefrecventate de el. Cultivat și prolific, cu un potențial de creație considerabil, dublat de un bun eseișt și teoretician al artei, antrenat aproape fără pauze în exercițiul scrisului a editat până în prezent zeci de cărți de poezie, proză, eseistică, interviuri, traduceri, jurnal, literatură pentru copii, și alte cărți de poezie: *Sâmbătă spre duminică* (1983); *Formula de politețe* (1985); *Du-*

minici lucrătoare (1988); *Șoimul de aur* (1991); *Puntea de acces* (1993); *Iluzia necesară* (1993); *Vieți neparalele* (1997); *Carantina mașinii de scris* (1977); *Gladiatorul de destine* (1998); *Identificare de adresă* (1999); *Lamentația Semiramidei* (2000); *Strictul necesar* (2002); *Pe lângă ștreang, steag și inger* (2003); *Cetatea nu e gata de război* (2003); *Sfinxul itinerant* (2004), precum și antologiile: *Iluzia necesară* (Editura „Eminescu”, 1998); *Altul, același* (Editura „Litera Internațional”, 2003); *În caz de pericol* (Editura „Junimea”, 2004).

Este autorul a câtorva cărți de proză: *De ce tocmai mâine-poimâne?* (1990), *Îngerul și croitoreasa* (1998), *Ultima călătorie a lui Ulysees* (2006). *Jurnale*: *Student pe timpul rinocerilor* (2000), *Perimetrul cuștii* (2005), *Drumul cu hieroglife* (Jurnal chinez, 2007).

A scris și un șir de cărți de eseuri: *Umbra ca martor* (1991), *Lampa și oglinda* (2001), *Șlefuitorul de lentile* (2005); cărți de dialoguri (interviuri): *Răspuns și răspundere* (1989), *Spunerea de sine* (1994), *Prezența ceuilalt* (1997), *Micșorarea distanței* (2004).

Leo Butnaru este cunoscut și ca traducător cu traduceri: *Avangarda rusă* (2 volume, 2006), *Orizont testamentar* (Miniatura poetică rusă, 2 volume, 2006), volume de V. Hlebnikov, L. Dobicin, I. Bahterev, Gh. Ayghi, I. Satunovski.

Are și un șir de ediții alcătuite și îngrijite: *25 de poeți în colecția „Poezii de duminică* (1991-1993), *Metafore din Basarabia* (2000), *Traduceri din poezia universală* (antologie, 2004).

Alături de alți scriitori, Leo Butnaru reprezintă spiritul de emancipare categorică și definitivă a literaturii din Basarabia de sub dominația clișeeilor tradiționaliste, noua ei imagine ce se vrea integrată fără rezerve în circuitul de valori general-românești. Încă de la debutul său din 1976 cu placheta *Aripă în lumină*, el se înfățișează ca un poet eminent modern, de structură intelectuală, dezinhbat, bun cunoscător al literaturilor lumii.

Poetul Leo Butnaru, unul dintre cei mai autorizați reprezentanți ai optzecismului din Basarabia, este, după cum am menționat mai sus, și autorul câtorva cărți de proză, dintre care și noul volum de proză, intitulat *Copil la ruși*, ieșit la Editura „Ideea Europeană” (București, 2008). În acest volum scriitorul răvăsește prin străfundurile copilăriei sale, în special ale „copilăriei mici”. Proza *Copil la ruși* se naște, întâi și-ntâi, din plăcerea de a povesti întâmplări din perioada anilor ‘50-’60, petrecute într-un sat din Basarabia, pe fundalul unor încercări extrem de dure pentru românitatea rămasă în provincia pierdută, încercări cauzate, simultan, de agresiunea identitară și de nedreptatea structurală a orânduirii socialiste. Dincolo de faptul că autorul își propune ca model tutelar amintirile lui Creangă,

acesta caută în repetate rânduri, pe de altă parte, să-și definească textul, să-și lămurească modul de a-l concepe și de a-l scrie, să stabilească raporturile existente între memorie și imaginație sau cele dintre memorie și scrisul autobiografic al trecutului.

Autorul sugerează una din posibilele chei de lectură: „...Îndrăznesc să cred că și prezenta (sus-) carte îi va ajuta pe mai mulți oameni, din diferite generații și, cum e posibil astăzi, din mai multe secole (XX, XXI) să citească în propriile lor copilării, să le invoce și să le jure că vor face acest lucru cât mai des, într-o nedespărțire lor vreodată (ca niciodată, cât o mai fi să fie pe lume). Citindu-ne copilăria, drept valorizare a expresiei sinelui și despre sine, drept autenticitate afină cu particularitatea într-o personalizare (odată cu creșterea și, hai să zicem, oarecare înțelegere a ta) într-o diferențe specifice, care te fac recognoscibil printre sutele, miile, milioanele de alți copii. Citirea de sine drept captivant-înduioșătoare confruntare – într-o verificare – cu propria ta interior (in)timiditate, structură-funcționare a memoriei ca suflu divin și mecanică sacro-cosmico-tainică. Este norocul și modalitatea de a re-ajunge la tine și la lume, în anumite faze ale acesteia și ale tale, ca parte componentă a ei.

... În acest efort de rechemare cu drag și nostalgie vom vedea că din conștiința noastră, a fiecăruia în parte, prind a dispărea anumite pete oarbe și o tot mai mare parte a memoriei de demult își ... recapătă văzul, își recapătă conștiința de sine, adică – știrea, informația despre ce și cum am fost, am devenit. În așa mod re-capeți, re-cultivi o tot mai cuprinzătoare suprafață de proiecție (și protecție!) a dintâielor tale experiențe de viață (adică, de...tot și de toate felurile și în toate modurile); a tot mai amplă suprafață de proiectare a ta în sineși (țineți), cel neîntinat, încă, pruncul-copilul-preadolescentul” (p.234-235).

Leo Butnaru în volumul de față propune o rechemare a copilăriei, pe care autorul a trăit-o în mahalaua lui Papuc din Negureni Vechi (la 35 km de Orhei) „În mahalaua noastră, zisă a lui Papuc, existau câteva familii numeroase, în raport cu care uneori simțeam acut dezavantajul de a fi unul la părinți: eu, Licușor, feciorașul mamei și al tatei...” (p. 37) „Da, eu eram privilegiatul, Licușor-alintatul, unicul băiat al unicului băiat al bunicii” (p. 17), dincolo de a fi o „retrotopie”, așa cum autorul o numește la pagina 119, cartea îi propune lectorului să se implice în universul ei, să-l folosească drept pretext pentru propria anamneză. ”Precum o fină ceață de retro-utopie, pe alocuri... Pentru că minunea copilăriei are excepționalul dar/har de a ne (re)duce pe acolo, unde nu mai suntem...

Acolo și – pe-allocuri... - aceasta ar fi – mă surprind să constat – și metoda, stilistica (re)întrupării unui text memorialistic despre copilărie: acolo și – pe-allocuri... Totul sau mai mult nici nu se poate... Unele au fost pierdute, uitare iremediabil... Ci doar câte ceva (de) acolo... de pe-allocuri... Și chiar numai ceea ce s-a mai păstrat în memoria ta de(spre) acolo... de pe-allocuri îți este suficient pentru a înțelege că, din toate vârstele, copilăria îți dădea cel mai acut-poetic sentimentul propriei existențe

in actus (în acțiune), sesizată de tine însuși ca existență... existență. Acolo, unde dintâia-ți vârstă a fost/este și un spațiu sui generis virtual în care imaginația, fantezia, abstracțiunea, visul înlocuiesc – parțial – palpabilul, concretul, încât ți se pare că nelimitarea posibilului și posibilităților substituie determinarea realității ca ceva foarte limitat, totuși. De unde și sentimentul mai general formulat, că ea, copilăria, ca o poveste ne-a fost... (Ce straniu-subtextuală această formă verbalistică: ne-a fost... În dublul sens de 1) ne-a fost nouă și 2) i-am fost noi ei, copilăriei. Ba chiar se întrevede, implicit, și un al 3) – ne-a fost în sensul de: ne-a trăit (ea pre noi), or ceva mai frust spus, - ne-a ...consumat ea, copilăria, concomitent consumându-se și dânsa dimpreună cu noi, copiii...” (p. 119-120)

Leo Butnaru în volumul său rememorativ scrie că „copilăria noastră a fost destul de glumeață, isteată, veselă, chiar când îi clînțăneau dinții de frig și de ...lozinci!” Așa dar. Cei care vor căuta cu tot dinadinsul atrocități ideologice în volum, forme de înregimentare politică brutală, forțată, vor fi dezamăgiți, deși epoca se preta la așa ceva. Să ne reamintim: ne aflăm imediat după foamete și după război, în plină penurie, isteria politică a lui Stalin ajunge la apogeu, culminând în omoruri nejustificate, apoi dictatorul moare în martie 1953, urmează Hrușciiov cu discursul secret din februarie 1956, de la cel de-al XX-lea congres al partidului, și debarcarea noului lider în octombrie 1964. Aceasta este perioada politică pe care o trăiește Leo Butnaru în calitate de copil, ferit de atrocități prin surdinizarea violentă întreținută de către părinți și oamenii din sat și de privilegial de a trăi la marginea geografică a colosului rus, unde atrocitățile ajungeau mai greu, învelite uneori în detalii la care nu te aștepți.

Copilul își amintește, de pildă, de foamea din anii trecuți, a căror consecință era naveta de 35 de kilometri până la Orhei, pe care unii săteni o făceau pentru un sac de pâine de secară, își amintește de interzicerea poveștilor Fraților Grimm – pe motiv că autorii sunt germani „Nu rămăseseră prea mult în trecut anii '46, '47, dar noi deja eram copii care citeau povești nemuritoare (de foame). (Nemții Grimm – frații erau...interziși, de parcă minunatele lor basme, acum / atunci un deceniu, ar fi fost complicele lui... Hitler!) (p. 15) – sau de psihoza surmontării economice și politice a Statelor Unite, care sosea în sat sub forma unor înscrisuri pe capota mașinilor ornante cu („Secera și Ciocanul”), își aduce aminte – nu se putea altfel – de hotărârea familiei sale de a vinde pe bucăți una dintre cele trei case pe care le aveau, pentru a putea supraviețui, însă, în rest, copilăria sa e ludică și relativ luminoasă, în ciuda penuriei generale în care se desfășoară.

„În contextul a toate ce se întâmplau, dar mai ales nu se întâmplau (dacă te gândești la mai binele râvnit, așteptat), pe anumite postate și copilăria noastră era privată de multe care i s-ar fi cuvenit să le aibă, inclusiv – de bucuria și lipsa de grijă otova ! Nu trecuseră mulți ani după cumplita foamete. Satul își revenea greu. Ai

noștri, ca să supraviețuiască, după decesul bunicului Ipatie, au dezasamblat și au vândut – ca material de construcție pentru alții, mai norocoși în ale bunăstării, - cea mai bună casă, din cele trei, pe care le deținea, în comun, familia”. (p. 41)

Leo Butnaru povestește despre „coloniile agricole” realizate prin transplant social care s-au ridicat la marginea Negurenilor săi dragi (Chersac, Dobrușa, Lebedina), fie de către regimul țarist, fie, mai târziu, de către sovietici: „Vorba e că, după ce țarismul înghiți bucată de Moldovă din stânga Prutului, el se pomeni în față și pe hartă cu o problemă cadastrală ce nu putea să nu-i crească inima – pământuri de-a volna (dar nu și... volnice!), berechet, cum s-ar zice, iar populație, localități puține. Ce-i de făcut?...Să înveți dumneata țarul ce și cum!... El face ce a mai făcut... După 1826, prin Rusia, Ucraina și Polonia subjugate și ele (de Belorusia nici că se mai amintea), mai întâi se căutau voluntari care ar accepta să colonizeze pământurile noastre. S-au găsit ei câți s-au găsit și dintr-aceștia, însă nu suficient de mulți, pentru a umplea „golul etno-istoric”, astfel că țarismul prinde a deporta între Nistru și Prut elementele neprielnice unei vieți sociale ...colonisto-armonioase.

...Astfel că, mai întâi, în prima jumătate a secolului XIX, apoi la început de secol XX, Negurenii noștri, atestați documentar în 15 iulie 1660 (dar o fi fost ei și până la înscrisul în uricul domnesc), se pomeniră înconjurați de câteva mici localități „de venetici”, „de aduși de aiurea”, numite de stăpânire „colonii agricole”. Spre nord-est, spre est și sud-est, la depărtare de 3-5 kilometri, apăruseră câte un pâlț de case străinii” (lungi, lunguiețe și cu acoperișul în două pante, nu în patru, ca cele tradiționale pe la noi), botezate: Chersac, Dobrușa (chiar pe râșorul cu același nume întemeiară respectiva localitate) și Lebedina (pe lunca Răutului, spre Țanțăreni; clar lucru: Lebedina – de la lebedele ce populau, în de multe odinioare, bălțile fascinante, abundente în fel de fel de hrană și bunăstare... ecologică).” (p. 64-65)

Leo Butnaru este un scriitor și un mare intelectual autentic. Rememorarea sa nu poate ocoli relațiile interetnice bune care se stabilesc, în satul natal ca și în alte sate, între localnicii români și coloniștii aduși de pe tot cuprinsul Uniunii Sovietice. După cum fluxul memoriei nu poate ocoli nici alte elemente de noutăți, foarte atrăgătoare pentru lumea neștiutoare și oarecum inocentă a satului românesc, pe care le aduce regimul sovietic în Basarabia: cinematograful sătesc (cu filmele sale de război, evident, tot sovietice), patefonul, radioul, mașinile... „...Firește, toate acestea aveau dintâiele filme pe care le văzusem (vara sau toamna trecută) pe peretele clubului – fosta casă a popii care luase drumul pribegiei peste Prut. Noi, picii, ne așezam direct pe pietrișul cu care fusese pardosită curtea, privind în sus, spre „ecran”, cu gura căscată, reacționând, probabil exact ca franțujii, la 1895, când frații Lumière le vorbiseră de „cinematograf”, prezentându-le acele „fotografii în mișcare”; reac-

ționam la fel, la apariția pe ecran a unei locomotive sau a unui tanc – ne agităm, ne speriam, ne tupilam, mai s-o tulim de-acolo, să nu dea peste noi monstrul!... Însă curiozitatea era invincibilă, ținându-ne fundulețele de pietrișul colțuros al curții clădirii rechiziționate, ce club devenise. Acolo, pe pietrișul colțuros, imaginația era / oferea posibilitatea în actus, generoasă și... pe gratis, de extensie a mediului și timpului, a visului și vârstei tale (copilul totdeauna se vrea a fi mai matur decât e în realitate; irealitatea imaginației oferindu-i șansa non-stop de a fi altul, cel de mâine, de „la anu”). (p. 15-16)

Prima vizită „la oraș” – la Chișinău, adică – nu este, totuși, spectaculoasă și nu lasă în conștiința copilului Lică, decât amintirea unei farse copilărești făcută de un coleg, care pune capse pe șinele tramvaielor din capitala „republicii...”

Istoria și prezentul – aceasta este unul dintre aspectele cele mai tulburătoare pe care le relatează Leo Butnaru – soseau în sat sub identitatea morții: kolhozurile „ucidau” economia spontană, de supraviețuire, câte un flăcău pleca în armată și se întorcea între patru scânduri, alții, tot plecau, mureau iradiați în condiții neelucidate, sau se scufundau pentru totdeauna cu câte un submarin. „Câte vreun negurenian tânăr era împușcat în slăvita armată sovietică, murea în submarinul naufragiat, se întorcea radiat, dar n-o mai ducea mult sub soare... Flăcăul care murea la oaste era înmormântat oarecum... neobișnuit, și încă mai dureros: paralel, parcă i s-ar fi făcut nunta! Se legau vorniceii, druștepanglici în cruciș peste umeri și piept, batiste, în colțuri, la brațe, mai sus de cot. Ce obicei sfâșietor. Piatră să fi, că tot ai plânge...” (p. 89).

Altădată, erau aruncate substanțe chimice în sat, pe post de îngrășămintă, făcând victime, fiindcă nimeni nu le explica utilizatorilor efectele lor secundare, nu o dată letale. A fost și un moment în care a venit porunca de a se scoate troițele de la răspântii și din fața caseilor, cele „norocoase” fiind mutate în cimitir, pe fondul unor soluții de expedient pe care le încearcă în disperare unii săteni, depozitându-le provizoriu în spatele ogrăzilor sau în locuri mai ferite de privirile purpurii ale intrușilor.

Leo Butnaru se numără printre puținii scriitori care ne oferă un tablou al Basarabiei sovietizate. Este vorba, în mare, de un tablou întunecat, al unei copilării „militarizate”, de un tablou al sălbătăciei și cruzimii rurale, al molimeii beției, al rusificării, al spionomaniei, al „anilor generalizatei și istericatei suspiciuni față de capitalism”, de un tablou, în fine, al unei relații încă tulburi cu românii de dincolo de Prut.

Leo Butnaru a reușit o carte remarcabilă, care cuprinde și amestecă alchimic, într-o rețetă foarte particulară, experiența personală a scriitorului și cea istorică. Tranzitul permanent al scriitorului între cele două creează literatura.

Cenușă, Zina. Drumul spre casă : Jurnal / Zina Cenușă. – Zalău : Stadiform, 2008. – 303 p.

*Lăsând deoparte modestia,
Pot spune că talentul tău
E-o flacăra în România,
Dar cu Cenușă-n Chișinău.
Formată dincolo de Prut,
La școli, desigur, comuniste,
Cu gându-ntors înspre trecut,
Chiar și nuvelele-ți sunt triste.*

Eugen Albu

Recent, la Editura „Stadiform” a ieșit de sub tipar o nouă carte scrisă de compatriota noastră, prozatoarea Zina Cenușă, cu titlul *Drumul spre casă*.

Trecând în revistă cele mai succinte date biografice, menționăm că Zina Cenușă s-a născut la 4 august 1948 în satul Bocșa, raionul Fălești. A absolvit Facultatea de Filologie a Universității de Stat, specialitatea Jurnalism.

A lucrat redactor la Televiziunea Națională din Republica Moldova (1971-1974), redactor literar la Editurile *Lumina* (1974-1977) și *Literatura artistică* (1977-1990). În anii 1990-1993 a fost redactor șef la Editura *Ago Temporis*, apoi îndeplinind funcția de șef de Serviciu la Departamentul de Stat pentru respectarea legislației lingvistice în RM (1993-1994).

La data de 3 martie 1995, în baza Decretului-lege nr. 7 din 31.12.1989, MAE al României aprobă repatrierea subsemnatei.

Din 1997 până în prezent deține funcția de inspector de specialitate în cadrul Primăriei municipiului Cluj-Napoca.

Zinaida Cenușă debutează la Radio local Cahul (1965), Radio republican Chișinău, TV Chișinău

(1966). Scrie în Ziarul *Tinerimea Moldovei* (1966). Vine cu trei povestiri în culegerea colectivă *Dintre sute de catarge* (1977).

Scrie în toate publicațiile periodice din Basarabia : *Literatura și Arta, Tinerimea Moldovei, Flux, Femeia Moldovei, Contrafort, Basarabia*, și în publicațiile literare din România : *Steaua, Tribuna, Apostrof, Familia, Ateneu*.

Este membră a Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova și membră a Uniunii Scriitorilor din România.

Zinaida Cenușă, prozatoare formată în Basarabia, prea puțin însă cunoscută, din păcate, în aria recepției noastre critice, este autoarea volumelor de proză *Semnele de taină* (1985), *Om de bunăvoie* (1988), *Jur pe pământ* (1990), *Cincizeci de nuvele triste* (1996), *Abel, fratele meu..*(2001), *...Și băieții plâng : povestiri mici pentru copii mari* (2008) este o bună povestitoare în cheia realismului feminist și liric, o constructoare de giuvaieruri nuvelistice, cultivând o frază elegantă, evocatoare a oamenilor de la țară și în special a odraslelor de sărmani și a copiilor de suflet, mai vine acum încă cu un volum în proză : *Drumul spre casă* – un jurnal memorialistic.

Oprindu-ne asupra prozei din jurnalul *Drumul spre casă*, trebuie relevată, înaintea oricărei alte sublinieri, o certitudine pentru creația Zinaidei Cenușă: darul incontestabil de povestitor, venit dinspre spațiul moldav.

Jurnalul marchează o perioadă scurtă în munca și viața autoarei, începând cu anul 1994 până în 2001. Aici se implică unele persoane vizate, a unor întâmplări, a unor evenimente din cele două patrii – Basarabia și România.

În acest volum autoarea și-a depozitat trăirile sale sufletești, bucuriile și necazurile, ideile, amintirile și chipurile personajelor pe calele v-a transforma poate în viitorul apropiat în personaje ale povestirilor ei.

„28 octombrie [1994]

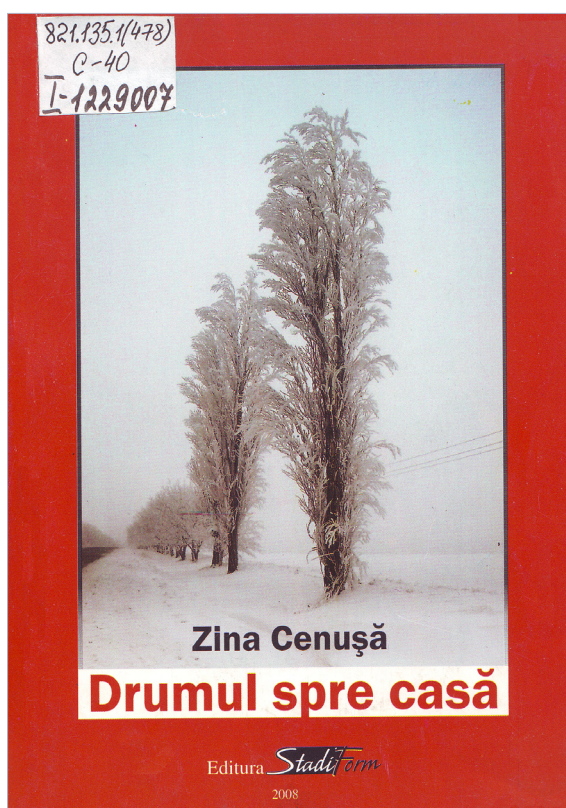
Povestește Rodica:

Copil fiind, a plecat cu părinții la neamuri, într-un sat din codrii Moldovei. Acolo, copiii de țărani au înconjurat-o, curioși să afle cum este un copil ca ei, dar de oraș: ce jocuri știe, cum vorbește. Erau curioși s-o audă, mai ales, vorbind rusește, că la oraș, se zice, orice babă și orice copil știe rusește. Ca să se convingă, copiii au pus-o la încercare. Și fiindcă se aflau la fântână, locul de adunare al întregii națiuni rurale pentru cele mai importante evenimente din viața lor – tinerii legau relații de iubire, femeile se adunau pentru ultimele noutăți, bărbații –

pentru a pune începutul unor noi înțelegeri, iar copiii – în speranța că poate de data aceasta îl vor vedea pe fiorosul, devoratorul de copil Bau-bau, cu care mamele îi speriau pentru orice șotie făcută – o întrebă cum se cheamă fântâna în rusește. Atunci fetița orășeancă descoperi cu rușine că nu știe.

«Era firesc, zice ea acum. La oraș, noi consumăm apă de la robinet. Iar eu nici nu bănuiam că apa la țară se aduce cu căldarea, într-un mod atât de neobișnuit, de la fântână».

Ulterior, a descoperit că viața la țară este o lume mult mai interesantă, mai impresionantă și mai plină de surprize ca cea de la oraș. Iar limba rusă, știută de ea, este departe de a cuprinde toate aceste noțiuni, și apoi, la țară, cine are nevoie să știe rusește?..” (p. 31-32)

„26 iulie, Cluj-Napoca, [1997]

Dacă marii prozatori și-ar fi scris romanele la fel de greu cum îmi scriu eu nuvelele, nu le-ar fi ajuns pentru scrisurile lor nici câteva vieți de om.

Eu îmi scriu nuvelele cu greu. Și înainte de a le scrie pe hârtie, le scriu în gând. Până nu șlefuiesc subiectul în gând, până nu-l văd scris cu toate semnele de punctuație la locul lor, nu-l pot transpune pe coala albă. Oare cum e posibil să scurtez această cale de la idee la nuvela bună de tipar? Căci pe parcurs, multe subiecte mi se pierd.

Rodin reușea să facă dintr-o rocă, dintr-un pietroi, o albă și perfectă statuie cu chip de om. Sărutul este opera incontestabilă. Or, toate lucrările lui Rodin sunt capodopere!” (p. 162)

„15 aprilie, [2001]

Cel mai dureros îmi este când mă gândesc la scrisul meu. Nu se poate ca, în același timp, să-ți onorezi slujba cu dăruire de sine și, cu tot atâta devotament, să-ți slujești și scrisul. Nu am văzut, nu am auzit, nu am simțit așa ceva, deși am încercat din toate puterile. Scrisul și slujba la-mpăratu' sunt lucruri incompatibile. Ori scrii frumos, ori îți onorezi salariul. Pe amândouă odată nu le poți împăca. Și pentru că scrisul nu mă hrănește, eu lucrez cu contract de muncă. Munca pentru salariu este ingrată și fără satisfacție. În raport cu dorințele și posibilitățile mele, am făcut o alegere forțată de realitatea existentă și, prin aceasta, nedreaptă. În consecință, adevărul-adevărat este că am abandonat un ideal, de bună voie și nesilită de nimeni...

Am sacrificat scrisul în favoarea unui salariu sigur. Dar dacă mai am puțină sănătate, mă rog lui Dumnezeu să mă treacă peste pragul acestei nereușite și voi încerca s-o iau de la capăt cu scrisul. Dacă va fi nevoie, voi începe cu alfabetul...

Și îmi mai doresc, tot atât de mult, ca atunci când mă voi elibera deplin de calvarul slujbei la primărie, să mă întorc acasă, la Chișinău, sau, mai bine-zis, la Râșcova, în pădure, unde deopotrivă este frig și trist sau frumos și etern ca în rai.” (p. 248)

Ольшевский, Рудольф. Полуночный звонарь / Рудольф Ольшевский. – Бостон, 2008. – 420 с.

În anul 2008, la Boston, a ieșit de sub tipar cartea lui Rudolf Olșevschi *Полуночный звонарь*. Această carte, concepută de autor și finisată de văduva Ada Olșevscaia, este o antologie în care au intrat cele mai reușite versuri din întreaga creație a autorului.

Poeziile lui sunt transparente, sonore, ca și acest om. Și așa cum și se cuvine unui poet, el, nefiind un tribun, veridic a scris despre timp și despre sine. Și nu numai în versuri, ci și în proză. Mai mult ca atât, el muncea eroic la traduceri, dând viață în limba rusă poeziilor moldoveni, gruzini, evrei din Basarabia.

Această carte este demnă de atenție, pentru că avea cititorul ei, ar fi de dorit ca ea să se reediteze la Odesa, Chișinău și la Moscova. Dar sperăm, că cu timpul totul se va reuși.

Aducem spre cunoștință versurile lui Rudolf Olșevschi care au anticipat cartea:

*«Пока я видеть это небо буду,
И в море плавать, и топтать траву,
Не перестану удивляться чуду –
Случайной тайне той, что я живу.*

*Что я причастен к листьям, к пчелам, к людям,
И к облаку, и к дереву в селе,
И ко всему, что было и что будет,
Когда меня не станет на земле.*

*Что я за век свой, за свое мгновенье,
За жизнь свою земную на лету
Почувствовал и радость, и сомненье,
И зависть, и восторг, и доброту.*

*Не перестану удивляться счастью,
Что есть живое имя у меня,
Что я хожу, дышу, являюсь частью
Воды и камня, глины и огня.
Что я, песчинка, капелька над пеной,
Узнал законы, изучил слова,*

*По кругу плыл на мельнице вселенной,
Пока меня не стерли жернова.*

*Что вижу я звезду и слышу ветер,
Что шел тропинкой между двух полей,
Что я – участник и еще – свидетель
Всего и жизни маленькой моей.*

*Что в этом вихре, в этом мирозданье,
Где ни конец не ясен, ни исток,
Оставлю я горячее дыхание —
Как муравей, как птица, как цветок».*
(Оставлю я горячее дыханье ; p. 310)

Citind cartea *Полуночный звонарь*, mereu ai senzația suflului fierbinte a autorului, el a rămas cu noi.

Drumul vieții lui (1938-2003) e conturat de trei orașe : Odesa – Chișinău – Boston.

Rudolf Alexandru Olșevschi (Goldfeld) este născut la 14 septembrie 1938 și a trecut în lumea celor drepți la 4 septembrie 2003. Se știa cunoscut ca poet rus, prozator, jurnalist și traducător.

Rudolf Olșevschi s-a născut în Bielorusia, unde părinții lui au fost trimiși la lucru din Odesa. Apoi, familia s-a reîntors la Odesa, când viitorul poet a împlinit un anșor. În anii Marelui Război pentru Apărarea Patriei – au fost evacuați, tatăl a căzut pe front. După absolvirea școlii medii din Odesa, în 1956, Rudolf Olșevschi s-a stabilit la Chișinău – oraș cu care e legată

activitatea sa de creație. Aici el a învățat, s-a căsătorit, a devenit tată, a publicat cărțile cele mai valoroase. Pe parcursul a câteva decenii Rudolf Olșevschi a lucrat în redacția ziarului *Молодежь Молдавии* și revista literară *Кодры*. În anii 1960-1970 a condus Asociația literară *Orbita* pe lângă ziarul *Молодежь Молдавии*, unde și-au început activitatea literară Eugeniu Horvat, Naum Caplan, Boris Roitblat, Victor Pană, Alexandru Fradis, Boris Victorov (Druker), Alexandru Brodschi (Mikki Vulf) și mulți alți literați locali.

A scris mult în revistele moscovite *Юность* și *Сельская молодежь*, pe atunci foarte populare.

La Chișinău s-au publicat mai mult de 20 de cărți de poezie, publicistică, proză artistică, traduceri poetice și 5 romane fantastice. Este autorul culegerilor: *Расколдуй-траву, Третий полюс, Высокие колокола* (1971); *Восемь точек на карте, очерки о молдавских комсомольцах, работающих на стройках страны* (1975); *Уходит лето, Полночные костры* (1976); *И снова осень, Тень птицы* (1982); *Возраст хмеля, Всё это было на земле* (1985); *Красная ягода, Называю себя* (1986); culegere de poezii pentru copii *Хвостатая азбука* cu imagini de Marina Andruhina, romanele *Господи помилуй* și *Два солнца Фьюри* (2000); cartea de povestiri *Поговорим за Одессу* (2001).

Rudolf Olșevschi a scris libretto la opera compozitorului moldovean Eduard Lazarev *Dracul* după piesa-poveste a lui Eugeniu Șvarț; este alcătuitorul a două ediții al almanahului literar *Ветка Иерусалима*. Printre traduceri-le lui editate în cărți aparte a scriitorilor moldoveni fac parte, Spiridon Vangheli și Gheorghe Vodă (*Открытие колодца*, 1978). Printre traduceri-le din idiș a ieșit culegerea de poezii a lui Moise Lemster *Еврейский дождь* (1997), cartea de nuvele a lui Ihil Șraibman *Творения и любовь* (2000), romanul istoric a lui Boris Sandler *Глина и плоть* despre pogromul de la Chișinău (2003). În anul 2000, în traduceri-le lui Olșevschi din idiș a fost editată cartea *Летящие тени*, care a inclus poeziile a cinci poeți evrei din Basarabia — Eliezer Șteinbarg, Zeilik Bardicever, Iankev Șternberg, Motl Sațker și Gherțl Rivkin.

În anul 2000, Rudolf Olșevschi s-a stabilit cu traiul la Boston, Statele Unite ale Americii. El nu a dorit să plece. Își făcuse multe planuri de creație. Dar era necesară o intervenție chirurgicală urgentă, care se făcea numai peste ocean. Acrobat, sportiv, om care era veșnic în mișcare și nu iubea să fie bolnav, a murit în timpul unei întâlniri literare, citind poezii. Operația nu i-a ajutat. Olșevschi a plecat din viață neajungând câteva zile până la aniversarea a 65-a.

Fiind la Boston, Rudolf Olșevschi a publicat versuri și povestiri odesite în revista *Форвертс* (New York), *Алфавит* (Moscovia) și în *Независимая Молдова*.

În moștenirea literară foarte diversă putem întâlni lirică și poeme filosofice, cărți pentru copii (*Расколдуй траву* și *Абедарул în poezie*) și pentru maturi (romanul fantastic *Одиссея лейтенанта Рипли*).

Toți îl țin minte ca un om vesel, spiritual, iubitor de glume și calambur. Dar pe lângă toate acestea – este unul dintre cei mai buni poeți. Despre aceasta ne spun poeziile din diferite perioade acumulate în cartea editată post-mortem *Полночный звонарь*.

Уходим

«Мы уходим, не сжигая мосты.
Все, что было позади, - то не брошено.
В травах, в птицах, в облаках, не остыв,
Остается и живет наше прошлое.
Остается, как страница из повести,
Перечитанной в далекие дни,
И выносятся на суд нашей совести,
И последнее решение за ним». (p. 261)

Завидую

«Завидую товарищам моим,
Которых ждет по осени деревня.
У них над крышей аист, белый дым,
Колодец возле окон и деревья.

Им, взрослым, снятся запахи травы,
И сено, и рябиновые кисти.
Они зовут родителей на "вы",
И в этом что-то от цветов и листьев.

А мне трамваи снятся и мосты,
Железные и каменные арки,
Остриженные наголо кусты
Над урнами и лавочками в парке.

Но хочется, чтоб где-то старики
Писали письма о печалях разных,
Готовились, лепили пироги,
Надеясь, что заедешь к ним на праздник.
Чтоб чувствовать и в пасмурные дни,
Что есть земля, где помнят наше детство,
Где на стене, в углу, портрет родни
Висит с портретом Бога по соседству». (p.125)

Revenind la carte, menționăm că ea este structurată în nouă capitole. Capitolele I-VI (*Разбитые зеркала, Ожидание, Предзимье, Из глубины, Час утраты, Полуночный звонарь*) conțin poezii ale autorului ce aparțin diferitor perioade ale vieții.

Dacă în poezia *Оставляю горячее дыхание* autorul crede în puterea misterioasă a miracolului, apoi în poezia *Счастливым миг* se simte o altă notă:

«Благодарю судьбу за сотворенье
Из ничего – из ветра и огня,
Из вечности незрячей на мгновенье,
На зрячее мгновение меня.

Кому, какой случайности обязан
За все, за то, что каплею одной,
Плеснувший через край вселенной разум
Упал с небес и оказался мной.

Кто объяснит, кто может дать название
Явлению, стихии, волшебству,
Дарящему и слух, и осязанье
Отторгнутому плотью существу.

Какая тайна осветила тело,
Которое, пророчество верши,
Меня хранило, вырвав из предела,
Пока во мне не вспыхнула душа.

Не ведая, благодарю за милость,
За совпадение, за счастливый миг,
За то, что и со мною так случилось,
Так все вокруг сошлось, что я возник.

За то, что я живу, не сознавая,
Не ощущая, как издалика
Течет во мне материя живая,
Собой соединившая века». (p.271)

Și iată, ce e important, poate, în creația lui R. Olșevschi că se simte conștientizarea faptului că existența nu e veșnică:

«А что – хорошо, одиноко, светло.
В душе не разорвана нить постоянства,
И видно, как время уходит в пространство,
В следы за спиной моей, в слово, в число.
И нет уже времени – есть времена.

И я, убежавший из крепости пленник,
Не только живущих сейчас современник,
А приговорен за побег этот на –

Остывшее солнце, слепящую даль,
Пустынную землю неведомой эры.
И море, и медленны весла галеры,
И не умещается в сердце печаль.

И эта судьба совмещается с той,
Которой еще не подвел я итога,
Где мама жила, где орех у порога,
Где приняло нас бытие на постой». («Зимний берег», p.283)

În ultima poezie din capitolul VI *Стихи, начатые за день до ухода* se simte o notă tristă, dureroasă a plecării poetului:

«Глаз слабеет, хуже слышит ухо,
Сердце бьется глухо, не спеша.
Но над пропастью за скалы духа
Все еще цепляется душа.

Облачком в вечернем небе таю.
Не найдя ночлега у людей,
Улетаю, догоняя стаю
Слившихся со тьмою лебедей...». (p.332)

Capitolul VII conține șase poeme ale poetului : *Гипнотизер, Встреча с бездной, Плакальщица, Отец, Ковчег, Отчаянье*.

Capitolul VIII a adunat câteva traduceri în limba rusă a poeziilor poetilor evrei.

Rudolf Olșevschi a scris pentru copii mai multe poezii și povestiri. Nu ne lasă indiferenți poezia pentru copii *Хвостатая азбука*. Abecedarul acesta este un podișor nestabil, pe care copiii intră în lumea cărții, se învață a citi. În capitolul IX putem face cunoștință cu această poezie. Iată câteva litere din acest alfabet cu animale:

„Бык набычился, бодая,
Наволчилась волчья стая,
Носорог - носорожился,
Слон над речкой наклонился”. (p.399)

„Голубь вырос в голубике,
Еж, конечно, в ежевике.
Ягод нету к декабрю-
Снег длстался снегиру”. (p. 400)

„Есть зверек такой – енот.
Он в лесном дупле живет.
Поохотившись, в пруду
Моет он свою еду”. (p.400)

„Зебра – лошадь и тетрадь,
Можно ехать и писать.
Загляну в другую клетку-
Мне нужна тетрадка в клетку”.(p.401)

„Тигры – кошки, но однако
Им не лаает вслед собака.
Даже волкодав боится
Кошки с именем тигрица”. (p.404)

Răsfoind cartea lui Rudolf Olșevschi, ne convingem că versurile lui readuc cititorul la viață trecând prin amăruntele trecutului. Și ca o totalizare emoționantă:

„Изменясь день ото дня,
Остаюсь в своей оболочке.
Кто я? Сколько было меня?
Сколько будет еще до точки?

Нет начала, стерты края.
Мальчик, мама, война, перроны.
Звезды, видите – это я!
В мутном зеркале отраженный.

...Отражаюсь в пруду, в воде,
Это я, я разлит повсюду.
Крикну – эхо мое везде,
Я, наверное, вечно буду”.(p.318)

Bineînțeles, că cu această credință Rudolf Olșevchi a rămas pentru vecie și n-a reușit să sesizeze moartea – atât de subită ea a fost... Și acesta a fost ultimul dar al soartei.

Rămân cărțile lui.

Tarlapan, Efim. Cantina săracilor cu duhul / Efim Tarlapan. – Zalău : Stadiform, 2008. – 158 p.

“E greu să-ți imaginezi cum se fac injecțiile cu penița în așa fel, ca cerneala să rămână la suprafață, iar sensul cuvintelor să se simtă în adânc... Dar se fac, și se fac cu succes... Efim Tarlapan știe a injecta deschis, fără umbre, iar puțina cerneală ce o pune pe vârful peniței tatuează nu numai suprafețele, ci și adâncimile”...

Ion Vatamanu

Poetul, memorialistul, publicistul și traducătorul Efim Tarlapan este incontestabil, astăzi, printre cei mai importanți scriitori basarabeni, care silit de împrejurările politico-economice, s-a stabilit cu traiul în România.

Autor de opere satirice și umoristice pentru adulți și pentru copii.

La poalele Măgurelelor, jud. Bălți, azi raionul Ungheni, unde se îngemănează codrii cu câmpul se află satul de baștină al lui Efim Tarlapan, născut la 17 mai 1944.

A absolvit Facultatea de Filologie (secția Ziaristică) a Universității de Stat din Chișinău (1970) și Cursurile Literare Superioare de pe lângă Institutul “Maxim Gorki”, din ex-URSS (1987).

Activează ca redactor literar la Casa Radio al RSSM, la ziarul republican *Viața satului*, la Editura *Lumina* și la săptămânalul Uniunii Scriitorilor *Literatura și arta*.

Publică parodii, fabule, epigrame încă din anii de studenție. Debutază editorial în 1974 cu placheta de versuri *Scuzați pentru deranj...*

Alte cărți: *Tatuaje* (1977), *Revers* (1980), *Complimente necesare* (1983), *Acarnița* (1986), *Zâmbete cu supliment* (1987), *Asta-i situația* (1989), *Cartușiera* (1991), *Dioptrii pentru ochelarii de cai...* (1995), *Mărul lui Adam* (1997), *Stihuri marțiale* (1999), *Toporul taie închinându-se* (2000), *Coloana nătângilor* (2001), *Îngeri din cerul gurii...* (2003), *Pro-scris* (2005), *Deșertul din clepsidră* (2005).

Este autor al plachetelor de versuri pentru copii: *Flori și fulgi* (1978), *Lănțișorul cu cheițe* (1981), *Clape* (1988), *Alfabetul-ghicitoare* (1999) ș. a.

Este alcătuitor al diferitor culegeri valoroase de satirică și umor: *Buturuga mică...* (1978, ediția a II-a, 1993), *Mere acre* (1982), *Atlas comic* (1982, ediția a II-a, 1990), *Cu poante pre moarte călcând...* *Antologia epigramei românești. Performanțe clasice* (2005), *Epigrama daco-romană contemporană* (2005), *O antologie cronologică a aforismului românesc de pretutindeni* (2005), *Marea antologie a epigramei românești* (2005).

Este prezent în antologii și culegeri colective de literatură satirico-umoristică pentru copii, editate în ultimii 25 de ani; în presa literară din diferite țări: România, Rusia, Franța, Iugoslavia, Lituania, Mongolia și Ucraina.

Traduce din literatura universală, incluzând cele mai reușite traduceri în volumul *Atlas comic*. Pe parcursul anilor scrie un jurnal preponderent autobiografic – *Lumina umbrei mele*.

Deține titlul de *Maestru al literaturii* (1996). Laureat a peste 50 de festivaluri și concursuri de umor, epigrame și poezie din Republica Moldova și România, deține numeroase premii literare.

Este membru al Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova și al Uniunii Scriitorilor din România, membru de onoare al Uniunii Epigramaștilor din România, membru în conducerea Cenaclului *Satiricon* din Cluj-Napoca, Cetățean de onoare al municipiului Cluj-Napoca.

La Zalău, la Editura „StadiForm” a ieșit de sub tipar o nouă carte a lui Efim Tarlapan *Cantina săracilor cu duhul*.

Capitolul întâi al acestei cărți, intitulat *Tarlapanseuri*, arată legăturile dintre eul creator și eul biografic. Capitolul cuprinde nu numai creațiile originale noi, dar și cugetările apărute în volumele anterioare. Temele predilecte sunt Țara - Basarabia, românul, cunoașterea de sine. Cugetările sunt rezultatul unor întâlniri personale cu viața și aici găsim prima notă de originalitate. Autorul asimilează o anumită realitate, determinată de anumite coordonate de spațiu, de timp, și o retransmite încărcată de propria personalitate:

„Poporul care-și uită istoria, rămâne și fără geografie!” (p. 21)

„Patria mea e un bulgăre cu care, în vreme de pace, mă hrănesc, iar la restriște, mă apăr.” (p. 21).

„În Republica Moldova e un pic altfel: drapelul cântă, imnul fâlfâie...” (p. 44)

„Înainte de a te decide să mori pentru Patrie, gândește-te bine cui o lași !” (p. 45)

„Satira vine din fulgere și trăsnete, umorul din senin...” (p.42)

„Scriitorii lasă posterității moșteniri; criticii – dezmoșteniri...” (p. 45)

„Degeaba lăsăm posterității bibliotecii, dacă nu-i lăsăm și...alfabetul!” (p. 48)

„Scrisul meu este satiră directă la adresa răului din bine și odă indirectă la adresa binelui din rău!” (p. 49)

„Oglinza mea, ca scriitor satiric, este lacrima de răs a cititorului”. (p. 40).

„Există musafiri pe care, după ce i-ai primit cu pâine și sare, ești nevoit să-i scoți din casă cu cuțitul...” (p. 45)

„Când moare un bătrân, moare un om; când moare un tânăr, moare o lume”. (p. 30)

„S-a căsătorit peste hotare. Avea patrie-mamă. Acum are patria-soacră!”. (p. 22)

„Gloria obținută cu picioarele, se numește nemurire, cea obținută cu capul – eternitate.” (p. 18)

Capitolul *Tarlapanseurile* se încheie cu definiții aranjate în ordinea alfabetică sub titlul DENS (Dicționar EN-ciclopedic S-atic), care sunt atractive prin concizia exprimării:

„ANARHIE – maximum de libertate, minimum de conștiință” (p. 50)

„GELOZIE – dragoste cu ochii în patru” (p.53)

„NAUFRAGIU – când marea încearcă să se plimbe cu vaporul”. (p. 54)

„ZEAMĂ – viitorul găinii”.(p. 57)

Capitolul doi, *Aforiști și aforisme din țări străine*, ne propune o întâlnire cu autori din diferite țări și prezența în ordine cronologică : americani, englezi, francezi, germani, polonezi, ruși etc. Alături de spaniolul Baltazar Gracian și ucraineanul Daniil Rudii, e rezervat un

spațiu extins și altor autori Mark Twain, Oscar Wilde, George Bernard Shaw, Voltaire, Grigori Landau ș. a.

„MARK TWAIN, (1835-1910), scriitor.

În tinerețe, îmi aminteam de toate câte au fost și n-au fost. Acum, la bătrânețe, îmi amintesc numai de ultimele... (p. 143)

Munca este activitatea pe care suntem obligați s-o facem; jocul este o distracție neobligatorie. De aceea, confecționarea florilor artificiale sau tăierea frunzei la câini e muncă, iar escaladarea Mont Blancului – distracție.” (p. 143)

„FRANCOIS DE LA FOUCAULT, (1613-1680), scriitor.

Adevărata dragoste e ca fantoma: toți vorbesc despre ea, dar rar cine o vede. (p. 83)

Unii oameni fac binele numai pentru ca să capete dreptul de a face răul nepedeșiți.” (p.84)

„JONATHAN SWIFT, (1667-1745), romancier și poet.

Oamenii, de obicei, depun eforturi colosale pentru a-și masca gândirea, în loc să-și mascheze prostia.(p. 60).

Voi, tinerii, credeți că bătrânii sunt proști, iar noi, bătrânii, știm că voi, tinerii, sunteți proști.” (p. 61).

„GRACIAN Y MORALES, Baltasar, (1601-1658), scriitor.

Taina, încredințată de împărat supusului, nu e binefacere, ci povară. (p. 137)

Unii ar deveni mari savanți dacă ar crede că au devenit deja.” (p. 137)

„VASILII KLIUCEVSKI, (1841-1911), istoric.

Ajuns la vârsta de 50 de ani, procură-ți pălărie și două cravate, una albă, alta neagră. Vei fi nevoit, tot mai des, să cununi și să înmormântezi.” (p. 125)

Istoria, deși nu ne învață aproape nimic, ne pedepsește dur pentru lecțiile neînvățate” (p. 125)

Efim Tarlapan fiind un scriitor și traducător talentat, a reușit să redevă particularitățile epocilor, păstrând și specificul național și originalitatea autorilor străini.

Parodiile, epigramele și descifrările ingenioase ale unor cuvinte și realități din cartea lui Efim Tarlapan, *Cantina săracilor cu duhul* anunță un slujitor talentat al literaturii satirico-umoristice. Întreaga sa creație a lui Efim Tarlapan e o fereastră spre a ne cunoaște mai în „dedesupturi” – buni, răi – cum suntem, când ne adunăm mai mulți împreună.

Хазин, Михаил. На посошок : Избранные стихи / Михаил Хазин. – Бостон : Hermitage Publishers, 2008. – 263 с.

Prozator original, critic literar, pușkinist, poate cel mai de văză traducător în limba rusă a operei lui Ion Druță și ai altor autori moldoveni, și în sfârșit, prezentator al emisiunii populare din trecut *Pe strada evreiască* – așa l-au cunoscut mulți dintre chișinăunieni pe pământeanul nostru Mihail Hazin, care de mult timp locuiește pe partea cealaltă a Atlanticii. Fiind în Statele Unite ale Americii, în Boston, schimbându-și al patrulea sfert din secol, Mihail Hazin așa și nu s-a transformat într-un „schimnic din Boston”: de sub peniță apar noi publicații în ziare și reviste. În anul 2007 apare cartea *Еврейское счастье. Записи для друзей*, iar în anul 2008 culegerea de versuri *На посошок*.

Mihail Hazin s-a născut la 23 octombrie 1932 în satul Prajila, raionul Florești. Își face studiile în școala primară evreiască. În anii Marelui Război pentru Apărarea Patriei, împreună cu familia, s-a refugiat în orașul Orsk.

După terminarea războiului, familia s-a stabilit cu traiul în orașul Soroca, unde viitorul scriitor în 1950 a absolvit școala rusă “A. S. Pușkin”. În 1955 Mihail Hazin a absolvit Facultatea de Litere (filologie) a Universității de Stat și în curând a început să scrie poezii pentru copii. A debutat cu articole literare în revista *Октябрь* în 1955.

Este membru al Uniunii scriitorilor din URSS. A fost membrul colegiului de redacție a revistei *Кодры*, președintele Societății „Pușkin în Moldova”.

Unele din schițele lui au fost editate în idiș (revista *Советиш Геймланд*) și în limba moldovenească (revista *Nistru*).

Din 1994 locuiește la Boston, Statele Unite ale Americii. Aici își continuă activitatea editorială în presa de limbă rusă, engleză, în ziarul evreiesc *Идиш*

Форвертс. A fost ales vicepreședinte al Asociației antifasciste a emigranților din fosta Uniune, redactorul revistei *Антифашистский вестник*.

Mihail Hazin este autorul a câtorva cărți de proză artistică, eseuri, poezii pentru copii, dintre care:

- Клякса : (истории для детей). – Кишинёв : Картя молдовеняскэ, 1964;
- Буквы, которые растут : (рассказы для детей). – Кишинёв : Картя молдовеняскэ, 1967;
- Труженники слова : (очерки о писателях). – Кишинёв : Картя молдовеняскэ, 1968;
- Сажены : (рассказы для детей). – Кишинёв : Картя молдовеняскэ, 1969;
- Яблоня и горсть земли. – Кишинёв : Картя молдовеняскэ, 1974;
- Кишинёв. Столица Советской Молдавии : Путеводитель на русском, молдавском и английском языках. – Кишинёв : Тимпул, 1976;
- Мальчик и великий час : (рассказы и очерки). – Кишинёв : Картя молдовеняскэ, 1977;
- Октябрь, Днестр, Кодры : избранное / составители Михаил Хазин и Юрий Греков. – Кишинёв : Литература артистикэ, 1978;
- Кишинёв : (путеводитель). – Москва : Радуга, 1984;
- Твоей молвой наполнен сей предел... : (повесть и эссе). – Кишинёв : Литература артистикэ, 1979 и 1987;
- Вечная отметина : (повесть, рассказы). – Кишинёв : Литература артистикэ, 1982;
- Пушкин в Долне : (Пушкин ын Долна – Pușkin în Dolna; путеводитель). – Кишинёв : Тимпул, 1989;
- Люблю рассвет : (стихи для среднего и старшего школьного возраста). – Кишинёв : Нурерion, 1990;
- Кармен – сестра Земфиры (новеллы). – Кишинёв : Нурерion, 1991;
- Еврейское счастье (записи для друзей). – Бостон : Эрмитаж (Hermitage Publishers), 2007;
- На посошок (сборник избранных стихотворений и стихотворных переводов). – Бостон : Эрмитаж (Hermitage Publishers), 2008.

Printre aceste cărți nominalizate sunt: lucrări de critică literară despre creația lui A. S. Pușkin și multitudinea de traduceri din literatura contemporană moldovenească – proză, poezii și dramaturgie. Printre scriitorii moldoveni traduși de M. Hazin sunt: Ion Druță, Vladimir Beșleagă, Ion Constantin Ciobanu, Liviu Damian, Roman Lungu, Aureliu Busuioc, Boris Vlăstăru, Dumitru Matcovschi; Nichita Stănescu – scriitor român; Alexandr Belousov, Boris Karloff (pseudonimul poetului și lingvistului Dov-Ber Karler), Ițik Mangher și Ihil Șraibman – din idiș; poezii engleji din sec. XIX-XX.

Culegerea *На посошок*, publicată la Boston în anul

2008, este structurată în patru capitole foarte diverse, din prima vedere, ieșite din comun: «Кишинев – Бостон», «Дневниковины», «Детям», «Избранные переводы». Dar aceste versuri le unifică profesionalismul impecabil al scriitorului, cugetarea adâncă. Versurile sunt foarte bune prin faptul că nu sunt lipsite de cugetări filosofice și umor delicat despre cele trăite, despre bucuriile și necazurile vieții.

Poetul deschide culegerea cu poezia adresată cititorului și sună ca un epigraf al autorului, este ca un lait-motiv al creației lui:

*”Не для почета, - для отчета
Перед тобой, мой строгий друг,
Собрал я в этом переплете
Слова, возникшие не вдруг,
О нашей жизни скоротечной,
Исканье истины, улад,
И о еврейской доле вечной –
Как на земле устроить лад?”* (р. 11)

Pentru a fi pătruns de cuvântul poetic a lui Mihail Hazin, de expresivitatea ieșită din comun și lirismul fermecător, e destul să citești versurile despre munca grea și plină de inspirație a poetului:

*„При слове хлеборезом состою,
Работаю сурово, без утайки.
В неведомые руки отдаю
Тепло души – нарезанные пайки.*

*Ржаной ломоть делю с тобой. Бери.
Причастен я к замесу. И к припёку.
Почти не спал до утренней зари,
Упрямые слова впрягаю в строки.*

*И ни при чем как будто дар небес,
И вроде нет резона лезть из кожи,
Но как бушует слов тугой замес,
Когда в опаре оживают дрожжи...*

*И бег свой к сердцу ускоряет кровь.
В пекарне этой нет прохладной кромки.
Дыханье жара кучерявит бровь,
Ты это пекло – приоткрой заслонки.”* (р. 32)

În fața cititorului autorul pune întrebări stringente, veșnice și contemporane:

*«Неуж то наша жизнь и смута
С ее любовью, красотой, –
Лишь скоротечная минута,
Заполненная суетой?»* (р. 127)

Printre poeziile alese pentru această culegere ne fascinează acele exemple de lirică meditativă în care autorul, pentru a expune gândurile sale fie triste și chinuitoare despre lume și oameni, folosește o formă poetică adecvată. Iată doar câteva exemple:

*”Такая, видно, выпала судьба
(А может, участь на гадальной карте?) –
Упорно из себя выдавливать раба
По капле, а удастся – и по квартире.*

*Как, скажите, столько сил найти,
Где научиться мастерству умельца,
Чтоб выдавить, не чувствовать в пути
Засевшего в тебе рабовладельца?”* (р. 38)

* * *

*”Надгробья так тесно стоят рядами,
Как койки в убогой советской общаге.
Общежитие. Общесмертие”* (р. 85)

Un loc aparte, foarte important, în creația poetului îl ocupă tema evreiască. Nu putem lăsa fără atenție poezia, în care autorul descrie soarta celor ce trăiesc departe de patrie:

*”Я не на родине родился,
Но долго этого не знал.
Был грех, - я родины дичился.
Иной земле принадлежал.*

*Казенный голос величаво
Внушал, нашептывал, трубил,
Что я – законный сын державы,
Хотя я пасынком ей был.*

*Но сердце, зная и не зная,
Отстукивало тайно весть,
Что где-то, где-то близ Синая
И у меня отчизна есть.»* (р. 13)

Urmărind versurile autorului, mulți dintre locuitorii diasporei retrospectiv ar putea conștientiza cine sunt ei și unde-s rădăcinile lor.

Dar cât e de greu să fii „un popor mic” într-o țară imensă, într-o țară care nu te prea iubește, - Hazin a înțeles încă 40 de ani în urmă:

*”Хотели мы, гонимые, но бравые,
Хотя бы уравнения в бесправии.
Но понял я, живя среди бесправных:
Здесь мой народ – последний среди равных.”* (р. 184)

Spre regret, nu numai patria „preistorică” a poetului l-a impus mereu să se întoarcă la tema evreiască. Fiind chiar în Statele Unite ale Americii, el a depistat, că și acolo pe acest tărâm se lasă de dorit:

*”Об этом грустно говорить,
Но может соб-ственных профанов,
Антисемитов и паханов
И здешний материк плодить”.* (р.180)

Și un alt aspect al aceleași probleme autorul nu putea să nu observe:

*”Грешные головы, вертявьяе выи...
Еврей, писавшийся русским в России,
В Штатах вздыхает, разводит руками:
«Были когда-то и мы русаками»”.* (р.186)

Și absolut cu o altă tonalitate sunt scrise versurile, adresate prietenilor:

*”Далёкие приятели и сверстники
Сражаясь, отцветая, веселясь,
Не увядайте долго, как бессмертники,
Незрима и прочна меж нами связь!*

И как бы жизнью ни были мы молоты,
Я вас прошу, волненья не тая:
Друзья мои, подольше будьте молоды,
И вместе с вами молод буду я”.
(«Послание», р. 59)

Aceeși tematică o vedem și în poezia *Высокая боязнь*, dedicată lui Răb Zalman.

”Раввины под Любавичскими вязами
Или в тени израильских олив
Учили: человек богобоязненный –
Совсем не тот, кто робок и труслив.

Совсем не тот, кто с гибельными клеймами
Шагает на закланье и убой,
Или с притоком сил самонадеянно
Вдруг возомнит, что он и впрямь герой.

Лишь тот – без суесловия проворного –
Душою будет стоек и могуч,
Кто промысла Его нерукотворного
Сумеет отразить хотя бы луч.

Кто, мудрость обретя в богобоязни,
Не станет горделивостью бряцать,
Без показухи и оглядок праздных
«Побойтесь Бога!» - кинет наглецам.

Раввины под Любавичскими вязами,
В таежных дебрях и в тени олив
Учили: человек богобоязненный –
Совсем не тот, кто робок и труслив”. (р.41)

În această culegere sunt și câteva poezii pentru copii. Spre regret, ele-s puține, dar fiecare dintre ele –motiv pentru zâmbetul copilului, bucuria cunoașterii și dorința de a memoriza poeziile date.

Nu putem trece cu vederea capitolul «Дневни-ковины». După construcția versurilor (3-6 versuri), după gândirea filosofică și înțelepciunea populară ele ne ademenesc nespuse de mult:

”В цирке Страны Советов
Смотрела безропотно публика,
Как рукава от жилетов
Жонглируют дыркой от бублика”. (р. 112)
* * *

”Сколько горя окаянного,
Столько жгучего стыда –
От опричника Басманова

До Басманного суда”. (р. 111)
* * *

”Есть поверье в подлом мире:
Чтобы выжить, надо тырить.
Тырь на складе, тырь в конторе,
Тырь на суше и на море.
Даже в храме Богатырь,
Вот тогда ты – богатырь”. (р. 110)

* * *

”Глава страны, верховный командир
Провозгласил: «Мочить врагов в сортире!»
Россия вся ему - сплошной сортир.
И, как в сортире, он шурует в мире”. (р. 102)
* * *

”Мы убрались подальше с одной шестой,
Но шлют нам шестерок вожди в законе.
Нас там изводили пятой графой,
А здесь атакуют пятой колонной”. (р.183)

* * *

”В бурном житейском море,
Где волнами – радость и горе,
Рождается истина в споре
И погибает в ссоре”. (р. 148)

O parte considerabilă a culegerii – aproape un sfert din volum – este consacrat traducerilor : din idiș – poeziile lui A. Belousov, I. Mangher, B. Karloff; din limba română – A. Strâmbeanu, N. Stănescu, N. Costenco, D. Matcovschi și epigramaștii români; din engleză – Emily Elizabeth Dickinson, Henry Wadsworth Longfellow etc.

Putem cita și mai departe poeziile lui Mihail Hazin, dar menționăm faptul că ceea ce-i mai de preț în talentul autorului, este faptul că în creația lui cititorul cointeresat va găsi un interlocutor și un complice apropiat și ireproșabil. Cărțile lui Mihail Hazin vor fi citite nu numai de reprezentanții generației mai în vârstă a emigranților din Rusia, ci și de copiii lor și nepoții.

La încheiere, mai cităm din versurile «дневни-ковине» scrise de Mihail Hazin, care sunt în concordanță cu titlul cărții și cu toastul evreiesc „Лехаим!”:

”Еврейское словечко «Алевай!» -
«Да будет так!». Мне это с детства помнится
Да будет так. Пусть лучшее исполнится.
Мне «Алевай!» звучит как «Наливай!»” (р. 184)

Pontika 2008 : International Colloquium at the Institute of Archaeology Jagiellonian University, Cracow 21st – 26st April 2008 / Honorary patronage : Rector of the Jagiellonian University, Karol Musioł ; Consul General of Ukraine in Kraków, Mykhailo Brodovych. – Cracow, 2008. – P. 4

La 21-26 aprilie 2008, la Cracovia, în incinta Institutului de Arheologie a Universității Jagiellonian a avut loc Conferința Internațională *Pontika 2008*.

La această conferință au fost prezentate studii și rezultate ale cercetărilor recente despre Nordul și Estul Mării Negre în epoca antică. Țara noastră a fost prezentată la această Conferință Internațională de compatrioatele noastre, colaboratoarele Muzeului Național de Istorie și Arheologie din Chișinău, Anuța Boldureanu și Natalia Mateevici. Lucrarea, pe care o prezentăm, include rezumatele articolelor științifice ce abordează tematica discutată la Conferință: *Hoards with Polish Coins in Museum Collection from Chisinau* prezentată de Anuța Boldureanu și comunicarea *Амфорный материал из землянки №6 с античного поселения Кошары, Тилигульского лимана, Одесская область, Украина*, prezentată de Natalia Mateevici.

Vă oferim posibilitatea de a face cunoștință cu aceste rezumate ale cercetărilor științifice în domeniu:

Boldureanu, Anuța. **Hoadrs with Polish Coins in Museum Collection from Chisinau** Anuța Boldureanu // Pontica 2008 : International Colloquium at the Institute of Archaeology Jagiellonian University, Cracow 21st – 26st April 2008 / Honorary patronage : Rector of the Jagiellonian University, Karol Musioł ; Consul General of Ukraine in Kraków, Mykhailo Brodovych. – Cracow, 2008. – P. 4

“The geographical location of Moldova in immediate vicinity of the Polish Kingdom influenced its historic destiny for many centuries. The character of the political and military relationships between these two states was conditioned by many factors, sometimes there were dramatic situations, but the economical and trade relations remained unbroken during the 14th – 17th centuries. The availability of trade roads, which crossed Moldova and connected the Central Europe with the Black Sea and the Eastern World, favoured these relations as well.

Coin finds as well as customs records and other medieval documents are the important sources, which could outline an eloquent picture of the economical life and trade relations between Moldova and Poland.

On the territory of Rep. Moldova there was discovered an important number of Polish coins both single ones and in treasures. Some of them are known only by publications or by information offered by the collectors who saw the pieces. The majority of finds with Polish coins are kept in the collections of two the biggest museums from Chisinau : the National Museum of History and Archaeology of Moldova and the National Museum of Ethnography and Natural History.

The present report concerned the circulation of Polish coins in Moldova is based on the 46 hoards from the mentioned institutions, some of them before being unpublished. Most of them were published only with their primary dates of identification that sometimes made difficult to determine the post-quem date. There was a discrepancy between the number of the described pieces and the announced ones as well. For the better understanding of the coin circulation aspects the analyzed treasures were grouped in accordance with the date of the most recent pieces. By means of some tables and graphs there was showed the structure of accumulation of the Polish coins by issues and face values as well as by the coin issues of other authorities in composition of the mixed treasures”.

Матеевич, Наталия. **Амфорный материал из землянки № 6 с античного поселения Кошары, Тилигульского лимана, Одесская область, Украина** / Наталия Матеевич, Евгения Редина // Pontica 2008 : International Colloquium at the Institute of Archaeology Jagiellonian University, Cracow 21st – 26st April 2008 / Honorary patronage : Rector of the Jagiellonian University, Karol Musioł ; Consul General of Ukraine in Kraków, Mykhailo Brodovych. – Cracow, 2008. – P. 54-55.

«Античный археологический комплекс у с. Кошары, расположен на правом берегу Тилигульского лимана, при впадении его в Черное море. Северная часть укрепленного поселка в конце III начале IV вв, была перестроена в связи с расширением территории с дальнейшей перепланировкой данного участка и, соответственно, разрушением более ранних сооружений. Работами 2005-2006 года в северной части участка был частично исследован жилой комплекс дома № 5, ориентированного по линии СЗ-ЮВ. В его структуру входили три жилых помещения, дворик и три хозяйственные постройки. Под ним были обнаружены более ранние комплексы построек, на которых впоследствии и разместился дом. Это прежде всего землянки и хозяйственные ямы.

Интерес в этой связи представляет землянка № 6, расположенная под кладкой 115, которая разделяла 1 и 2 помещения дома. После окончания функционирования землянку тщательно засыпали, утрамбовали и соорудили каменную подпорную стену, возведенную со дна землянки. Размеры интересующей нас землянки восстанавливаются как 3,35 в длину, и около 2 м в ширину при глубине 1,3 м. Материалы землянки представляют закрытый комплекс, содержащий значительное число амфорного материала, форматы крупных лепных горшков, лепных светильников. Гончарная керамика представлена сероглиняной миской, формами кувшинов и рыбного блюда. Чернолаковая керамика имеющая профильные датирующие части, представлена киликами и ольпой.

Амфоры составляют значительную часть данного комплекса. После разборки амфорного материала и попытки реставрации некоторых сосудов удалось выявить следующую картину. Большинство амфор составляли сосуды фасосского производства, среди которых была и амфора, имевшая рельефное клеймо магистрата Леофанеса на ручке. По хронологической таблице И. Гарлана клеймо относится к группе G2 и датируется между 345-335 г. г.

Кроме данного сосуда удалось реставрировать еще две фасосские амфоры, позднего варианта биконического типа, датируемого между серединой и третьей четвертью 4 века. Также были выявлены 6 фрагментов фасосских амфорных венчиков, принадлежавших еще 6-ти сосудам.

С полной уверенностью можно говорить и о присутствии в землянке № 6 и амфор других центров, таких как Хиос, Книд, Менды, Гераклеи Понтийской, Синопы.

Среди хиосских амфорных стенок имеются и несколько фрагментов венчиков и горло, которые относятся к хиосским амфорам с коническим

туловом и колпачковой ножкой V типа, варианта V-B, которые датируются между первой и третьими четвертями 4 века.

В землянке № 6 было выявлено несколько фрагментов книдской амфорной тары, принадлежащих сосудам с коническим горлом и кубаревидной ножкой пифоидного типа, варианта II-B. (третья треть 4 в. – начало 3 в.).

Было почти полностью реконструирована гераклеяская амфора, которая относится к III типу (вторая и четвертая четверти 4 века). Также Гераклея Понтийской относится и фрагмент венчика, который, скорее всего, принадлежит амфоре типа I-A-4 (третья четверть 4 в.).

Всего по одной амфоре Синопы и Менды находилось в землянке № 6. Синопа представлена фрагментами нескольких стенок и ножкой, которая принадлежала амфоре пифоидного типа, вари-

анта II-D, которую можно отнести к середине 4 – середине 3 веков. Венчик мендийской амфоры относится к сосуду на рюмкообразной ножке, мелитопольского варианта II-C (вторая половина – третья четверть 4 в.).

Амфоры, представленные в землянке № 6 с Кошарского городища, относятся к центрам, амфорная тара которых широко известна на данном памятнике.

По нашему мнению землянка № 6 Кошарского городища относится к 30-м годам 4 века. Подтверждением этой датировки являются не только сами сосуды и их профильные формы, нижняя хронологическая рамка которых не опускается ниже третьей четверти 4 в. Единственное амфорное клеймо, которое находилось на ручке одной из фасосских амфор, является тому лишним подтверждением”.

Măcriș, Anatol. File din istoria mai veche și mai nouă a României / Anatol Măcriș. – S.I.: Paco, 2008. – 188 p.

Peste hotarele Republicii Moldova a apărut o lucrare privind istoria României, în care au fost incluse pagini referitoare la ținutul dintre Prut și Nistru, lucrare aparținând lui Anatol Măcriș. Deși este specialist notoriu în domeniul său, cu mulți ani de activitate didactico-științifică, vom prezenta date esențiale din activitatea sa.

Născut în 1924 la Beșalma, raionul Cahul, Anatol Măcriș a locuit și a activat peste Prut. Domeniile intereselor sale se ramifică destul de neașteptat. Astfel, este doctor în management la Universitatea Politehnică din București, secretar general al Asociației de Istorie Comparativă a Instituțiilor și Dreptului.

Pentru merite deosebite în domeniul managementului s-a bucurat de distincția *Meritul Științific* oferit cu prilejul sărbătoririi unui centenar al Academiei Române, *Steaua de aur Jugoslavă* pentru contribuția la realizarea hidrocentralei electrice "Porțile de Fier I". Anatol Măcriș este autorul unor tratate de management, la fel a semnat și lucrări de istorie și de studii ale localităților. Pe lângă acestea, a semnat numeroase articole, schițe, eseuri.

Așa cum afirmă, este preocupat de mai multe aspecte socio-umane, precum localitățile și hidronimele, în special cele de pe spațiul de dincoace de Prut, din Republica Moldova, având la activ următoarele studii: **Bâc** (Natura, 1998, Nr. 7); **Botna**

(Natura, 1998, Nr. 6), **Buțeni** (Lucafarul, 1998, 16, 21 iul.); **Căinari** (Natura, 1998, Nr. 12); **Ceaga** (Natura, 1998, Nr. 10); **Chișinău**. File de istorie (Mesagerul, 1998, 17 iul., P. 4. - Rec. la cartea: Eșanu, Andrei; Eșanu, Valentina. Chișinăul - vatră de cultură și civilizație românească (sec. XV - încep. sec. XIX); **Cioc-Maidan** (Lucafarul, 1998, 21 mai); **Ciorna - Valea lui Negrea / Valea Neagră** (Limba română, 1998, Nr 4, P. 95-96); **Cogâlnic** (Natura, 1998, Nr. 5); **Localități cu nume românești în regiunea Cernăuți**: Comentariu toponimic (Destin românesc: Revistă de istorie și cultură, 1998, Nr. 2, P. 39-53); **Putinești** la (cel puțin) 410 ani (Mesagerul, 1998, 3 sept.); **Speia** (Lucafarul, 1998, 16 iunie); **Tighina - Bender** (Limba română, 1998, Nr. 6, P. 97-100) etc.

A semnat și materiale despre diferite personalități ale științei, culturii, literaturii, adesea și despre cele basarabene, precum: **Marius Porumb** (Capitala, 2001, 13 oct.); **Mihail Muntean**: [istoric] (Capitala, 2001, 24 mart.); **Miron Constantinescu** (Capitala, 2001, 26 dec., P. 5); **Nadia Russo** (Capitala, 2001, 17 ian.); **Nichita Smochina** (Capitala, 2001, 21 mart., P. 5); **Nicolae Chetaru**, un credincios imnabil al arheologiei (Capitala, 2001, 24 oct.); **Nicolae Moroșan** (Capitala, 2001, P. 5); **Valentin Zarzăr** (Capitala, 2001, 24 febr.); **Vasile Pârvan** (Capitala, 2001, 26 sept.); **Vasile Pavelcu** (Capitala, 2001, 4 aug.); **Eugen Coșeriu** (Lit. și arta, 2002, 12 sept.); **Gheorghe Botezatu** - mare matematician, aerodinamician, constructor renumit de avioane și elicoptere (Basarabeni în lume: - Vol II. - Ch., 2002. - P. 155-157); **Gheorghe Viforeanu** (Capitala, 2001, 16 febr.); **Gherasim Constantinescu** (Capitala, 2002, 23 mart.); **Grigore Obrejanu** (Capitala, 2002, 12 ian.); Hărăzirile lui **Gheorghe Gheorghiu** (Despre Gheorghe Gheorghiu. - Ch., 2002. - P. 99-102) etc.

A mai fost preocupat și de istorie,

având asemenea materiale referitoare la acest domeniu:

Tyras (Turla / Nistru) - mărturie incontestabilă a autohtonismului dacico-getic (Destin românesc: Revistă de istorie și cultură, 2001, Nr. 2, P. 3-6); *Un manual excelent sau Pleoarărie pentru „Istoria românilor”* (Făclia, 2001, 12 dec., - Rec. la cartea: Dragnev, Demir; Postica, Gheorghe. *Istoria românilor. Epoca Antică și Medievală*: Manual pentru clasa a X-a de liceu. - Ch.: Civitas, 2001. - 206 p.); *Dușmanii romanității au propagat întotdeauna neadevăruri* (Mesagerul, 1996, 1 mai, P. 7. - Recenzie la cartea: Маліі словарник історії України. - Kiev, 1997. - 464 p.); *O scriere istorică îndrăzneată, dar, din păcate, deșuheată* (Mesagerul, 1998, 15 mai, P. 7. - Recenzie la cartea: Groza, Andrei. O istorie necunoscută a românilor (Secolele II-XIV). Schița. - Ch., 1997. - 64 p.); *Un almanah tiraspolean al imposturii șovine* (Mesagerul, 1997, 5 iun., P. 7) etc.

Lucrarea pe care o prezentăm se axează, așa cum o anunță și titlul, în istoria, mai veche sau mai nouă, a poporului roman. Însă, după cum afirmă și autorul, "*latura evenimențială este în proporție redusă.*" (p. 5). Faptul, care se vrea evidențiat este surprinderea poporului român ca organizare, instituții, viață socială și culturală, obiceiuri, tradiții. Nu sunt neglijate nici asemenea aspecte, precum relațiile cu alte popoare, istoria limbii române, unele influențe asupra acestora.

Parcurgând aspectele luate în discuție, în lucrare putem obține informații în asemenea domenii: biserici și chilii rupestre, schituri, sihăstria, acestea datând din epoca evului mediu timpuriu, la fel, sunt descrise peșteri de valoare unică, atât din România, cât și din Republica Moldova, acestea având o datare preistorică. La fel, autorul vorbește despre românii dinaintea organizării statelor românești.

Sunt prezentate și asemenea lo-

calități precum Romanați, de lângă Oltenia, Tigheciu, Buzău, Carbona. Sunt prezentate mai multe personalități ale istoriei și culturii românești.

Un capitol al lucrării este dedicat orașului Comrat și anume în perioada interbelică, din care vom prezenta un fragment:

„În perioada interbelică, 1918-1940, orașul Comrat era o localitate prosperă cu cca 18.000 locuitori, cu o anumită infrastructură: uzină electrică, rețea de distribuție electrică, 4-5 străzi cu trotuare, un parc orașenesc și cu multe instituții: pretură, primărie, judecătorie, notar de stat, percepție fiscală, gardă financiară, poștă, telegraf, oficiu telefonic, spital orașenesc, 2 licee, o școală de arte și meserii, 9 școli primare, două grădinițe de copii, bănci, secție de pompieri, abator, fabrică de alcool. Aceste instituții au oferit un număr important de slujbe locuitorilor orașului. La acestea se adăugau particularii: avocați, medici, medici veterinari, farmaciști, moașe, un număr mare de comercianți; prăvălii, magazine de încălțăminte, de stofe, librării, drogherii, cafenele, cofetării, restaurante; urmează meseriași: ateliere foto, ceasornicari, croitori, cizmari, frizeri, dulgheri, rotari, tâmplari, tinichigii, fierari, brutari, măcelari, depozite de cherestea și mică industrie: mori, fabrici de cărămidă, darac, fabrici de ulei. O altă parte a populației se ocupa cu agricultura, viticultura, pomicultura. Nu existau oameni fără ocupație și fără venit. Nu existau cerșetori. În fiecare luni era târg mare în piața centrală a orașului, cu negustori și cumpărători din oraș, și din satele din jur. Aceștia din urmă veneau la Comrat cu căruțele. Cele mai frumoase căruțe, pictate pe lateralele lor și având un sunet plăcut la mers, erau căruțele nemților. Se știa de departe după acest sunet, că sunt căruțele nemților din Tarutino și din alte comune germane.

Desigur nivelul de trai nu era același la toți locuitorii orașului. Salariații își permiteau, în pauze, să frecventeze cafenele sau berăria. Doamnele veneau la cofetării cu copiii, ele beau cafea, copiii mâncau prăjituri” (p. 156)

Turea, Larisa. Cartea foametei / Larisa Turea. – București : Curtea veche, 2008. – 474 p.

La Editura Curtea Veche din București a apărut Cartea foametei de Larisa Turea, un volum tulburător despre atrocitățile îndurate de basarabeni între anii 1945-1947.

“Foamea... Peste o jumătate de secol acest cuvânt scurt, adunat din numai trei silabe, ne va cutremura coloana vertebrală, ne va tulbura inima și sufletul ori de câte ori va fi ajuns la urechile noastre, pentru că ruina neamului care s-a produs atunci nu a fost recuperată nici până în ziua de azi, și mahna care ne-a cuprins atunci mai umbrește și azi bucuriile noastre.

Ce-o fi oare la mijloc? Ne-o fi chinuit marea nedreptate ce ni s-a făcut? Ne urmăresc mormintele surorilor și fraților înmormântați atunci în mare grabă, fără prohoduri și fără cruci, fără pomenire și drept legitim în memoria neamului din care au făcut parte? Ne chinuie primejdia să nu mai trecem o dată prin groaza prin care am trecut? (p. 7)

Potrivit publicistei și scriitoarei Doina Jela, colaboratoare la Editura „Curtea Veche”, aceasta “e propabil cartea-cheie în înțelegerea a ceea ce

s-a petrecut cu Basarabia în cei 68 de ani de când a fost smulsă din trupul României”. După cum afirmă autoarea, Larisa Turea – jurnalist, critic de artă, membru al Uniuinii Scriitorilor din Moldova, membru al Asociației Internaționale a Criticilor de Teatru (cu sediul la Paris), președinte al Secției naționale a AICT, secretar literar al Teatrului Național “Mihai Eminescu” din Chișinău, colaborator al revistelor *Timpul*, *Contrafort*, *Sud-Est cultural*, fondator și redactor-șef al *Gazetei Teatrului Național*: “Regimurile comuniste nu pot fi dissociate de fenomenul foamei, care este – se știe bine – un instrument extrem de eficient de manipulare și dezumanizare. Principalul regizor al foametei a fost statul sovietic – ce făcuse uz de scenariul deja aplicat cu succes în Rusia, pe Volga, în anii 1919-1921, precum și în Ucraina, în 1932-1933, pentru a intimida țărâniea și a impune colectivizarea cu orice preț. Cu prețul dispariției a sute de mii de cetățeni”. (p.12)

“Această carte este unul din primii pași, una din primele încercări de îmbrăzdare a celui mai mare spațiu din istoria neamului nostru. Să mergem în lungul acestei epopei, pas cu pas, până îi vom da de capăt, căci numai în acest fel îi vom putea întoarce Moldovei fața ei adevărată. Cu hotărârea și cinstea bătrânilor noștri cronicari, să coborâm treaptă cu treaptă prin grozăviile prin care am trecut” (p. 10). Iată ce scrie Larisa Turea în prefața cărții cu titlul *Schimbarea neamului la față*:

Cartea foametei e rezultatul unei munci de documentare de mai bine de douăzeci de ani în satele Basarabiei, adunând mărturii ale oamenilor care au trecut prin foamete,

relatări ale supraviețuitorilor (50 de oameni), precum și materiale de arhivă, documente, fotografii din anii '40, (preluate din fototeca Arhivei Naționale a Republicii Moldova.

“Anatolie Costișanu (Codru, Telenesti): “În 1946 grădina ne era plină de buruiian, nu se vedea nici casa. Cu toate acestea, tata a strâns oleacă de pâine, însă activul ne-a luat grâul, păpușoi și fasolele – totul până la un grăunte, până la un bob. Ne-a rămas la suflet vaca și calul și noi, împreună cu sora Nina, frații Ion și Vasile, tăiam lemne cu beschia, mama amesteca rumegușul cu ce putea sclipui, îl fierbea și uite așa mâncam toți șapte câți eram la casă. Dar cât puteai să te ții numai cu inimă de copac? Neavând încotro, tata s-a apucat și a tăiat calul, așa că vreo două săptămâni am mai dus-o cum am mai dus-o. Primeam oleacă de ajutor, însă ce puteai să faci cu două kilograme de seară chisată într-un tub?..” (p. 24)

“Ion Bețivu (Lazo, Sângerei): «Familia ne-au scăpat-o vaca și cele 15 oi ce le aveam. Eu mă duceam să le pasc și furam de la mama o boaghe de păsat, că-l ținea sub cheie și ne hrănea cu porția. Dosisem o cutie de conserve, mulgeam oleacă de lapte, îl fierbeam. Era cașa ceea puțintică, nici un copilaș de țâță nu s-ar fi săturat. Mă da vântul jos. Când nu mai puteam de foame, mă culcam cu fața în sus între aplecători și îmi mulgeam drept în gură. Oile se speriau, mă călcau pe față, pe piept, mereu umblam cu vânătăi, ca bățut.” (p.27)

Volumul reprezintă cea mai amplă, completă și teribilă dare de seamă asupra ocupației sovietice și a îngenuncherii prin foamete a românilor din Basarabia în anii 1946-1947.

În literatură despre comunism s-a

tot scris despre teroare, arestări, crime și foamete. S-a scris mult despre foametea din 1932-1933 din Ucraina. Deși, se știe foarte mult despre această foamete, ucrainenii acest fenomen tragic al istoriei lor să fie recunoscut ca genocid de către comunitatea internațională. Multă lume știe că a mai fost o foamete, la fel de cruntă, foametea din Moldova între anii 1946-1947, luând sute de mii de vieți omenești (200 000, conform calculelor sumare), cauzată nu de secetă și “jugul ocupanților români”, cum scriu documentele vremii, ci dominația cruntă a autorităților comuniste.

“Gheorghe Vodă (Văleni, Vulcănești) Știu cum s-a ajuns la această stare dramatică, îmi aduc aminte timpurile când fiecare țaran era impus să predea statului tot ce avea: fiecare în parte era speriat în fel și chip, i se dădea o hârtie că, adică, atâta trebuie, fără să-l mai întrebe cât pământ are, a arat sau a cultivat. Fă ce știi, dar să dai atâta grâu, păpușoi, floarea-soarelui, restul nu mă interesează...”

Lucrul ăsta îl cunosc foarte bine, căci maica-mea, trecută mult de vârsta tinereții, era pe atunci capul familiei – tata murise mai înainte, în '39, frate-meu încă nu venise din război. Și asta fiind situația, tot ce aveam, toată pâinea ne-a fost măturată și dusă la gară tocmai la Vulcănești, la distanță de treizeci și ceva de kilometri. Și uite-așa în fiecare zi, după aceea iar veneau: încă, încă, încă – și așa, s-a procedat cu fiecare om din satul nostru, până au rămas, bieții, numai cu vatra goală.

Desigur, a fost grea și seceta din '45-'46: din ceea ce au aruncat oamenii în pământ n-a ieșit nimica. Natura parcă făcea o prevestire: se stârniseră niște furtuni, de urca praful până la cer. Lumea era îngrijorată, cuprinsă de tristețe și panică,

fără speranță – cum, în ce fel vom exista mai departe?...

Foametea a început cu încetul și, brusc, a cuprins tot satul. Încă ne mai mișcam, umblam prin jurul lacului Belevu, prin bălțile noastre pe lângă Prut și scobeam niște rădăcini de papură, de stuț, rogoz, le aduceam acasă și, după ce le uscam un pic, le duceam la râșniță. Coceam niște turte de pleavă, căci, vă dați seama, astea erau niște rădăcini dulci și anume pentru asta le scormoneam. Mai trist era faptul că cei care mâncău începeau imediat să se umfle. Neavând altceva nimic de mâncare, oamenii au început să nu se mai miște, stăteau cu zilele în casă, prin curte, în drum ieșeau rar de tot, erau total extenuați. Noi eram șase în familie și după ce slăbisem înspăimântător, am pornit a ne umfla. Pornise disrofia totală și tot satul zăcea la pământ...” (p. 210-211)

“...Foametea asta a noastră n-a fost un fenomen ocazional, creat de natură, ci de condițiile regimului, cu toate că și acest pământ se numea deja sovietic, dar era jefuit fără a se ține cont cu ce rămâne bietul om. Și condițiile acestea care au fost create astfel în mod special au băgat în pământ jumătate de sat de oameni gospodari. Oamenii munceau în sudoarea frunții, aveau gospodării, însă când li s-a luat totul, au fost puși, pur și simplu, în fața morții”. (p. 213)

Cartea Larisei Turea vine să umple acest gol, cu mărturiile cutremurătoare ale supraviețuitorilor, documente și fotografii de arhivă. Deși lectura este aproape insuportabilă, o dată ce ai deschis cartea n-o poți lăsa din mână, pentru că totul parcă se descrie dintr-un roman de groază. Numai că e perfect autentic, iar fotografiile vin să completeze imaginea.

INDICE DE NUME

A

Abaza, Ilie 6
 Alavațchi, Alexandru 25, 26, 27
 Albu, Eugen 58
 Aldea-Teodorovici, Doina 52
 Aldea-Teodorovici, Ion 52
 Alecsandri, Vasile 22
 Alexandru I 43
 Andropov, M. 47
 Andruhina, Marina 61
 Anghel, Alina 22
 Arghezi, T. 41, 44
 Arhiri, Simion 25, 26, 28, 29
 Armengol, Jean Michel 24
 Arpentin, Gheorghe 15
 Asavei, Ana 24
 Asimionesei, Petru 24
 Axenti, Diana 30
 Ayghi, Gh. 55

B

Babici, Pavel 39
 Bach, Johann Ludwig 33
 Bachelard, Gaston 42
 Badea, Alexandru 32
 Badiu, Nicolae 29
 Bahterev, I. 55
 Baier, Juliane 33
 Balanchine, George 35
 Bantiș, Kamenski 5
 Banzhaf, Michael 36
 Baranga, Mihai 25
 Barbu, I. 41
 Bardicever, Zeilik 59
 Batzdorf, Wolf-Dieter 37
 Băileșteanu, Fănuș 40
 Bălcescu, Nicolae 25
 Băsescu, Traian 25
 Beda, Corneliu 25
 Belousov, Alexandr 65, 67
 Berindei, Dan 5
 Beșleagă, Vladimir 22, 44, 65
 Bețivu, Ion 73
 Bichirov, Vladimir 31
 Bizet 30, 32
 Blaga, Lucian 40, 41, 44
 Blandiana, Ana 46
 Bloch, Marc 6
 Bobîna, Gheorghe 5
 Bochmann, Klaus 5, 6
 Bodea, Ciprian 28, 29
 Bogatu, Petru 9
 Bolboceanu, Zinaida 3

Boldbaatar, Sandag 24
 Boldea, Ciprian 29
 Boldureanu, Anuța 17, 68, 69
 Bolintineanu, Dimitrie 52
 Bostan, Victor 16
 Botezatu, Gheorghe 71
 Botezatu, Grigore 22
 Boțu, Pavel 22
 Braga, Tudor 22
 Brâncuși, C. 22, 21, 28, 41
 Brejnevi, L. 47
 Brihuneț, Emanuil 13
 Brockhaus, F. 6
 Brodetsky, Dumitru 25, 26, 27
 Brodovych, Mykhailo 68, 69
 Brodschi, Alexandru (Mikki Vulf) 61
 Brouch, Max 35, 37
 Bucov, Emilian 22
 Bucșa, Sergiu 25
 Bulat, Eugenia 53, 54
 Busuioc, Aureliu 41, 65
 Butnaru, Leo 55, 56, 57
 Butnaru, Val 51
 Buzdugan, Ion 44
 Buzko, Martin 36

C

Calinin, Aurelia 22
 Campamà, Faust 24
 Cantemir, Antioh 4, 5, 6
 Cantemir, Constantin 5
 Cantemir, Dimitrie 4, 5, 6, 7
 Canyada, Josef 24
 Caplan, Naum 61
 Caragiale L. 41
 Carp, Oleg 49
 Catalupenco, Serghei 39
 Cauvin, Patrick 24
 Călinescu, G. 40, 41, 42
 Cărtărescu M. 45
 Ceaușescu N. 44
 Cehov, Anton 45
 Cenușă, Zina 58
 Cercasova, Ala 36
 Cernenko K. 47
 Chetraru, Nicolae 71
 Chiroșca, A. 17
 Cibotari, Maria 31
 Cibotaru, Arhip 22
 Cimpoi, Mihai 40, 41, 42
 Ciobanu, Ion Constantin 65
 Ciobanu, Vitalie 51
 Ciocanu, Anatol 22

Ciopraga, Constantin 40
 Ciornii, Ion 5
 Ciortea, Marcela 5
 Ciuhandu, Gheorghe 25
 Colîbneac, Alexei 4
 Constantinescu, Gherasim 71
 Constantinescu, Miron 71
 Corduneanu, Alexandru 25
 Corobca, Liliana 49, 50
 Costenco, Nicolae 22, 42, 40, 44, 47, 67
 Costișanu, Anatolie 73
 Coșeriu, Eugen 48, 71
 Courtois, Stephane 46, 48
 Covrig, Carpu 14
 Creangă, Ion 5, 22, 40, 52, 55
 Cricovici, Petru 14
 Cristea, Ludmila 38
 Cunicovschi, Procopie 7
 Curtescu, Margareta 51
 Curicheru 44
 Czamanska, Ilona 5

D

Dabija, Nicolae 45
 Damian, Elena 22
 Damian, Liviu 65
 Densusianu, G. 41
 Delibes 30
 Dickinson, Emily Elizabeth 67
 Dietzsch, Volker 33
 Dimov, L. 41
 Dițoiu, Cristian 29
 Dobicin, L. 55
 Dobre, Marian 29
 Dolgoruki, G. F. 7
 Dragnev, Demir 71
 Druker, Boris 61
 Druță, Ion 5, 6, 22, 41, 44, 45, 47, 49, 50, 65
 Duga, Grigoraș 14
 Dumbrava, Marina 7
 Dumbrava, Vasile 6
 Dumbrăveanu, Brăduț 26
 Dunduc, Vladimir 25
 Dungaciu, Dan 25

E

Efron, I. 6
 Eliade, Mircea 43, 50
 Elisabeta, Regina 30
 Eminescu, Mihai 21, 22, 24, 40, 41, 43, 44, 45, 48, 55, 72

Enescu, George 30
 Eremia, Ion 6
 Esenin, S. 45
 Espozito, Sabrina 38
 Eșanu, Andrei 5, 69
 Eșanu, Valentina 69

F

Faso, Burchina 24
 Fernandes, Daniel 39
 Flondor, Constantin 29
 Florescu, Eugenia 23
 Forsythe, William 34, 37
 Foucault, Francois 64
 Fradis, Alexandru 61
 Fulga, Silvia 22

G

Gagas, Sarantis 24
 Galac, Lilia 25
 Galaicu- Păun, Emilian 46, 51
 Galloway, Stephen 37
 Galușca, Sergiu 15
 Gates, Jodie 37
 Gay, Paul 30
 Gârz, Florian 3
 Gheorghiu, Gheorghe 71
 Gherman, Dan 28, 29
 Germain Isabelle 30
 Ghibu, Onisifor 21
 Gluck 31
 Goethe 43
 Goga, O. 43
 Golițan, M. M. 7
 Goldfeld, R. 60
 Golts, Natalia 38
 Gómez, Laura 24
 Gorbaciov, Mihail 15, 44, 47
 Gorkii, Maxim 63
 Goya 29
 Gracian, Baltazar 64
 Graham-Hall, John 30
 Grecov, Iurii 63
 Grigorian, Gazaros 39
 Grimm, Frații 56
 Grossu, Gurie 44
 Grosu, Viorica 21, 23, 49
 Grosu, Valeria 51
 Grosul, Vladislav 5
 Groza, Andrei 71
 Gruia, Ana Maria 24
 Gugushvili, Georgi 24
 Gwyneth, Jones 30

H

Halippa, Pan 40, 43, 44
 Hasdeu, B.P. 41, 43
 Hasdeu, Iulia 52
 Hașdeu, Alexandru 43
 Hazin, Mihail 65, 66, 67
 Heinze, Peter 33
 Heitman, Klaus 5, 42
 Heliade Rădulescu, Ion 41, 42
 Hendel, Mario 33
 Hensel-Mendelssohn, Fanny 35, 37
 Hitler, 56
 Hlebnikov, V. 55
 Hochstadt, Kirche 33
 Honig, Margaret 30
 Horvat, Eugeniu 61
 Hristos, Iisus 6, 41
 Hristov, Alexandrina 25, 26
 Hrușciuv 56

I

Ibrăileanu, G. 41
 Iftime, Constantin 42
 Iliuț, Maria 3
 Inculeț, Ion 44
 Ionesco, Eugen 43
 Iorga, Nicolae 5
 Isanos, Magda 42
 Istru, Bogdan 22
 Ivanov, Alexandru 34

J

Janowitz, Gundula 30
 Jäggi, Andreas 30
 Jelo, Doina 70
 Jorba, Marisa 24

K

Kalinsek, Lojze 24
 Kamenski, Bantiș 5
 Kaniskin, Mikhail 36
 Karimov, Seymur 32
 Karișkovski, P. O. 17
 Karloff, Boris 65, 67
 Karler, Dov-Ber 65
 Kessler, Christoph 32
 Kliucevski, Vasiliu 66
 Knop, Beatrice 35, 37
 Kogălniceanu, Mihai 55
 Korețki, A. 18
 Korsch, Michael 37
 Koth, Erica 31
 Kreher, Matthias 33
 Kupfernagel, Gabriele 35

L

Lalo 30
 Landau, Grigori 64
 Lari, Leonida 41, 45
 Lașcu-Vodă 13
 Laussedat, Lionel 24
 Lazarev, Eduard 61
 Leahu, Nicolae 51
 Lemny, Ștefan 5
 Lemster, Moise 61
 Lenin, V. 46, 47
 Lermontov 45
 Leșco, Alexandru 25
 Liszts, Franz 33
 Lobjanidze, Zaal 24
 Longfellow, Henry Wadsworth 67
 Loteanu, Emil 22
 Lovinescu 43
 Luca, Ștefan 6
 Lungu, Alexandru C. 27
 Lungu, Eugen 51
 Lungu, Roman 65
 Lupan, Ana 22
 Lupan, Andrei 22

M

Macedonski, Al. 41
 Malakhov, Vladimir 35, 36, 37
 Mangher, Ițik 65, 67
 Martinu, Bohuslav 28
 Martini, Elsa 24
 Martinu, Bohuslav 30
 Mashbat, Sambuu 24
 Mascagni 31
 Massenet 30
 Matcovschi, Dumitru 65, 67
 Mateevici, Alexei 40, 43, 44
 Mateevici, Natalia 18, 68
 Matei, Iurie 21, 40
 Matulionyte, Edita 24
 Mazilu, Elena Daniela 32
 Măcriș, Anatol 71
 Mecinikov, I. I. 17
 Mendelssohn-Bartholdy, Felix 35, 37
 Meniuc, George 42
 Merescu, Ion 6
 Meșkova, Liudmila 24
 Meurs, Van Win 5
 Micevski, Angel 24
 Mickiewicz, Adam 5
 Mills, Kay 12, 14
 Mir, Janina 24
 Moraru, Anatol 51
 Morales y Gracian 62

- Morăraș, Mihai 22
Moroșan, Nicolae 71
Mozart 31, 33
Muntean, Mihail 71
Musioł, Karol 68, 69
- N**
Nakamura, Shoko 35, 37
Năsui, Florentin 48
Neaga, Ștefan 31
Neagu, Igor 39
Neamțu, Sorin 28, 29
Nechit, Irina 51
Neculce, Ioan 6
Negruzzi, C. 41, 43
Neguța, Andrei 6
Nicolae, Eduard 39
Nicu, Ghenadie 51
Nikolai al II-lea 32
- O**
Obrejanu, Grigore 71
Olșevschi, Rudolf Alexandru (Goldfeld) 60, 61, 62
Onuta, Costica 24
- P**
Pähn, Vello 37
Paladi, Valeriu 29
Paleologu-Matta, Svetlana 42
Palladi, Tudor 22
Panalber, Victor 39
Pană, Victor 61
Panisello, Joan 24
Paștina, Horia 29
Patohin, Mihail 5
Pavelcu, Vasile 71
Pavlicencu, Sergiu 51
Pădurar, Andreea 25
Pânzaru, Marina 22
Pârvan, Vasile 71
Peia, Floarea 29
Peicev, Dumitru 22, 23
Peicov, Victor 38
Perignon, Dom Pierre 12, 14
Petru I 6, 7
Petru cel Mare 5
Plămădeală, Alexandru 21, 26
Popa, Nicolae 49, 51
Popescu, Leonid 22
Popescu, Zeno 30
Porumb, Marius 71
Postică, Gheorghe 71
Poumpouridu, Sofia 38
Pris, Elena 36
- Prohin, Victor 22
Protopopescu, Dana 30
Puccini 31
Pujol, Gaela 36
Pușkin, Alecsandr 16, 40, 43, 45, 65
- Q**
Quasthoff, Thomas 30
- R**
Racoviță, Mihail 6
Radvan, Nina 31, 32, 33
Raportoru, Eugen 24
Rareș, Petru 13, 14
Rău, Alexe 8, 51
Rembrandt 29
Repin, I. 21
Rezachevici, Constantin 5
Rivero, Francisco 24
Rivkin, Gherți 61
Rîșneac, Alexandru 25
Roitblat, Boris 61
Romanciuc, A. 18
Roncea, Victor 25
Rosetti, Andrei 28, 29
Rossell, Ingrid 24
Rossini 32
Roșca, Angelina 49
Rubens, P. 29
Rudii, Daniil 64
Rusan, Romulus 46
Russev, N. 18
Russo, Alecu 48
Russo, Nadia 71
- S**
Sago, Ronal Cirones 39
Saidakova, Nadja 36
Sandler, Boris 61
Satunovski, I. 27, 55
Sațkier, Motl 59
Sârbu, Ioan 43
Scarlatti, D. 30
Schiller, F. 43
Schlag, Johanna 33
Schlag, Hans 33
Schlagenwerth, Michaela 32
Schmidt-Antal, Zsuzsanna 33
Schnirring, Tobias 33
Schubert, Franz 37
Scurtulescu, Sorin 28, 29
Semenova, Elena 30
Semionov, Dmitrij 35, 37
Semionova, Polina 35, 37
- Shaw, George Bernard 64
Simion, Eugen 40
Sleeckx, Koen 39
Smochină, Nichita 44, 71
Soljenițin 45
Sorescu, M. 41
Spânu, Constantin 22
Stâlplnicul, Simeon 46
Stalin, V. 48, 56
Stamati-Ciurea, Constantin 43
Stănescu, Nichita 40, 41, 65
Stere, Constantin 43, 44
Stiewe, Ralf 33
Stoeger, Christian 24
Strâmbeanu, A. 67
Suceveanu, Arcadie 22
Swift, Jonathan 64
Szabo, Enlese 38
Șalari, Ariadna 22
Șatunovski, I. 53
Șațkier, Motl 61
Șlapac, Mariana 5
Șleahtițchi, Maria 48, 49, 50, 51
Show, Bernard George 62
Șraibman, Ihil 61, 65
Ștefan cel Mare 3, 16, 28, 47
Ștefanescu, Ana Camelia 30
Ștefănuță, Petre 44
Șteinberg, Eliezer 59
Șternberg, Iankev 61
Șvarț, Eugeniu 61
- T**
Tamazlîcaru, Dinu 34, 35, 37
Tarlapan, Efim 63, 64
Telemanns, teorg Philipp 33
Teleucă, Victor 22
Teodorovici, Doina 52
Thiem, Annette 33
Tippet, Clark 35, 37
Toma, Sergiu 39
Tomas, Eugen 25
Trifan, Călina 51
Tung, Suelin Low Chew 24
Turea, Larisa 72, 73
Twain, Mark 64
Țviruncu, Victor 5
Țepordei, Vasile 3
- U**
Ungureanu, Tudor 3
Uricariul, Axinte 7
Ursu, Rodica 5
Ursu, Svetlana 25

V

Valls, Sara 24
Vangheli, Spiridon 50, 61
Varta, Ion 25
Vasilache, Vasile 22, 44
Vatamanu, Ion 63
Velásquez 29
Verdi 30, 32
Vernhes, Alain 30
Vianu, T. 41
Victorov, Boris (Druker) 61
Vieru, Grigore 40, 41, 44, 45
Vieru, Igor 28
Vieru, Maria 24
Viforeanu, Gheorghe 71
Vitharin, Chan 24
Vlăstaru, Boris 65
Vodă, Gheorghe 61, 73
Volnițchi, Igor 3
Voltaire 64
Vornic, Vasile 14
Voronin, Vladimir 9, 47
Vul, Margarita 24

Vulcan, I. 41

Vulf, Mikki 61

W

Walls, Sara 24
Walter, Marian 36
Wang, Ki Chun 39
Whang, Johanna 36
Wilde, Oscar 64

Z

Zadnipru, Petru 22
Zalman, Răb 67
Zamfir, M. 41
Zamfirescu, Duiliu 41
Zarzăr, Valentin 71
Zavtur, Eudochia 21, 22, 23, 24
Zbârciog, Vlad 22
Zub, Alexandru 46
Zulkifli, Yusoff 24

Болдуряну, А. 18

Брокгауз 7

Диакон, Лев 17

Ефрон 7

Гальцева, Н. В. 19

Гарлан, И. 67

Греков, Юрий 65

Кантемир, Антиох 5

Карл I 18

Кашуба, М. Т. 19

Кирошка, А. 18

Корецкий, А. 18

Ляхова, Ирина 22

Матеевич, Н. 19, 69

Мурад II 18

Ольшевский, Рудольф 60, 61, 62

Пушкин, А. С. 65

Редина, Евгения 69

Романчук, А. 19

Руссев Н. Д. 19

Салачикова, Наталья 22

Сигизмунд III Ваза 18

Смирнова, Т. И. 19

Фердинанд I 18

Фридман, А. С. 17

Хазин, Михаил 65

1. BOCHMANN, KLAUS. **Dimitrie Cantemir : Fürst der Moldau, Gelehrter, Akteur der europäischen Kulturgeschichte** / Klaus Bochmann, Vasile Dumbra-vă. – Leipzig: Leipziger Universitätsverlag, 2008. – 312 p.
2. BOGATU, PETRU. **Vu de Moldavie scenarios catastrophes sur les rives du Prout** / Petru Bogatu // Courrier International. – 2008. – 4-10 sept. (Preluat din Jurnal de Chisinau)
3. BOLDUREANU, ANUȚA. **Hoadrs with Polish Coins in Museum Collection from Chisinau** / Anuța Boldureanu // Pontica 2008 : International Colloquium at the Institute of Archaeology Jagiellonian University, Cracow 21st – 26st April 2008 / Honorary patronage : Rector of the Jagiellonian University, Karol Musioł ; Consul General of Ukraine in Kraków, Mykhailo Brodovych. – Cracow, 2008. – P. 4
4. BULAT, EUGENIA. **Veneția ca un dat sau Jurnalul unui evadat din Est : Poeme = Venezia ti fu data (Diario di una latitante dell'Est) : Poemi** / Eugenia Bulat. – Timișoara : Augusta, 2008 ; Chișinău : Cartier, 2008. – 95 p.
5. BUTNARU, LEO. **Copil la ruși** / Leo Butnaru. – București : Fundația Culturală "Idea Europeană", 2008. – 240 p.
6. **"Capriccio Dresden" in der Bonifatiuskirche vor zahlreichen Zuhörern** // Oberhessische zeitung. – 2007. – 28 dec.
7. CENUȘĂ, ZINA. **Drumul spre casă : Jurnal** / Zina Cenușă. – Zalău : Stadiform, 2008. – 303 p.
8. CIMPOI, MIHAI. **Ion Heliade Rădulescu : Panhymniul Ființei** / Mihai Cimpoi. – Târgoviște : Bibliotheca, 2008. – 152 p.
9. CIMPOI, MIHAI. **La noi, în Basarabia, a fost vorba de supraviețuire** / Mihai Cimpoi ; cons. [Constantin Iftime](#) // Lumina. – 2008. – 22 sept.
10. **Eine „Italienische Nacht“ am 19. Juli 2008, 20.00 Uhr in der Hugenottenhalle Neu-Isenburg** // Kultur (Rhein-Main). – 2008. – 14 Juli.
11. GALAICU-PĂUN, EMILIAN. **Basarabia, ultimul vagon în halte și etape** Em. Galaicu-Păun // Graiul Maramureșului : Cotidian independent al județului Maramureș. – 2007. – 13 iul.
12. MĂCRIȘ, ANATOL. **File din istoria mai veche și mai nouă a României** / Anatol Măcriș. – S. I.: Paco, 2008. – 188 p.
13. **Migration in Moldova : A Country Profile** . – Geneva : IOM International Organization for Migration, 2008. – 56 p.
14. MILLS, KAY. **Moldova's going underground** / Kay Mills // Los Angeles Times. – 2008. – 20 July. – P. L4-L5.
15. RĂU, ALEXE. **Filosofia numărului 175** / Alexe Rău // Biblioteca : Revistă de bibliologie și știința informării. – 2008. – Nr. 1. – P. 3-4
16. SCHLAGENWERTH, MICHAELA. **Der unaufhörliche Fluss des Schönen Das Staatsballett triumphiert in der Staatsoper mit und ohne Tutu, aber stets konventionell** / Michaela Schlagenwerth // Berliner Zeitung. – 2008. – 13 Juni.
17. **Schwindelerregender Schauer der Exaktheit** // Stuttgarter Nachrichten . – 2008. – 20 mai.
18. ȘLEAHTIȚCHI, MARIA. **Cerc deschis. Literatură din Basarabia în postcomunism** / Maria Șleahțiți. – Iași : Timpul, 2007. – 216 p.
19. TARLAPAN, EFIM. **Cantina săracilor cu duhul** / Efim Tarlapan. – Zalău : Stadiform, 2008. – 158 p.
20. TUREA, LARISA. **Cartea foametei** / Larisa Turea. – București : Curtea veche, 2008. – 474 p.
21. **Древнее Причерноморье**. Выпуск VIII. – Одесса : ФЛП «Фридман А. С.», 2008. – 392 с.
22. МАТЕЕВИЧ, НАТАЛИЯ. **Амфорный материал изземлянки №6с античного поселения Кошары, Тилигульского лимана, Одесская область, Украина** / Наталия Матеевич, Евгения Редина // Pontica 2008 : International Colloquium at the Institute of Archaeology Jagiellonian University, Cracow 21st – 26st April 2008 / Honorary patronage : Rector of the Jagiellonian University, Karol Musioł ; Consul General of Ukraine in Kraków, Mykhailo Brodovych. – Cracow, 2008. – С. 54-55.
23. ОЛЬШЕВСКИЙ, РУДОЛЬФ. **Полуночный звонарь** / Рудольф Ольшевский. – Бостон, 2008. – 420 с.
24. ХАЗИН, МИХАИЛ. **На посошок : Избранные стихи** / Михаил Хазин. – Бостон : Hermitage Publishers, 2008. – 263 с.

SUMAR

CULTURĂ. CIVILIZAȚIE	3
BIBLIOTECONOMIE	8
POLITICĂ.....	9
VIN.VINIFICAȚIE.INDUSTRIA VINULUI.....	12
NUMISMATICĂ.....	17
PICTURĂ.....	21
MUZICĂ	31
TEATRU	34
SPORT	38
ȘTIINȚA LITERATURII.....	40
LITERATURA ARTISTICĂ.....	52
ARHEOLOGIE	68
ISTORIE.....	71
INDICE DE NUME	74
BIBLIOGRAFIE	78

Bun de tipar: 07.06.2010
Apărut: 2010

Coli de tipar: 10,0
Tiraj: 50 ex.

Tiparul sub comanda nr. 5,
executat la Imprimeria BNRM,
str. 31 August 1989, 78 A, Chişinău